A Short Introduction OF GRAMMAR GENERALLY TO BE USED.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attaine to the knowledge of the Latine tongue.

LONDON,
Printed by the Assignes of *Roger Norton*.
1639.

Cum Privilegio.

Quotur tamen rerum [illegible] nu
sentit, Nam possis [illegible] puerorum
vocare sonos, Est quicunque
sonos sensus puerilis in
illo est

Bysq sonos puerorum tamen sentit
ta facit

To the Reader.

TO exhort every man to the learning of Grammer that intendeth to attain to the understanding of the tongues, (wherein is contained a great treasure of wisdome & knowledg) it would seem much vain & little needful; for so much as it is to be known, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faulty; & no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fail, & unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner, to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have; and to learn the gainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both of reading & speaking, than to fall in doubt of the goodness and necessity thereof: which I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or esteem that he hath it: and whether he shall oftner stumble in trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge truely & faithfully of divers weighty things when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse aforetime, because that they who professed this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chaunce they taught one Grammar,

yet they did it diuerslie, and so could not doe it all best; because there is but one bestnesse, not onely in euery thing, but also in the manner of euery thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Maiesties wisedome, who foreseeing the inconuenience, and labourably prouiding the remedie, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out onely; euery where to be taught for the vse of learners, and for auoiding the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is diuers yet, and alwaies will be; for that euery Schoolmaster liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde, to bring a learner to haue a thorough knowledge therein.

wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way than the common sort of teachers doe, would say what he hath proued, and of the commoditie alloweth; that others not knowing the same, might by experience prooue the like, and then by proofe reasonable, iudge the like: not hereby excluding the better way when it is found; but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholar haste too much; but that he in continuance and diligence of teaching, make him to rehearse so, that while he hath perfectly that which is behinde, he suffer him not to go forward: for this posting haste ouerthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall either go forward or backward, but stick fast as one plunged that cannot tell what to doe, or which way

to

to turn him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be uneasie, and too hard for his wit: and the one hath an evill opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. wherfore, the best and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholar have in minde so perfectly that which he hath learned, & understand it so, that not only it be not a stop for him; but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and the childes encouraging, when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be lesse tormented; and the other shall think the thing the easier, and so with more gladnesse be ready to go about the same.

In going forward, let him have of every declension of Nounes and conjugation of Verbs, so many severall examples, as they passe them, that it may seeme to the Schoolmaster, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able praiseably to enter into the forming therof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, & so come to the stranger and harder) must needs bring this profit withall, that the Scholar shall best understand, & soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. wherein it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noune and his Verb; but every way, forward, backward, by cases, by persons: that neither case of Noune, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or study tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly doe, and hath learned every part, not by rote, but by reason, and is more

running in the understanding of the thing, than in rehearsing of the words, (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more, to a painfull and diligent man, if the Scholar have a mean wit) then let him passe to the Concords, to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as is afore described.

Wherein plain and sundry examples, and continuall rehearsall of things learned, and specially the daily declining of a Verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heavie labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to doe well, than pain in searching of an unused and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them, (an easie and pleasant pain, if the fore-grounds be well and throughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not onely the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godlines, and thereof take some little sentence as it lieth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book, or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known, then to learn it, as the occasion of the sentence giveth cause that day: which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it, & so shall he be lesse troubled with the parsing of it, & easliest carrie his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholars should learn but a little at once, it is not meant that when the master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence

so

for both parts) but I would all their time they be at school they should never be idle, but alwaies occupied in a continuall rehearsing & looking back again to those things they have learned, & be more bound to keep well their old, than to take forth any new.

Thus if the Master occupie them, he shall see a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this use, the scholar shall be brought to a good kinde of readines of making, to the which if there be adjoyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great help to further this readines of making and speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily to turn every day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, & therefore doth establish them, and ground them surely in his minde for readines, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth helpe his learning more a great deal to turn out of English into Latine, than on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latine, that cannot speak it, and when they reade the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time: but when they have laid away their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoever you will ask them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomly.

These precepts well kept, will bring a man clean past the use of this Grammar-book, and make him as ready as his book, & so meet to further things: whereof it were out of season to give precepts here. And therefore this may be for this purpose enough which to good Schoolmasters and skilfull is not so needfull: to other meaner and lesse practised it may be, not onely worthy the labour of reading, but also of the using.

An advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the English Rules and in the Latine Syntax, those words, wherein the force of each example lyeth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, director, or guider, or that which is in place of it, with an [a]; the governed, or that which is guided by it, with [b]: or if there be more governours, the first with [a], the second with [a a]: and so if more governeds, the first with [b], the second with [b b]: and sometimes the order is directed by [a, b, c]: or by figures, and words of the same or such like nature, coupled together with little strokes betweene, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render againe onely those words which are the ensample: as saying, *Quis nisi* [b] *mentis* [a] *inops ablatum respuat aurum?* may repeat againe, [a] *inops mentis*. So throughout all the Latine Rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the master pleaseth the summes of all the rules are set downe, either in the words before the rule, or in the margent, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The latine letters are thus written.

The capitall letters.

A B C D E F G H J I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

The ſmall letters.

a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

Letters are divided into vowels and conſonants.

A vowell is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the greek vowell *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowell; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as *A-ve*.

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be foure in number, namely, *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

In ſtead of *æ* and *œ* we commonly do pronounce *e*.

The greek letters are thus written.

The capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

PRE-

PRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, q
liberaliter tribuis sapientiam omnibus e
cum fiduciâ abs te petentibus, exorna ing
nii mei bonitatem, quam cum cæteris n
turæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ grati
tuæ; ut non modo quæ ad cognoscendum te, & Serv
torem nostrum Dominum Jesum valeant, intelligam
sed etiam ità mente & voluntate persequar, & indies b
nignitate tuâ, tum doctrinâ tum pietate proficiam, u
qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere don
tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maje
statis tuæ. AMEN.

A PRAYER.

OAlmighty Lord and mercifull Fa
ther, Maker of heaven and earth,
which of thy free liberality gives
wisdome abundantly to all that
with faith and full assurance aske
it of thee, beautifie by the light of
thy heavenly grace the towardnesse of my wit, the
which with all powers of nature thou hast poured
into me; that I may not onely understand those
things which may effectually bring mee to the
knowledge of thee and the Lord Jesu our Savi-
our, but also with my whole heart and will con-
stantly follow the same, and receive daily increase
through thy bountifull goodnesse towards me, as
well in good life as doctrine: so that thou which
workest all things in all creatures, mayst make thy
graciousbenefits shine in me, to the endlesse glorie
and honour of thine immortall Majestie. So be it.

An

An introduction of the eight parts of LATINE speech.

IN speech be these eight parts following:

Noune,	declined.	Adverb,	undeclined.
Pronoune,		Conjunction,	
Verb,		Preposition,	
Participle,		Interjection,	

Of a NOUNE.

A Noune is the name of a thing that may be seene, felt, heard, or understood: as the name of my hand in Latine, is manus: the name of an house, is domus: the name of goodnesse, is bonitas. A Noune.

Of Nounes, some be Substantives, and some be adjectives. Nounes of two sorts.

A Noune Substantive is that standeth by himselfe, and requireth not another word to be joyned with him to shew his signification: as Homo, *a man*. And it is declined with one article: as Hic magister, *a master*: or els with two at the most: as Hic & hæc parens, *a father or mother*. A Noune Substantive.

A Noune Adjective is that cannot stand by it selfe in reason or signification, but requireth to be joyned with another word: as, Bonus, *Good*, Pulcher, *Faire*. And it is declined either with three terminations, as, Bonus, bona, bonum: or els with three articles, as, Hic hæc & hoc Felix, *Happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*. A Noune Adjective.

A Noune Substantive either is Proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus is my proper name: or els is Common to more: as Homo is a common name to all men. Two kinds of Nounes Substantives.

Numbers

Numbers of Nounes.

IN Nounes be two Numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall number speaketh of more than one: as Lapides, *stones*.

Cases of Nounes.

NOunes be declined with six cases, Singularly, and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative case. The Nominative case commeth before the Verb, and answereth to this question, who or what? as Magister docet, *The master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is knowne by this token *Of*: and answereth to this question, whose or whereof? as Doctrina magistri, *The learning of the master.*

Dative. The Dative case is knowne by this token *To*: and answereth to this question, To whom? or To what? as Do librum magistro, *I give a booke to the master.*

Accusative. The Accusative case followeth the Verbe, and answereth to this question, whom or what? as Amo magistrum, *I love the master.*

Vocative. The Vocative case is knowne by calling or speaking to: as O magister, *O master.*

Ablative. The Ablative case is commonly joyned with Prepositions serving to the Ablative case: as De magistro, *Of the master.* Coram magistro, *Before the master.*

Also In, with, Through, For, From, By, and Than, after the Comparative degree, be signes of the Ablative case.

Articles

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoune, and do thus declined:

Singulariter	*Nominat. hic, hæc, hoc.*	Pluraliter	*Nominat. hi, hæ, hæc.*
	Genitivo hujus.		*Gen. horum, harum, horum.*
	Dativo huic.		*Dativo his.*
	Accus. hunc, hanc, hoc.		*Accusat. Hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo hoc, hac, hoc.		*Ablativo his.*

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seven: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this article Hic: as Hic vir, *a man.*

The Feminine gender is declined with this article Hæc, as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, *a stone.*

The Commune of two is declined with Hic and hæc: as Hic & hæc parens, *a father, or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc and hoc: as Hic, hæc & hoc felix, *happie.*

The Doubtfull Gender is declined with Hic or hæc: as Hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one article; and under that one article both kindes are signified: as, Hic passer, *a sparrow*: Hæc aquila, *an eagle*, both he and she.

The

The Declenſions of NOUNES.

There be five declenſions of Nounes.

I. The firſt is when the Genitive and Dative caſe ſingular end in æ: The Accuſative in am: The Vocative like the Nominat. The Ablative in â. The Nominat. plur. in æ: The Genitive in arum: The Dative in is: The Accuſative in as: The Vocative like the Nominat. The Ablative in is.

As in example:

Hæc menſa. Hic Poeta. Hic & hæc verna.

Singulariter	Pluraliter
Nominativo hæc muſa.	Nominativo hæ muſæ.
Genitivo hujus muſæ.	Gen. harum muſarum.
Dativo huic muſæ.	Dativo his muſis.
Accuſat. hanc muſam.	Accuſativo has muſas.
Vocativo ô Muſa.	Vocativo ô muſæ.
Ablativo ab hac muſa.	Ablat. ab his muſis.

Note that filia and nata, doe make the Dative and the Ablative plurall in is, or in abus. Alſo dea, mula, equa, liberta, make the Dative and the Ablative caſe plurall in abus onely.

II. The ſecond is when the Genitive ſingular ends in i: The Dative in o: The Accuſative in um: The Vocative for the moſt part like the Nominative: The Ablative in o. The Nominative plur. in i: The Genitive in orum: The Dative in is: The Accuſative in os: The Vocative like the Nominative: The Ablative in is.

As in example:

Hic vir. Hic liber.

Singulariter	Pluraliter
Nominat. hic magiſter.	Nomivat. hi magiſtri.
Gen. hujus magiſtri.	Gen. horum magiſtrorũ.
Dativo huic magiſtro.	Dativo his magiſtris.
Accuſ. hunc magiſtrum.	Accuſat. hos magiſtros.
Vocativo ô magiſter.	Vocativo ô magiſtri.
Ablat. ab hoc magiſtro.	Ablat. ab his magiſtris.

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative ſhall end in e: as, Nomi-

nativo

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine. Except Deus that maketh ô Deus: & Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a Proper name of a man, the Vocative shall end in i: as Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nounes following, make their Vocative in e, or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nounes of the Neuter Gender, of what Declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example: *Note.*

Singulariter	*Nominat. hoc regnum.*	Pluraliter	*Nominativo hæc regna.*	Hoc damnum.
	Genitivo hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*	Hoc malum.
	Dativo huic regno.		*Dativo his regnis.*	Hoc verbum.
	Accusat. hoc regnum.		*Accusativo hæc regna.*	
	Vocativo ô regnum.		*Vocativo ô regna.*	
	Ablat. ab hoc regno.		*Ablativo ab his regnis.*	

Except Ambo and Duo which make the Neuter gender in o, and be thus declined:

Pluraliter
Nominativo, Ambo, ambæ, ambo.
Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, ambæ, ambo.
Ablat. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise *Duo.*

The third is when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometime in im, and sometime in both: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e, or i, and sometime in both: The Nominative plurall in es: The Genitive in um, and sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in bus, III.

As in example.

Hic pater.
Hic panis.
Hoc opus.
Hoc caput.
Hæc nubes.

Singulariter
Nominat. hic lapis.
Genit. hujus lapidis.
Dativo huic lapidi.
Accus. hunc lapidem.
Vocativo ô lapis.
Ablat. ab hoc lapide.

Pluraliter
Nomin. hi lapides.
Gen. horum lapidum.
Dat. his lapidibus.
Accus. hos lapides.
Vocativo ô lapides.
Abl. ab his lapidibus.

Hic vel hæc bubo.
Hæc virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter
Nom. hic & hæc parens.
Gen. hujus parentis.
Dativo huic parenti.
A. hunc & hãc parentẽ
Voc. ô parens. (rente.
Abl. ab hoc & hac pa-

Pluraliter
No. hi & hæ parentes.
G. horũ & harũ parẽ-
D. his parentibus (tũ
A. hos & has parentes
Vocativo ô parentes.
Abl. ab his parentibus.

IV. The fourth is when the Genitive case singular endeth in us: The Dative in üi: The Accusative in um: The Vocative like the Nominative: The Ablative in u. The Nominative plurall in us: The Genitive in üum: The Dative in ibus: The Accusative in us: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ibus.

As in example.

Hic gradus.
Hæc porticus.
Hoc cornu.

Singulariter
Nominat. hæc manus.
Genitivo hujus manus.
Dativo huic manui.
Accusat. hanc manum.
Vocativo ô manus.
Abl. ab hac manu.

Pluraliter
Nominat. hæ manus.
Gen. harum manuum
Dativo his manibus.
Accusat. has manus.
Vocativo ô manus.
Abl. ab his manibus.

V. The fifth is when the Genitive and Dative case singular doe end in ei: The Accusative in em: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ẽ. The Nominative plurall in es: The Genitive in erum: The Dative in ebus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative The Ablative in ẽbus.

As

As in example:

Singulariter	Nominat. hic meridies.	Pluraliter	Nominat. hi meridies.
	Gen. hujus meridiei.		G. horum meridierum
	Dat. huic meridiei.		Dat. his meridiebus.
	Acc. hunc meridiem.		Accuſ. has meridies.
	Vocat. ô meridies.		Vocativo ô meridies.
	Ablat. ab hoc meridie.		Ab. ab his meridiebus.

Hæc res.
Hæc facies.
Hæc acies.

Note that all Nounes of the firſt declenſion be of the feminine Gender, except meridies and Dies.

The declining of Adjectives.

A Noune adjective of three terminations is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion:

Singulariter	N. bonus, bona, bonum.	Pluraliter	Nom. boni, bonæ, bona.
	Gen. boni, bonæ, boni.		Gen. bonorum, bonarum,
	Dat. bono, bonæ, bono.		Dat. bonis. (bonorum.
	Acc. bonũ, bonã, bonũ.		Acc. bonos, bonas, bona.
	Voc. bone, bona, bonum.		Voc. boni, bonæ, bona.
	Ablat. bono, bonâ, bono.		Ablat. bonis.

Niger, a, um.
Tardus, a, um.
Satur, a, um.

There are beſides theſe, certaine Nounes adjectives of another manner of declining, which make the Genitive caſe ſingular in ius, and the Dative in i: which be theſe that follow, with their compounds:

An exception.

Singulariter	No. unus, una, unum.	Pluraliter	Nom. uni, unæ, una.
	Genitivo unius.		Gen. unorum, unarum,
	Dativo uni.		Dat. unis. (unorum.
	Acc. unum, unã, unũ.		Accuſ. unos, unas, una.
	Voc. une, una, unum.		Voc. uni, unæ, una.
	Ablat. uno, unâ, uno.		Ablat. unis.

Note that unus, una, unum, hath not the plurall number, but when it is joyned with a word that lacketh the ſingular number: as Unæ literæ: Una mœnia.

Note.

In like manner be declined totus, ſolus, and alſo ullus, alius, alter, uter, and neuter: ſaying that theſe five laſt rehearſed, lacke the Vocative caſe.

Alius hath alij ud neut.

A Noune Adjective of three Articles is thus declined, after the third declension:

Ingens. Celers. Capax. Verus.

Singulariter	Nominat. hic, hæc & hoc felix.	Pluraliter	Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia.
	Genit. hujus felicis.		Gen. horum, harum & horum felicium.
	Dativo huic felici.		Dativo his felicibus.
	Acc. hunc & hanc felicem, & hoc felix.		Ac. hos & has felices, & hæc felicia.
	Vocativo ô felix.		Voc. ô felices, & ô felicia.
	Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.		Abl. ab his felicibus.

Levis & leve. Celer, celeris, & celere. Melior & melius.

Singulariter	Nom. hic & hæc tristis, & hoc triste.	Pluraliter	Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
	Genitivo hujus tristis.		Gen. horum, harum & horum tristium.
	Dativo huic tristi.		Dativo his tristibus.
	Accusat. hunc & hanc tristem, & hoc triste.		Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.
	Vo. ô tristis, & ô triste.		Vo. ô tristes, & ô tristia.
	Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi.		Ablat. ab his tristibus.

Comparisons of Nounes.

Adjectives whose signification may increase or be diminished, may forme comparison.

Three degrees of comparison.

There be three degrees of comparison: The Positive, the Comparative, and the Superlative.

The positive.

The Positive betokeneth the thing absolutely without excesse: as Durus, *Hard.*

The comparative.

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The Superlative.

The Superlative exceedeth his positive in the highest

highest degree: as Duriſſimus, *Hardeſt*. And it is formed of the firſt caſe of his poſitive that endeth in i, by putting thereto ſ and ſimus: as, of Duri, duriſſimus: of Triſti, triſtiſsimus: of Dulci, dulciſsimus.

From theſe generall rules are excepted theſe that follow; Bonus, melior, optimus: Malus, pejor, peſsimus: Magnus, major, maximus: Parvus, minor, minimus: Multus plurimus, multa plurima, multum plus, plurimum. Exception

And if the Poſitive end in er, the Superlative is formed of the Nominative caſe, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherimus. Acer. Teter. Acer.

Alſo theſe Nounes ending in lis, make the Superlative by changing is into limus: as, Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other Nounes ending in lis, do follow the generall rule aforegoing: as Utilis, utiliſsimus.

Alſo if a vowell come before us, it is compared by Magis and Maximè: as, Pius, magis pius, maximè pius: Aſsiduus, magis aſsiduus, maximè aſsiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

OF THE PRONOUNE.

A Pronoune is a part of ſpeech much like to a Noune, which is uſed in ſhewing or rehearſing.

There be fifteene Pronounes, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras: whereof foure have the Vocative caſe: as, Tu, meus, noſter and noſtras, and all other lacke the Vocative caſe. There bee fifteene Pronounes.

To theſe may be added their compounds, Egomet, tute, idem: and alſo Qui, quæ, quod.

Theſe eight Pronounes, Ego, tu, ſui, ille, ipſe,

Primitives. ille, hic, and is, be Primitives: so called, for because they be not derived of others. And they be also called Demonstratives; because they shew a thing not spoken of before.

Demonstratives.

Relatives. And these fire, Hic, ille, iste, is, idem and qui, be Relatives; because they rehearse a thing that was spoken of before.

Derivatives. These seven, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be Derivatives: for they be derived of their Primitives, mei, tui, sui, nostri, and vestri.

Five things belonging to a Pronoune. There belong to a Pronoune these five things: Number, Case, and Gender, as are in a Noune: Declension, and Person, as here followeth.

The Declensions of Pronounes.

There be foure Declensions of Pronounes.

The first declension. These three, Ego, tu, sui, be of the first Declension, and be thus declined:

Singulariter	*Nominativo Ego.*	Pluraliter	*Nominativo Nos.*
	Genitivo mei.		*Gen. nostrûm vel nostri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accusativo me.		*Accusativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me.		*Ablativo à nobis.*

Singulariter	*Nominativo tu.*	Pluraliter	*Nominativo vos.*
	Genitivo tui.		*Genitivo vestrûm vel vestri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accusativo te.		*Accusativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singulariter and Pluraliter	*Nominativo caret.*	*Accusativo sî.*
	Genitivo sui.	*Vocativo caret.*
	Dativo sibi.	*Ablativo à se.*

The second declension. These fire, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declined:

Nom.

Singulariter		Pluraliter	
Nom. iſte, iſta, iſtud.		Nom. iſti, iſtæ, iſta.	
Genitivo iſtius.		Gen. iſtorũ, iſtarũ, iſtorũ.	
Dativo iſti.		Dativo iſtis.	
Ac. iſtum, iſtam, iſtud.		Acc. iſtos, iſtas, iſta.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Ablat. iſto, iſtâ, iſto.		Ablativo iſtis.	

Ille is declined like Iſte; and alſo Ipſe, ſaving that the Neuter gender in the Nominative caſe, and in the Accuſative caſe ſingular maketh ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc: Genitivo hujus: Dativo huic: as afore in the Nonne.

Singulariter		Pluraliter	
Nominat. is, ea, id.		Nominativo ii, eæ, ea.	
Genitivo ejus.		Gen. eorum, earum, eorum.	
Dativo ei.		Dativo iis vel eis.	
Acc. eum, eam, id.		Accuſat. eos, eas, ea.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Ablativo eo, eâ, eo.		Ablativo iis vel eis.	

Singulariter		Pluraliter	
Nom. qui, quæ, quod.		Nom. qui, quæ, quæ.	
Genitivo cujus.		Gen. quorũ, quarũ, quorũ.	
Dativo cui.		Dat. quibus vel queis.	
Ac. quem, quam, quod.		Accuſ. quos, quas, quæ.	
Vocativo caret. (qui.		Vocativo caret.	
Abl. quo, quâ, quo vel		Ablat. quibus vel queis.	

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo Quiſquis is thus declined:

Nom.	Quiſquis, Quicquid.	Acc.	Quicquid.	Abl.	Quoquo, Quaquâ, Quoquo.	The compound of Quis.

where note, that Quid is always a Subſtantive of the Neuter gender. *Note.*

Theſe Adjectives, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, are of the third declenſion, and be declined like Nouns Adjectives of theſe terminations, in this ſtile: The third declenſion.

Singulariter	*Nom. meus, mea, meum.*	Pluraliter	*Nom. mei, meæ, mea.*
	Genit. mei, meæ, mei.		*Gen. meorum, mearum, meorum.*
	Dat. meo, meæ, meo.		*Dat. meis.*
	Ac. meum, meam, meum.		*Acc. meos, meas, mea.*
	Vocat. mi, mea, meum.		*Vocat. mei, meæ, mea.*
	Ablat. meo, meâ, meo.		*Ablativo meis.*

So is Noſter declined, and tuus, ſuus, veſter. ſaving that theſe three laſt doe lacke the Vocatiue caſe.

The fourth declenſion.

Noſtras, veſtras, and this Noune Cujas, be of the fourth declenſion, and be thus declined:

Singulariter	*Nom. hic & hæc noſtras, & hoc noſtrate.*	Pluraliter	*No. hi & hæ noſtrates, & hæc noſtratia.*
	Gen. hujus noſtratis.		*Gen. horum, harum & horum noſtratium.*
	Dat. huic noſtrati.		*Dat. his noſtratibus.*
	Ac. hunc & hanc noſtratem, & hoc noſtrate.		*Acc. hos & has noſtrates, & hæc noſtratia.*
	Vocat. ô noſtras, & ô noſtrate.		*Vocat. ô noſtrates, & ô noſtratia.*
	Abl. ab hoc, hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		*Abl. ab his noſtratibus.*

Note.

Here is to be noted, that Noſtras, Veſtras, and this Noune Cujas, be called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to countries or nations, to ſects, or factions.

A Pronoune hath three perſons.

Perſons three.

The firſt perſon ſpeaketh of himſelfe: as, Ego: I: Nos. We.

The ſecond perſon is ſpoken to: as, Tu, Thou: Vos, Ye. And of this perſon is alſo every Vocatiue caſe.

The third perſon is ſpoken of: as, Ille, He: Illi, They. And therefore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third perſon.

Of

OF A VERBE.

A Verbe is a part of ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as Amo, I lobe: or ſuffering, as Amor, I am lobed: or being, as Sum, I am. A Verbe.

Of verbes, ſuch as habe perſons be called Perſonals: as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as habe no perſons, be called Imperſonals: as, Tædet, It irketh: Oportet, It behoueth.

Of verbes Perſonals there bee fiue kindes, Actiue, Paſſiue, Neuter, Deponent, and Commune. Verbs perſonals.

A verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to doe: as Amo, I lobe: and by putting to r, it may be a Paſſiue, as Amor. Actiue.

A verbe Paſſiue endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as Amor, I am lobed: and by putting away r, it may be an Actiue, as Amo. Paſsiue.

A verbe Neuter endeth in o, or m, and cannot take r to make him a Paſſiue: as, Curro, I runne: Sum, I am. And it is Engliſhed ſometime Actiuely, as Curro, I runne: And ſometime Paſſiuely, as Ægroto, I am ſicke. Neuter.

A verbe Deponent endeth in r like a Paſſiue, and yet in ſignification is but either Actiue, as Loquor verbum, I ſpeake a word: or Neuter, as Glorior, I boaſt. Deponent.

A verbe Commune endeth in r, and yet in ſignification is both Actiue and Paſſiue: as, Oſculor te, I kiſſe thee: Oſculor à te, I am kiſſed of thee. Commune.

MOODS.

Moods five. There be five Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potentiall, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative. The Indicative mood sheweth a reason true or false; as Ego amo, *I love*: Or else asketh a question; as Amas tu? *Dost thou love?*

Imperative. The Imperative biddeth or commandeth: as Ama, *Love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth with these signes, *would God, I pray God* or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love*: and hath commonly an Adverbe of wishing joyned with him.

Potentiall. The Potentiall mood is known by these signes, *May, can, might, would, should, could*, or *ought*: as Amem, *I may* or *can love*: without an Adverbe joyned with him.

Subjunctive. The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joined with him: as Cùm amarem, *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth of another verbe in the same sentence, either going before, or comming after: as, Cùm amarem, eram miser: *when I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The Infinitive signifieth to doe, to suffer, or to be: and hath neither number, nor person, nor Nominative case before him: and is known commonly by this signe, *To*: as Amare, *To love.* Also when two verbes come together without any Nominative case betweene them, then the latter shall be the Infinitive mood: as Cupio discere, *I desire to learne.*

GERUNDS.

Gerunds three; Di, do, dum. There be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbes, certaine voices called Gerunds

runds, ending in Di, Do, and Dum: which have both the Active and Passive signification: as Amandi, *Of loving, or of being loved*: Amando, *In loving, or in being loved*: Amandum, *To love, or to be loved.*

SUPINES.

Supines two, in um and u.

There be also pertaining unto Verbes two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verbe Active: as Eo amatum, *I goe to love*: And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification Passive: as Difficilis amatu, *Hard to be loved.*

TENSES.

Tenses five.

There be five Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense.

Present tense

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I love.*

Preterimperfect.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loved, or did love.*

Preterperfect

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Have*: as Amavi, *I have loved.*

Preterpluperfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had*: as Amaveram, *I had loved.*

Future.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall, or will*: as Amabo, *I shall or will love.*

PERSONS.

PERSONS.

Persons three. There be also in Verbes three persons in both numbers: as Singulariter, Ego amo, *I love*: Tu amas, *Thou loveſt*: Ille amat, *Hee loveth*: Pluraliter, Nos amamus, *We love*: Vos amatis, *Ye love*: Illi amant, *they love*.

CONJUGATIONS.

Conjugations foure. Verbes have foure Conjugations, which be knowne after this manner.

The first Conjugation hath a long, before re and ris: as Amâre, amâris.

The second Conjugation hath e long, before re and ris: as, Docêre, docêris.

The third Conjugation hath e short, before re and ris: as, Legere, legeris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as, Audîre, audîris.

Verbs in *O*, of the foure Conjugations, *be declined after theſe examples.*

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus. } To love.

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, docturus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } To reade.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, uditu: audiens, auditurus. } To heare.

Indicative

¶ Indicative Mood

Preſent tenſe ſingular,

I love, or *do love,*	*Thou loveſt,* or *doeſt love,*	*He loveth,* or *doth love.*	*We love,* or *do love,*	*Ye love,* or *do love,*	*They love,* or *do love.*

AMo,	amas,	amat.	*Pluraliter*	Amamus,	amatis, amant.
Doceo,	doces,	docet.		Docemus,	docetis, docent.
Lego,	legis,	legit.		Legimus,	legitis, legunt.
Audio,	audis,	audit.		Audimus,	auditis, audiunt.

Preterimperf. tenſe ſingular, Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — *I loved or did love.* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſing. Amavi, Docui, Legi, Audivi, — *I have loved.* iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, ērunt vel ēre.

Preterpluperfect tenſe ſingular, Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, — *I had loved.* ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſing. Amabo, Docebo, Legam, Audiam, — *I ſhall or will love.* bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera

An Introduction of the Imperative Mood

	Love thou:	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love:*	*Love ye:*	*Love they, or let them love.*
Preſent tenſe ſingular,	Ama, amet, amato: amato.	*Plu.* amemus,	amate, ament. amatote: amanto.		
	Doce, doceat, doceto: doceto.	*Plu.* doceamus,	docete, doceant, docetote: docento.		
	Lege, legat, legito: legito.	*Plu.* legamus,	legite, legant, legitote: leguto.		
	Audi, audiat, audito: audito.	*Plu.* audiamus,	audite, audiant, auditote: audiunto.		

Optative Mood

God grant I love.

Preſent tenſe ſing. utinam Amem, ames, amet. *Plur.* utin. amemus, ameris, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plu.* utinam amus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſing. utinam Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, *Would God I loved, or did love.* res, ret. *Plu.* utinam remus, retis, rent.

Preterperf. enſe ſing. utinam Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, *I pray God I have loved.* ris, rit. *Plu.* utinam rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tenſe ſing. utinam Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, *would God I had loved.* ſes, ſet. *Plu.* utinam ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſing. utinam Amavero, Docuero, Legero, Audivero, *God grant I ſhall or will love hereafter.* ris, rit. *Plu.* utinam rimus, ritis, rint.

Poten-

Potentiall Mood

I may or can love.

Preſent tenſe ſingular,
Amem, ames, amet. *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, } as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſingular,
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, } *I might, would, ſhould, ought, or could love.*
res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperf. tenſe ſing.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, } *I might, would, ſhould, or ought to have loved.*
ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperf. tenſe ſing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, } *I might, would, ſhould, or ought to had loved.*
ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſingular.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero, } *I may or can love hereafter.*
ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood

when I love.

Preſent tenſe ſingular, cùm
Amem, ames, amet. *Plur.* cùm amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, } as, at. *Plur.* cùm amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. Cùm
- Amarem,
- Docerem,
- Legerem,
- Audirem,

when I loved or did love.

res, ret. *Plur.* cùm remus, retis, rent.

Preterperf. tense sing. Cùm
- Amaverim,
- Docuerim,
- Legerim,
- Audiverim,

when I have loved.

ris, rit. *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. Cùm
- Amavissem,
- Docuissem,
- Legissem,
- Audivissem,

When I had loved.

ses, set. *Plur.* cùm semus, setis, sent.

Future tense sing. Cùm
- Amavero,
- Docuero,
- Legero,
- Audivero,

when I shall or will love.

ris, rit. *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood.

Present and Preterimperfect tense,
- Amare,
- Docere,
- Legere,
- Audire,

To
- Love.
- Teach.
- Reade.
- Heare.

Preterperfect and preterpluperfect tense,
- Amavisse,
- Docuisse,
- Legisse,
- Audivisse,

To have or had
- Loved.
- Taught.
- Read.
- Heard.

Future tense,
- Amaturum
- Docturum
- Lecturum
- Auditurum

esse, To
- love
- teach
- reade
- heare

hereafter.

Gerunds
- Amandi, of loving: do, in loving: dum, to love.
- Docendi, of teaching: do, in teaching: dum, to teach.
- Legendi, of reading: do, in reading: dum, to reade.
- Audiendi, of hearing: do, in hearing: dum, to heare.

Supines { Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, } To { lobe. teach. reade. heare. } { Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, } To be { lobed. taught. read. heard. }

A participle of the present tense, { Amans, lobing. Docens, teaching. Legens, reading. Audiens, hearing. }

The participle of the first future tense, { Amaturus, to lobe, or about to lobe. Docturus, to teach, or about to teach. Lecturus, to reade, or about to reade. Auditurus, to heare, or about to heare. }

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses, lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verb Sum, in this wise following:

Sum, es, fui, esse, futurus: To be.

Indicative Mood

Present tense singular, Sum, I am: es, est. *Plural.* Sumus, estis, sunt.

Preterimperfect tense singular, Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular. Fui, I have beene: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular, Fueram, I had beene: fueras, fuerat. *Plural.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular, Ero, I shall or will be: eris, erit. *Plural.* erimus, eritis, erunt.

Imperative

Imperative Mood

Present tense singular, { Sis, Es, Esto, } be thou. { Sit, Esto. } *Pl.* Simus, { Sitis, Este, Estote, } Sint Sunto.

Optative Mood

Present tense sing. utinam { Sim, I pray God I be: sis, sit. *Plur.* utinam simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. utinam { Essem, would God I were: esses, esset. *Plur.* utinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense singular, utinam { Fuerim, I pray God I have beene: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. utinam { Fuissem, would God I had beene: fuisses, fuisset. *Plur.* utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. utinam { Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Mood

Present tense sing. { Sim, I may or can be: sis, sit. *Plur.* simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. { Essem, I might or could be: esses, esset. *Plur.* essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. { Fuerim, I might, could, should, or ought to have beene: fueris, fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular, { Fuissem, I might, could, should, or ought to had been: fuisses, fuisset. *Pl.* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. { Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Plu.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjun-

Subjunctive Mood

Preſent tenſe ſing. cùm — Sim, when I am: ſis, ſit. *Plural.* cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſing. cùm — Eſſem, when I was: eſſes, eſſet. *Plural.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperf. tenſe ſing. cùm — Fuerim, when I have beene: fueris, fuerit. *Plural.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterplaperfect tenſe ſing. cùm — Fuiſſem, when I had beene: fuiſſes, fuiſſet. *Plural.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſing. cùm — Fuero, when I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plural.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood

Preſent and preterimperfect tenſe, — Eſſe, to be. — *Preterperfect. & preterplaperfect tenſe,* — Fuiſſe, to have or had beene,

Future tenſe, — Fore vel futurum eſſe, to be hereafter.

Verbs in *Or* of the foure Conjugations, be *declined after theſe examples.*

AMor, amâris vel amâre: amatus ſum vel fui, amâri: amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris vel docêre: doctus ſum vel fui, docêri: doctus, docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere: lectus ſum vel fui, legi: lectus, legendus. To be read.

Audior, audîris vel audîre: auditus ſum vel fui, audîri: auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood

I am loved.

Present tense singular,

Amor, amâris vel amâre, amatur.
Doceor, docêris vel docêre, docetur.
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audîris vel audîre, auditur.

Plural. mur, mini, ntur.

Preterimperfect tense singular,

Amabar,
Docebar,
Legebar,
Audiebar,

I was loved.

baris vel bare, batur. *Plural.* bamur, bamini, bantur.

Preterperf. tense sing.

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus

I have beene loved.

fum vel fui,

tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Pl.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuérunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular,

Amatus
Doctus
Lectus
Auditus

I had beene loved.

eram vel fueram,

tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular,

Amabor,
Docebor,
Legar,
Audiar,

I shall or will be loved.

beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur.

êris vel êre, etur. *Pl.* emur, emini, entur.

Imperative Mood

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved.*	*Let them be loved.*
Present tense singular.	Amare, amator:	ametur, amator.	*Pl.* amemur,	Amamini, amaminor:	amentur, amantor.
	Docere, docetor:	doceatur, docetor.	*Pl.* docemur,	Docemini, doceminor:	doceantur docentor.
	Legere, legitor:	legatur, legitor.	*Pl.* legamur,	Legimini, legiminor:	legantur, leguntor.
	Audire, auditor:	audiatur, auditor.	*Pl.* audiamur,	Audimini, audiminor:	audiantur, audiuntor.

Optative

Optative Mood

God graunt I beloved.

Present tense sing. utinam
- Amer, êris vel êre, êtur. *Pl.* utin. êmur, êmini, entur.
- Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Plu.* utin. amur, amini, antur.

would God I were loved.

Preterimperf. tense sing. utinam
- Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } reris vel rere, retur. *Pl.* utinam remur, remini, rentur.

I pray God I have beene loved.

Preterperf. tense sing. utinam
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plural.* utinam ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

would God I had beene loved.

Preterpluperf. tense sing. utinam
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } essem vel fuissem, tus esses vel fusses, tus esset vel fuisset. *Plur.* utinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

God graunt I be loved hereafter.

Future tense sing. utinam
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plural.* utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potentiall Mood

I may or can be loved.

Present tense singular,
- Amer, êris vel êre, êtur. *Plural.* êmur, êmini, entur.
- Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Pl.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense singular,

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer — *I would, should, or ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Plur.* remur, remini, rentur.

Preterperf. tense sing.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *I would, should, or ought to have been loved.* sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plur.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular,

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *I would, should, or ought to had been loved.* essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plural.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuisseris, ti essent vel fuissent.

Future tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *I may or can beloved hereafter.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

when I am loved.

Present tense sing. cùm

Amer, êris vel êre, êtur. *Plur.* cùm êmur, êmini, entur.
Docear, Legar, Audiar — aris vel are, atur. *Plur.* cùm amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. cùm

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer — *when I was loved.* rêris vel rêre, rêtur. *Pl.* cùm rêmur, rêmini, rentur.

Preterperfect tense singular cum

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — *when I have been loved.* sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl.* cùm ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preter-

When I had been loved.

Preterplaperfect tense sing. cùm { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } { essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl.* cùm ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I shall or will be loved.

Future tense sing. cùm { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } { ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mood

Present and preterimperfect tense, { Amari, Doceri, Legi, Audiri, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperfect tense & preterpluperfect tense, { Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, } *To have or had been loved.* esse vel fuisse.

Future tense, { Amatum iri, vel amandum esse, Doctum iri, vel docendum esse, Lectum iri, vel legendum esse, Auditum iri, vel audiendum esse, } to be { loved taught read heard } hereafter.

A participle of the preterperfect tense, { Amatus, Loved. Doctus, Taught. Lectus, Read. Auditus, Heard.

A participle of the Fut. in Dus. { Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Of certaine Verbs going out of *Rule, which are declined and formed in manner following.*

POſſum, potes, potui, poſſe, potens: **To may or can.**
Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: ſupinis caret, volens: **To will, or to be willing.**
Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: ſupinis caret, nolens: **To nill, or to be unwilling.**
Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: ſupinis caret, malens: **To have rather, or to be more willing.**
Edo, edis vel es, edi, edere vel eſſe: edendi, edendo, edendum: eſum eſu, vel eſtum eſtu, edens, eſurus vel eſturus: **To eat.**
Fio, fis, factus ſum vel fui, fieri: factus, faciendus: **To be made, or to be done.**
Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: **To beare or ſuffer.**
Feror, ferris vel ferre, latus ſum vel fui, ferri: latus, ferendus: **To be borne or ſuffered.**

Indicative Mood

Preſent tenſe ſingular,

POſſum, potes, poteſt.
Volo, vis, vult.
Nolo, non vis, non vult.
Malo, mavis, mavult.
Edo, edis vel es, edit vel eſt.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Plurali ter,

Poſſumus, poteſtis, poſſunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, non vultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel eſtis, edunt.
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preter-

Preterimperf. tenſe ſing.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
} as, at. *Pluraliter*, amus, atis, ant.

Ferebar, baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini, (bantur.

Preterperf. tenſe ſing.

Potui,
Volui,
Nolui,
} Malui,
Edi,
Tuli,
} iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, êrunt vel êre.

Factus
Latus
} ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tenſe ſingular,

Potueram,
Volueram,
Nolueram,
} Malueram,
Ederam,
Tuleram,
} ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Factus
Latus
} eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tenſe ſingular,

Potero, eris, erit. *Plur.* Poterimus, critis, erunt.

Volam,
Nolam,
Malam,
} Edam,
Fiam,
Feram,
} es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Ferar, ferêris vel ferêre, feretur. *Plur.* feremur, feremini, ferentur.

Poſſum, Volo, Malo, habe no Imperatives.

Imperative Mood

Noli, nolito. *Plural.* Nolite, nolitote.

Preſent tenſe ſingular,

Es, eſto,	edat,	*Pl.* Edamus,	edite, eſte,	edant,
ede,	eſto,		eſtote,	eduto.
edito:	edito.		editote:	
Fito tu,	Fiat,	*Pl.* Fiamus,	Fite,	Fiant,
	Fito.		fitote:	fiunto.
Fer,	Ferat,	*Plur.* Feramus,	Ferte,	Ferant,
ferto:	Ferto.		fertote:	ferunto.
Ferre,	Feratur,	*Pl.* Feramur,	Ferimini,	Ferantur,
fertor:	fertor.		feriminor:	feruntor.

Optative Mood

Preſent tenſe ſing. utin.

Poſsim, Velim, Edam, Fiam, Feram, Ferar, raris vel rare, ratur. Nolim, Malim, is, it. *Plural.* utin. imus, itis, int. as, at. *Plur.* utinam amus, atis, ant. *Pl.* utin. amur, amini, antur.

Preterimperfect tenſe ſing. utin.

Poſſem, Vellem, Nollem, Mallem, Ferrer, rêris vel rêre, rêtur. Ederem vel eſſem, Fierem, Ferrem, es, et. *Pl.* utin. emus, etis, ent. rentur. *Pl.* utin. rêmur, rêmini,

Preterperfect tenſe ſingul. utin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, Maluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. *Plur.* utinam rimus, ritis, rint.

Factus, Latus, ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Pl.* utin. ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing. utin.

Potuiſſem, Voluiſſem, Noluiſſem, Maluiſſem, Ediſſem, Tuliſſem, ſes, ſet. *Plur.* utinam ſemus, ſetis, ſent.

Factus, Latus, eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur.* utin. ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future

Future tense sing. utinam { Potuero, Voluero, Noluero, } { Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. *Plural.* utinam rimus, ritis, rint.

{ Factus, Latus } { ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* utinam erimus vel fuerimus, tis eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potentiall and the Subjunctive Mood be formed like the Optative in voice, and doe differ onely in signification and signe of the Mood.

Infinitive Mood

Present tense and Preterimperf. tense, Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri.

Preterperfect & Preterpluperfect tense, Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse. Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future tense, { Esurum esse. Laturum esse. } { Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse. }

Eo and Queo **make** ibam **and** Quibam **in the Preterimperfect tense of the Indicative mood, and** ibo **and** Quibo **in the Future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in** o **of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds,** Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood, be formed the Preterpluperfect tense of the same mood; the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense, of the Optative mood, the Potentiall mood, and the Subjunctive mood; the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitive mood: as, of

Amavi,

Amavi, are formed Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short: and, Amavissem, amavisse, keeping i still.

Impersonals be declined throughout all Moods and Tenses in the voice of the third person singular onely: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this signe *It*: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a part of speech derived of a Verbe: and taketh part of a Nounе, as Gender, case, and declension: and part of a Verbe, as tense and signification: and part of both, as Number and figure.

There be foure kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

A Participle of the Present tense hath his English ending in *ing*; as *Loving*: and his Latine in ans, or ens; as, Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

A Participle of the Future in rus betokeneth to doe, like the Infinitive Mood of the Active voice: as Amaturus, *To love*, or *about to love*. And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as Doctu, docturus.

A Participle of the Preter tense, hath his English

lish ending in *d*, *t*, or *x*; as, *Loved, taught, slain*: and his Latine in tus, sus, xus; as Amatus, visus, nexus: and one in nuus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as Lectu, lectus; except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokeneth to suffer like the Infinitive Mood of the Passive voice: as, Amandus, *To be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense by changing tis into dus: as Amantis, amandus. Legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *In reading old Authors thou doest profit*. The second Future tense in dus.

Of a verbe Active, and of a verbe Neuter which hath the Supines come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus. Of an active come two participles.

Of a verbe Passive, whose Active hath the Supines, come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, cometh Amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verbe Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior, cõmeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verbe Deponent doe governe an Accusative case after him, it may forme also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verbe Commune come foure Participles: as of Largior, cõmeth largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a common foure.

Participles of the present tense be declined like Nounes Adjectives of three articles: as, Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Partici-

Participles of other tenses bee declined like Nounes Adjectives of three divers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERBE.

AN Adverbe is a part of speech joyned to the Verbs to declare their signification.

Adverbs some be of time: as, Hodie, cras, herì, perendie, olim, aliquando, nuper, quandò.

Some be of
- Place: as, Ubi, ibi, hîc, istîc, illîc, intus, foris.
- Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as, Indè, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as, Cur, quare, unde, quorsum, num, nunquid.
- Calling: as, Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as, Certè, næ, profectò, sanè, scilicet, licèt, estò.
- Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as, Pol, ædepol, hercle, medius-fidius.
- Exhorting: as, Eia, agè, agitè, agedum.

Some be of
- Flattering: as, Sodes, amabò.
- Forbidding: as, Nè.
- Wishing: as, Utinam, si, ô si, ô.
- Gathering together: as, Simul, unà, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as, Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some be of
- Choosing: as, Potiùs, imò.
- A thing not finished: as, Pene, ferè, prope, vix, modò, non.
- Shewing: as, En, ecce.
- Doubting: as, Forsan, forsitan, fortasis, fortasse.
- Chance: as, Fortè, fortuito.

Some be of { Likeneſſe: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam velut.
Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
Compariſon: as, Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certaine Adverbes be compared: as, Doctè, doctiùs, doctiſsimè. Fortiter, fortiùs, fortiſsimè. propè, propiùs, proximè.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſuall word to ſerve unto joyned with them, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as, Qui antè non cavet, pòſt dolebit, **he that beware not afore, ſhall be ſorry afterward.** Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt, **In preſence to commend one, and behind the backe to diſpraiſe, is an unhoneſt point.**

OF A CONJUNCTION.

A **Conjunction is a part of ſpeech, that joyneth words and ſentences together.**

Of **Conjunctions** ſome be **Copulatives:** as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be { **Diſjunctives:** as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, verò, at, aſt.
Cauſals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quòd, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam.

Some

Some be { Conditionals: as, Si, sin, modò, dum, dummodo. / Exceptives: as Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.

Some be { Interrogatives: as, Nè, an, utrùm, necne, anne, nonne. / Illatives: as, Ergò, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Some be { Adversatives: as, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estò. / Redditives to the same: as, Tamen, attamen. / Electives: as, Quàm, ac, atque. / Diminutives: as, Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, either in Composition, as Ad patrem: or cis in composition, as Indoctus.

These Prepositions following serve *to the Accusative case.*

Ad, To.
Apud, At.
Ante, Before.
Adversus, } Against.
Adversum, }

Cis, } On this side.
Citra, }
Circum, } About.
Circa, }
Contra, Against.
Erga, Towards.
Extra, without:
Intra, within.
Inter, Betweene.
Infra, Beneath.
Juxta, Beside, or nigh (to.
Ob, For.
Pone,

Pone, Behinde.
Per, By, or through.
Prope, Nigh.
Propter, For.
Secundum, } After.
Post, }
Trans, On the further side.

Ultra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Above.
Circiter, About.
Usque, Until.
Secus, By.
Versus, Towards.
Penes, In the power.

where note, that Versus is set after his casuall word: as, Londinum versus, Towards London. And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following serve to the Ablative case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in presence.
Clam, Privily.
De, } Of or fro.
E, }
Ex, }

Pro, For.
Præ, Before, or in comparison.
Palam, Openly.
Sine, } without.
Absque, }
Tenus Until, or up to.

where note, that if the casuall word joyned with Tenus be the plurall number, it shall be put in the Genitive case, and be set before Tenus: as, Aurium tenus, Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the voices of Prepositions being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as is aforesaid in the Adverbe.

These

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe To, to the Accusative case: as, In urbem, Into the city. In without this signe To, to the Ablative case: as, In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a greene leafe.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

OF AN INTERJECTION.

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the minde, under an unperfect voice.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.
Some are of Sorrow, : as Heu, hei.
Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deûm, atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ, malùm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, eh, io.
- Silence: as, Au. And such others.

THE

THE CONCORDS OF LATINE Speech.

FOr the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latine speech there be three concords: the first betweene the Nominatiue case and the Verbe; the second betweene the Substantiue and the Adiectiue, the third betweene the Antecedent and the Relatiue.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latine, looke out the principall verbe. If there be more verbs than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the Infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which: or a Conjunction: as, Ut, *that*; cùm, *when*; si, *if*; and such others.

When ye have found the verbe, aske this question, *who*? or *what*? and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verbe; except it be a verbe Impersonall, which will have no Nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latine, be set before the verbe, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verbe, or after the signe of the verbe: as, [b] Amas [a] tu? Lovest thou? [b] Venitne [a] rex? Doth the king come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood, as, [b] Ama [a] tu, Love thou. [b] Amato [a] ille, Let him love.

And sometime when this signe *it*, or *there*, commeth before the English of the verbe: as, [b] Est [a] liber

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe To, to the Accusative case: as, In urbem, Into the city. In without this signe To, to the Ablative case: as, In te spes est, My hope is in thee Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a greene leafe.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

OF AN INTERJECTION.

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the minde, under an unperfect voice.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.

Some are of Sorrow, : as Heu, hei.

Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deûm, atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ, malùm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, eh, io.
- Silence: as, Au. And such others.

THE

THE CONCORDS OF LATINE Speech.

FOr the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latine speech there be three concords: the first betweene the Nominative case and the Verbe; the second betweene the Substantive and the Adjective, the third betweene the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latine, looke out the principall verbe. If there be more verbs than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the Infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which: or a Conjunction: as, Ut, *that*; cùm, *when*; si, *if*; and such others.

When ye have found the verbe, aske this question, *who*? or *what*? and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verbe; except it be a verbe Impersonall, which will have no Nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latine, be set before the verbe, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verbe, or after the signe of the verbe: as, [b] Amas [a] tu? Lovest thou? [b] Venitne [a] rex? Doth the king come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood, as, [b] Ama [a] tu, Love thou. [b] Amato [a] ille, Let him love.

And sometime when this signe *it*, or *there*, commeth before the English of the verbe: as, [b] Est [a] liber

meus, It is my book. [b] Venit ad me [a] quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the verbe, and answereth to this question *whom?* or *what?* made by the verbe, shall commonly be the Accusative case; except the verbe doe properly governe another case after him, to be construed withall: as, Si cupis [a] placere [b] magistro [a] opere [b] diligentiâ, nec [a] sis tantus [b] cessator, ut [b] calcaribus [a] indiges, If thou covet to please thy master, use diligence, and be not so slack, that thou shalt need spurres.

A Verbe personall agreeth with his Nominative case in number and person: as, [a] Præceptor [b] legit, [a] vos verò [b] negligitis, The master readeth, and ye regard not. where note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative comming betweene them, will have a verbe plurall, which verb plurall shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, [a] Ego & tu [b] sumus in tuto, I and thou be in safegard. [a] tu & pater [b] periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. [a] Pater & præceptor [b] accersunt te, Thy father and thy master have sent for thee.

When a verbe commeth between two nominative cases of divers numbers, the verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium iræ, amoris [a] redintegratio [b] est, The falling out of lovers is the renewing of love. [a] Quid enim nisi [a] vota [b] superstant? For what remaineth saving onely prayers? Pectora percussit, [a] pectus quoque [a] robera [b] fiunt. She stroke her breast, and her breast turned into oake also.

Here note also, that sometime the Infinitive mood of a verbe, or else a whole clause afore-going, or else some member of a sentence may bee the nomi-

native case to the verbe: as, [a] Diluculo surgere, saluberrimum [b] est, To arise betime in the morning, is the most wholesome thing in the world. [a] Multum scire, vita [b] est jucundissima, To know much, is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye have an adjective, aske this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question, shall be the Substantive to it.

The adjective, whether it be a noune, pronoune, or participle, agreeth with his Substantive in case, gender and number: as, [a] Amicus [b] certus in [a] re [b] incerta cernitur, A sure friend is tried in a doubtfull matter. [a] Homo [b] armatus, A man armed. [a] Ager [b] colendus, A field to be tilled. [b] Hic [a] vir, This man. [b] Meus [a] herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Substantives singular having a conjunction copulative comming betweene them, will have an adjective plurall which adjective shall agree with the substantive of the most worthy gender: as, [a] Rex & regina [b] beati, The king and the queene are blessed.

The third Concord.

When ye have a Relative, aske this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question shall be the antecedent to it.

The antecedent most commonly is a word that goeth before the relative, and is rehearsed againe of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender, number, and person: as, [a] Vir sapit, [b] qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things, or words.

Sometime the relative hath for his antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender and singular number: as, [a] In-tempore-veni, [b] quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all. But if the relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plurall number: as, [a] Tu-multum-dormis, & [aa] sæpe-potas, [b] quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much, and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this english *that* may be turned into this english *which*, it is a relative; otherwise it is a conjunction: which in latine is called quòd, or ut: and in making latine it may elegantly be put away, by turning the nominative case into the accusative, and the verbe into the infinitive mood: as, Gaudeo [a] quòd tu bene [b] vales: Gaudeo [a] te bene [b] valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo [a] ut tu [b] abeas: Jubeo [a] te [b] abire, I bid that thou goe hence.

Many antecedents singular, having a conjunction copulative between them, will have a relative plurall, which relative shall agree with the antecedent of the most worthy gender: as, [a] Imperium & [aa] dignitas [b] quæ petiisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the substantives or antecedents be of the masculine, or of the feminine gender, and none of them of the neuter; yet may the adjective or relative be put in the neuter gender: as, [a] Arcus & [aa] calami sunt [b] bona, The bow and arrowes be good: [a] Arcus & [aa] calami [b] quæ fregisti, The bow and arrowes which thou hast broken.

The case of the Relative.

When there commeth no nominatiue case betweene the relatiue and the verbe, the relatiue shall be the nominatiue case to the verbe: as, Miser est [a] qui nummos [b] admiratur, Wretched is that person which is in lobe with money.

But when there commeth a nominatiue case betweene the relatiue and the verbe, the relatiue shall be such case as the verbe will have after him: as, Felix, [b] quem [aa] faciunt aliena [a] pericula cautum, Happy is he, whom other mens harmes do make to beware.

As the relatiue may be the nominatiue case to the verbe, so it may be the substantiue to the adjectiue that is joyned with him, or that commeth after him: as, Divitias amare noli, [a] quod omnium est [b] sordidissimum, Lobe not thou riches, which to do is the most beggerly thing in the world.

Nounes interrogatiues and indefinites follow the rule of the relatiue: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the verb, like as the relatiue doth: as, Hei mihi, qualis erat! Talis erat, [b] qualem nunquam [a] vidi.

Yet here is to be understood and noted, that the relatiue is not alwayes governed of the verbe that he commeth before, but sometime of the infinitiue mood that commeth after the verbe: as, [b] Quibus voluisti me gratias [a] agere, egi, What persons thou willedst me to thanke, I have thanked.

Sometime of a Participle: as, [b] Quibus rebus [a] adductus fecisti? With what things moved didst thou it?

Sometime of the gerund: as, [b] Quæ nunc non est [a] narrandi locus, which things at this present is not time to tell.

Sometime of the preposition set before him: as, [b] Quem [a] in locum deducta res sit, vides: Unto what

state the matter is now brought thou seest.

Sometime of the substantive that it doth accord with: as, Scies [b] qui [a] vir sim, Thou shalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of speaking, qui is an indefinite, and not a relative.

Sometime of a noune partitive or distributive: as, [b] Quarum rerum [a] utram minùs velim, non facilè possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will have, I cannot easily esteeme.

Sometime it is put in the genitive case, by reason of a substantive comming next after him: as, Ego illum non novi, [b] cujus [a] causâ hoc incipis, I knew him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a noune substantive: as, Omnia tibi dabuntur, [b] quibus [a] opus habes, All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an Adverbe: as, [b] Cui utrùm [a] obviàm procedam, nondum statui, whom whether I will goe to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the Ablative case with this signe *than*, and is governed of the comparative degree cõming after him: as, Utere virtute, [b] quâ nihil est [a] melius, Use vertu, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Cæsar, [ab] quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingressi sunt! How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britain!

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit, [b] quo se [a] occideret, He had a knife wherewith he would have slaine himselfe.

When a relative commeth betweene two substantives

bes of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, [a]Avis [b]quæ passer appellatur; or, Avis, [b] qui [a] passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea, though the substantives be of divers numbers also: as, Estne ea [a] Lutetia, [b] quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we doe call Paris? Or else, Estne ea Lutetia, [b] quos nos [a] Parisios dicimus?

Constructions of nounes Substantives.

When two substantives come together betokening divers things, the latter shall be the genitive case: as, [a] Facundia [b] Ciceronis, The eloquence of Cicero. [a]Opus [b] Virgilii, The worke of Virgil. [a]Amator [b] studiorum, A lover of studies. [a] Dogma [b] Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, [a] Pater meus [b] vir, amat[a]me [b] puerum, My father being a man, loveth me a childe.

When the english of this word res is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a substantive: as, [ab] Multa me impedierunt, Many things have letted me. And being so put, it may be the substantive to an adjective: as, [a] Pauca his [b] similia, A few things like unto these. [a] Nonnulla [b] hujusmodi, Many things of like sort.

An adjective in the neuter gender put alone without a substantive, standeth for a substantive, & may have a genitive case after him, as if it were a substantive: as, [a]Multum [b] lucri, Much gain. [a] Quantum [b] negotii? How much businesse? [a]Id [b]operis, That work.

Words importing indument of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noune substantive, or a verbe substantive, may be put in the ablative case, or in the

genitive: as, [a] Puer [b] bonâ indole; or [a] Puer [b] bonæ indolis, A childe of a good towardnesse: [a] Puer [b] bonæ ingenii; or [a] Puer [b] bono ingenio, A childe of a good wit.

Opus and usus, when they be latine for need, require an ablative case: as, [a] Opus est mihi tuo [b] judicio, I have need of thy judgement. Viginti [b] minis [a] usus est filio, My sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

Adjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitive case: as, [a] Cupidus [b] auri, Covetous of money. [a] Peritus [b] belli, Expert of warfare. [a] Ignarus [b] omnium, Ignorant of all things. [a] Fidens [b] animi, Bold of heart. [a] Dubius [b] mentis, Doubtfull of minde. [a] Memor [b] præteriti, Mindefull of that is past. [a] Reus [b] furti, Accused of theft.

Nomes partitives, and certaine interrogatives, with certaine nounes of number, require a genitive case: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogative: as, Unus, duo, tres: primus, secundus, tertius, &c. as, [a] Aliquis [b] nostrûm, [a] primus [b] omnium.

When a question is asked, the answer in latine must be made by the same case of a noune, pronoun, or participle, and by the same tense of a verbe that the question is asked by: as, [a] Cujus est fundus? [b] Vicini. Quid [a] agitur in ludo literario? [b] Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, [a] Cuja est sententia? [b] Ciceronis. Or by a word that may governe divers cases: as, [b] Quanti [a] emisti librum? [bb] Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, Cujus est domus? non [b] vestra, sed [bb] nostra.

Nounes of the comparatiue and the superlatiue degree, being put partitiuely, that is to say, hauing after them this english *of*, or *among*, requires a genitiue case: as, [b] Aurium [a] mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero [b] Oratorum [a] eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nounes of the comparatiue degree, hauing *than* or *by* after them, do cause the word following to be the ablatiue case: as, [a] Frigidior [b] glacie, More cold than ice. [a] Doctior [b] multo, Better learned by a great deal. Uno [b] pede [a] altior, Higher by a foot.

The Datiue case.

Adiectiues that betoken profit or disprofit, likenesse or unlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a datiue case: as, Labor est [a] utilis [b] corpori, Labour is profitable to the body. [a] Æqualis [b] Hectori, Equall to Hector. [a] Idoneus [b] bello, Fit for warre. [a] Jucundus [b] omnibus, Pleasant to all persons. [b] Parenti [a] supplex, Suppliant to his father. [b] Mihi [a] proprium, Proper to me.

Likewise nounes adiectiues of the passiue signification in bilis, and participials in dus: as, [a] Flebilis [aa] flendus [b] omnibus, To be lamented of all men. [a] Formidabilis [aa] formidandus [b] hosti, To be feared of his enemies.

The Accusatiue case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after adiectiues in the accusatiue case, and sometime in the ablatiue case: as, Turris [a] alta [b] centum pedes, A tower an hundred foot high. Arbor [a] lata [b] tres digitos, A tree three fingers broad. Liber [a] crassus [b] tres pollices, vel [bb] tribus pollicibus, A booke three inches thick.

The

The Ablative case.

Adjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty, or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, [b] Copiis [a] abundans. Crura [b] thymo [a] plena. [a] Vacuus [b] irâ, [bb] iræ, ab ira. Nulla epistola [a] inanis [b] re aliqua. [a] Ditissimus [b] agri. [b] Stultorum [a] plena sunt omnia. Quis, nisi [b] mentis [a] inops, oblatum respuat aurum? [a] Integer [b] vitæ, [b] scelerisque [a] purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. [a] Expers [b] omnium. Corpus [a] inane [b] animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, [a] Dignus [b] honore. [a] Captus [b] oculis. [b] Virtute [a] præditus. [b] Paucis [a] contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verbe: as, [a] Dignus [b] laudari, worthy to be praised. [a] Contentus in pace [b] vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoune.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, [a] Pars [b] tui. [a] Amor [b] mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, [a] Ars [b] tua. [a] Imago [b] tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, [a] Nemo [b] vestrûm. [a] Aliquis [b] nostrûm. [a] Major [b] vestrûm. [a] Maximus natu [b] nostrûm.

Construction of the Verbe: and first *with the Nominative case.*

Sum, forem, fio, existo, and certaine verbes passives, as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after

after them, as they have before them: as, [a] Fama [aa] est [b] malum, Fame is an evill thing. [a] Malus cultus [aa] fit [b] bonus, An evill person by due ordering or gouernance is made good. [a] Crœsus [aa] vocatur [b] dives, Cresus is called rich. [a] Horatius [aa] saluratur [b] Poeta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo [a] te [b] divitem [aa] esse, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed, than so accounted.

Also verbes that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture; as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they have before them a nominatiue case of the doer or sufferer, so may they have after them a nominatiue case of a noune, or participle, declaring the maner of circumstance of the doing or suffering: as, [a] Incedo [b] claudus, I goe lame. [a] Petrus [aa] dormit [b] securus, Peter sleepeth boyd of care. [a] Tu [aa] cubas [b] supinus, Thou lyest in bed with thy face upward. [a] Somnias [b] vigilans, Thou dreamest waking. [a] Studeto [b] stans, Study thou standing. And likewise in the accusatiue case: as, Non decet [a] quenquam [aa] mereri [b] currentem, aut mandentem, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that commeth after the verb belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verbe be transitiue or intransitiue, of what kind soeuer the verbe be: as, [a] Loquor [b] frequens, I speak often. [a] Taceo [b] multus, I hold my peace much. [a] Scribo epistolas [b] rarissimus, I write letters very seldome. Nè [a] assueseas [aa] bibere vinum [b] jejunus, Accustome not thy selfe to drinke wine nere thy heart, or, not having eaten somewhat before.

The

The Genitive case.

This verbe sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, duty, or guise, it causeth the noune, pronoune, or participle following to be put in the genitive case: as, Hæc vestis [a] est [b] patris, This garment is my fathers. [b] Insipientis [a] est dicere, non putâram: It is the property of a foole to say, I had not thought. Extremæ [a] est [b] dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. [b] Orantis [a] est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to have mind on nothing but heavenly things. Except that these pronounes, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be used in the nominative case: as, Hic codex [a] est [b] meus, This booke is mine. Hæc domus [a] est [b] vestra, This house is yours. Non [a] est mentiri [b] meum, It is not my guise (or property) to lye. [b] Nostrum [a] est injuriam non inferre, It is our parts not to doe wrong. [b] Tuum [a] est omnia juxtâ pati, It is thy part (or duty) to suffer all things in like.

Verbs that betoken to esteem or regard, require a genitive case betokening the value: as, [b] Parvi ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. [b] Maximi [a] penditur nobilitas, Nobleness of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quitting, or alleyling, will have a genitive case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an ablative case most commonly without a Preposition: as, Hic [b] furti se [a] alliget, vel [b] furto. [a] Adver-

miſit me [b] errati, vel [b] errato. [b] De pecuniis repetundis [a] damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, require a genitive caſe: as, [b] Rerum ſuarum [a] ſatagit. [a] Miſerere [b] mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, and memini, will have a genitive or an accuſative caſe: as, [a] Reminiſcor [b] hiſtoriæ. [a] Obliviſcor [b] carminis. [a] Recordor [b] puericiam. [a] Obliviſcor [b] lectionem. [a] Memini [b] tui, vel [bb] te, I remember thee. [a] Memini [b] de te, I ſpeake of thee. [a] Egeo, or [a] indigeo [b] tui, vel [bb] te, I have need of thee. [a] Potior [b] urbis, I conquer the city. [a] Potior [b] voto, I obtaine my deſire.

The Dative caſe.

All manner of verbs put acquiſitively, that is to ſay, with theſe tokens *to* or *for* after them, will have a dative caſe: as, Non [b] omnibus [a] dormio, I ſleep not to all men. [b] Huic [a] habeo, non [b] tibi, I have it for this man, and not for thee.

To this rule do alſo belong verbs betokening to profit or diſprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

To
- Compare: as, Comparo, compono, confero.
- Give or reſtore: as, Dono, reddo, refero.
- Promiſe or to pay: as, Promitto, polliceor, ſolvo.
- Command or ſhew: as, Impero, indico, monſtro.
- Truſt: as, Fido, confido, fidem habeo.
- Obey or to be againſt: as, Obedio, adulor, repugno.
- Threaten or to be angry with: as, Minor, indignor, iraſcor.

Alſo ſum, with his compounds, except poſſum. Alſo verbs compound with ſatis, bene, and male: as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certaine verbes compound with theſe prepoſitions, Per, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter, will have a dative caſe: as, Praluceo, adjaceo, conſcio, ſubolco,

oleo, anteſto, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This verb Sum, es, fui, may often times be ſet for habeo, and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the nominative caſe, ſhall be put in the dative, and the word that ſeemeth to be the accuſative caſe, ſhall be the nominative: as, [a] Eſt [b] mihi [a] mater, I have a mother. Non [a] eſt [b] mihi [a] argentum, I have no money. But if Sum be the infinitive mood, this nominative ſhall be turned into the accuſative: as, Scio [b] tibi non [a] eſſe [a] argentum, I know thou haſt no money.

Alſo when Sum hath after him a nominative caſe and a dative, the word that is the nominative caſe, may be alſo the dative: ſo that Sum may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double dative caſe: as, [a] Sum [b] tibi [bb] præſidio, I am to thee a ſafegard. Hæc res [a] eſt [b] mihi [bb] voluptati, This thing is to me a pleaſure.

And not onely Sum, but alſo many other verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double dative caſe; one of the perſon, and another of the thing: as, [a] Do [b] tibi veſtem [bb] pignori. [a] Verto hoc [b] tibi [bb] vitio. Hoc tu [b] tibi [bb] laudi [a] ducis.

The Accuſative caſe.

VErbs tranſitives are all ſuch as have after them an accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be active, commune, or depoment: as, Uſus [b] promptos [a] facit. Fœminæ [a] ludificantur [b] viros. [a] Largitur [b] pecuniam.

Alſo verbs neuters may have an accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis [b] ſomnum [a] dormis. [a] Gaudeo [b] gaudium. [a] Vivo [b] vitam.

Verbs of asking, teaching, & arraying, will have two accuſative caſes; one of the ſufferer, and another of the thing: as, [a] Rogo [b] te [bb] pecuniam. [a] Doceo [b] te [bb] literas. [b] Quod [bb] te jamdudum [a] horror. [a] Exuo [bb] me gladium.

The

The Ablative case.

All verbs require an ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, [a] Ferit eum [b] gladio. [a] Taceo [b] metu. Summâ [b] eloquentiâ causam [a] egit.

The word of price is put after verbs in the ablative case: as, [a] Vendidi [b] auro. [a] Emptus sum [b] argento. Except these genitives when they be put alone without substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: as, [b] Quanti [a] mercatus es hunc equum? Certè [b] pluris quàm [a] vellem. Having that after verbs of price we shall always use these adverbs, Carius, vilius, melius, and pejus, in stead of their casuals.

Verbs of plenty or scarcenesse, filling, emptying, loading or unloading, will have an ablative case: as, [a] Affluis [b] opibus. [a] Cares [b] virtute. [a] Expleo te [b] fabulis. [a] Spoliavit me [b] bonis omnibus. [a] Oneras stomachum [b] cibo. [a] Levabo te hoc [b] onere. Likewise, Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an ablative case, with à, ab, é, ex, or de: as, [a] Accepit literas [b] à Petro. [a] Audivi [b] ex nuncio. Longè [a] distat [b] à nobis. [a] Eripui te [b] é malis. And this Ablative after verbs of taking away may be turned into the dative: as, [a] Subtraxit [b] mihi cingulum. [a] Eripuit [b] illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, [a] Præfero hunc multis [b] gradibus, I preferre this man by many degrees. [b] Paulo intervallo illum [a] superat, he is beyond the other but a little space.

A nounc, or a pronoune substantive, joyned with a participle, expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the ablative case absolute: as, [a] Rege [b] veniente, hostes fugerunt, The King comming, the enemies fled. [a] Me [b] duce, vinces, I being captaine, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, Dum, cùm, quando, si, quanquam, postquam: as, [a] Rege [b] veniente; *id est*, Dum veniret rex. [a] Me [b] duce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verbe passive will have after him an ablative case with a preposition, or sometime a dative of the doer: as, Virgilius [a] legitur [b] à me. [b] Tibi fama [a] petatur. And the same ablative or dative shall bee the nominative case to the verbe, if it be made by the active: as, [a] Ego [b] lego Virgilium. [b] Petas [a] tu famam.

Gerunds.

GErunds & supines will have such cases as the verbes that they come of: as, Otium [a] scribendi [b] literas. Ad [a] consulendum [b] tibi. [a] Auditum [b] Poetas.

When the English of the infinitive mood commeth after any of these nounes substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verbe should be of the active voyce, it shall bee made by the gerund in di: and the same gerund in di, is used also after certaine adjectives; as, [a] Cupidus [b] videndi. [a] Certus [b] eundi. [a] Peritus [b] jaculandi. [a] Gnarus [b] bellandi.

When ye have an englith of the participle of the preſent tenſe, with this ſigne *of* or *with*, comming after a noune adjective, it ſhall in latine making be put in the gerund in do: as, [a] Defeſſus ſum [b] ambulando, I am weary of walking.

Alſo the englith of the participle of the preſent tenſe cõming without a ſubſtantive, with this ſigne *in* or *by* before him, ſhall in latine making be put in the gerund in do: as, Cæſar, [b] dando, [b] ſublevando, [b] ignoſcendo, gloriam [a] adeptus eſt. [b] In apparando totum hunc [a] conſumunt diem. And the ſame gerund in do is uſed either without a prepoſition, or with one of theſe prepoſitions, A, ab, de, è, ex, cum, in, pro: as, Deterrent [a] à [b] bibendo, [a] A [b] amando. Cogitat [a] de [b] edendo. Ratio bene ſcribendi [a] cum [b] loquendo conjuncta eſt.

The englith of the infinitive mood, comming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may bee put in the gerund in dum: as. Dies mihi ut ſatis ſit [a] ad [b] agendum, vereor: I feare that a whole day will not be enough for me to doe my buſineſſe.

The gerund in dum is uſed after one of theſe prepoſitions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, [a] Ad [b] capiendum hoſtes, [a] Ob (*vel* [a] propter) [b] redimendum captivos, [a] Inter [b] cœnandum, [b] Ante [b] damnandum.

And when ye have this englith *muſt* or *ought* in a reaſon where it ſeemeth to bee made by this verb oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verb eſt ſet imperſonally: and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the nominative caſe, ſhall be put in the datiue: as, [a] Abeundum eſt [b] mihi, I muſt goe hence.

Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, [a]Er [b]cubitum. [b]Spectatum [a]admissi, risum teneatis amici?

The later Supine hath his Passive signification, and is put after Nounes Adiectives, as, Dignus, Indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also bee turned into the Infinitive mood passive: as it may be indifferently said in latine, [a]facile [b]factu, or [a]Facile [b]fieri, Easie to bee done. [a]Turpe [b]dictu, or [a]Turpe [b]dici, Unhoneſt to be spoken.

The Time.

NOunes that betoken part of time be commonly put in the ablatiue case as, [b]Nocte [a]vigilas. [b]Luce [a]dormis. But Nounes that betoken continuall term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusatiue case: as, [b]Sexaginta annos [a]natus. [b]Hyemem totam stertis.

Space of place.

NOunes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the accusatiue case: as, [b]Pedem hinc nè [a]discesseris, Go not thou a foot from this place.

A place.

NOunes Appellatiues, or names of great places, be put with a preposition, if they follow a verbe that signifieth In a place, To a place, From a place, or By a place: as [a]Vivo [b]in Anglia. [a]veni per Galliam [bb]in Italiam. [a]Proficiscor [b]ex urbe.

In a place or at a place, if the place be a proper

name

name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the genitive case: as, [a] Vixit [b] Londini. [a] Studuit [b] Oxoniæ.

And these nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewise used: as, [a] Procumbit [b] humi bos. [b] Militiæ [a] enutritus est. [a] Domi [bb] belliq́ otiosi [a] vivitis.

But if the place be of the third declension, or the plurall number, it shall be put in the dative, or in the ablative case: as, [a] Militavit [b] Carthagini, or [bb] Carthagine. [b] Athenis [a] natus est. Likewise we say, [b] Ruri, or [bb] Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the accusative case without a preposition: as, [a] Eo [b] Romam. Likewise, [a] Confero me [b] domum. [a] Recipio me [b] rus.

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a preposition: as, [a] Discessit Londino. [a] Profectus est [b] Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, [a] Abiit [b] domo. [b] Rure [a] reversus est.

Impersonals.

A Verb impersonal hath no nominative case before him; and this word *it*, or *there* is commonly his signe: as, Decet, It becommeth. [a] Oportet [b] aliquem esse, There must be some body. But if he hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the nominative case, shall be such case as the verb impersonall will have after him: as, [b] Me [a] oportet, I must. [b] Tibi [a] licet, Thou mayest.

Interest, refert, & est for interest, requires a genitive case of all casuall words, except Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, and cujâ, the ablative cases of the

pronounes possessives: as, [a] Interest [b] omnium rectè agere. [b] Tuâ [a] refert teipsum nôsse.

Certain impersonals require a dative case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, & other like. Some will have an accusative case onely: as, Delectat, decet, juvat, oportet. Some beside the accusative case will have also a genitive: as, [a] Nostri [b] nosmet [a] pœnitet. [b] Me [bb] civitatis [a] tædet. [a] Pudet [b] me [bb] negligentiæ, [a] Miseret [b] me [bb] tui. Me [bb] illorum [a] misericit.

Verbs impersonals of the passive voice, being formed of neuters, do govern such case as the verbs neuters which they come of: as, [a] Parcatur sumptui, Let cost be spared. Because we say, [a] Parcamus [b] pecuniæ, Let us spare cost.

A verb impersonall of the passive voice, hath like case as other verbs passives have: as, [a] Benefit multis, [b] à principe. Yet many times the case is not expressed, but understood: as, Maximâ vi [a] certatur; *subaudi* [b] ab illis.

When a deed is signified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonall in tur: as, In ignem posita est, [a] fletur:

A Participle.

PArticiples govern such cases as the verbs that they come of: as, [a] Fruiturus [b] amicis, [a] Consulens [b] tibi. [a] Diligendus [b] ab omnibus:

Here note that participles may foure manner of wayes be changed into nounes. The first is when the voice of a participle is construed with another case then the verb that it cometh of: as, [a] Appetens [b] vini, Given of wine.

The

The second when it is compounded with a preposition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, innocens.

The third when it formeth all the degrees of comparish: as, Amans, amantior, amantissimus: Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, Homo laudatus, A man laudable, Puer amandus, *id est*, amari dignus, A child worthy to be loved. And all these are properly called nouns participials.

Participles when they be changed into nounes require a genitive case: as, [a] Fugitans [b] litium. [a] Indoctus [b] pilæ. [a] Cupientissimus [b] tui. [b] Lactis [a] abundans.

These participiall voices, Perosus, exosus, pertæsus, have alwayes the active signification, when they govern an accusative case: as, [a] Exosus [b] sæviti, Hating cruelty. [b] Vitam [a] pertæsus, Weary of life.

The Adverb.

Adverbs of qualitie, time and place, doe require a genitive case: as, [a] Multùm [b] lucri. [a] Tunc [b] temporis. [a] Ubique [b] gentium.

Certain adverbs will have a dative case, like as the nounes that they come of: as, Venit [a] obviàm [b] illi. Canit [a] similiter [b] huic.

These datives be used adverbially. Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. vesperi cubãdum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accusative case of the preposition that they come of: as, [a] Propiùs [b] urbem. [a] Proximè [b] castra.

Where note that prepositions when they be set without a case, or els do form the degrees of comparison, be changed into adverbs.

The Conjunction.

CONiunctions Copulatives and Disiunctives, and these foure, Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, [a] Xenophon & [b] Plato fuere æquales. And sometimes they be put betwéen divers cases: as, [a] Studui [b] Romæ & [bb] Athenis. Est [a] liber [b] meus & [bb] fratris. [a] Emi fundum centum [b] nummis & [bb] pluris.

Coniunctions Copulatives and Disiunctives, most commonly ioyne like moods and tenses together: as, [a] Petrus & Ioannes [b] precabantur & [bb] docebant. And sometimes diverse tenses: as, Et [b] habetur & [bb] referetur tibi à me [a] gratia.

The Preposition.

SOmetime this præposition In is not expressed, but understood, and the casuall word nevertheless put in the ablative case: as, Habeo te [b] loco parentis, *id est*, in [b] loco.

A verb compound sometime requireth the case of the præposition that he is compounded withall: as, [a] Exeo [b] domo. [a] Præterco [b] te insalutatum. [a] Adeo [b] templum.

The Interjection.

CErtaine interiections require a nominative case: as, [a] O festus [b] dies hominis Certaine a dative: as, [a] Hei [b] mihi. Certaine an accusative: as, [a] Heu [b] stirpem invisam. Certain a vocative: as, [a] Proh sancte [b] Iupiter. And the same Proh will have an accusative case: as, [a] Proh Deûm atque hominum [b] fidem.

FINIS.

GVILIEL

GUILIELMI LILII ad suos Discipulos monita Paedagogica, seu *Carmen de Moribus.*

QVi mihi discipulus Puer es, cupis atq; doceri,
Huc ades, haec animo concipe dicta tuo
Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum:
Templa petas supplex, & venerare Deum
Attamen in primis facies sit lota manusque;
Sint nitidae vestes, comptaque caesaries:
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,
Adsis; nulla pigrae sit tibi causa morae.
Me Praeceptorem cum videris, ore salута,
Et condiscipulos ordine quosque tuos
Tu quoque fac sedeas, ubi te sedisse jubemus;
Inque loco, nisi sis jussus abire, mane
Ac magis ut quisque est doctrinae munere clarus,
Sic magis is clarâ sede locandus erit
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli.
Sint semper studijs arma parata tuis
Si quid dictabo, scribes, at singula rectè;
Nec macula, aut scripturis menda sit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quae libris inseruisse decet.
Saepe recognoscas tibi lecta, animóque revolvas;
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios
Qui dubitat, qui saepe rogat, mea dicta tenebit;
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni
Disce puer quaeso, noli dedicere quicquam,
Nè mens te insimulet conscia desidiae
Sisque animo attentus: quid enim docuisse juvabit,
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat
Invigila, & parta est gloria militiae.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer, ingenium si non exerceat, ipsum
Tempus & amittit, spem simul ingenij
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Nè nos offendat improba garrulitas
Incumbens studio, submissa voce loquaris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris:
Et quaecunque mihi reddis, discentur ad unguem;
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggeras ullum,
Quod puero exitium non mediocre parit.

Si quicquam rogito sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ,
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij:
Quorum tam facuus nemo, aut tam barbarus ore est
Quem non auchorem barbara turba probet.
Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos auchores turba Latina docet,
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius opuat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora contere re:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbrat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesve;
Ex damno alterius commoda nulla feres,
Insuper & summos, irritamenta malorum,
Mitte alijs; puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe, aut non sit honestum;
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque rediisque feres.
Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA Institutio,

Seu,

Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta:

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,

Excudit *Rogerus Nortonus* Regius in Latinis, Græcis & Hebraicis Typographus. 1637

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

Grammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus: Parva haec discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE GRAMMATICA & ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribẽdi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes: Orthographia, Syntaxis, Etymologia, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribẽdi ratio; qua docemur, quibus quæq; dictio sit formãda literis: ut, Lectio, non Lexio: ab ὄρθος, rectus, & γραφὴ, scriptura.

De literis.

EX viginti duabus literis quinq; sunt vocales: *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca est. Ex quibus variè dispositis coalescunt diphthongi quinque;

æ	ut	*Musæ.*
au		*Audio.*
œ		*Cœlum*
ei		*Hei.*
eu		*Euge.*

Reliquæ literæ consonantes appellãtur: quarũ novem sunt mutæ: *b, c, d, f, g, k, p, q, t.*

Septem autem semivocales: *l, m, n, r, s, x, z;*

Mutæ.

Semivocales

Ex

Liquidę. S

Ex quibus quatuor vocātur etiā liquidæ; *l, m, n, r.*

S verò suæ cujusdam potestatis litera est; quæ interdum etiam liquescit. *X* & *Z* duplices sunt consonantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

X & Z. I & V consonantes aliquando.

Adduntur etiam consonantibus *I* & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur; ut, Iuno, Iovis, voluntas, vultus.

K, Y, & Z. H aspiratio.

K, y, & z, latinis dictionibus nunquā admiscentur. *H*, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota; Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; consonantibus verò nullis; rectè itaque enuntiamus

Hiulcus, Hiacchus, } trissyllaba: } { Hieronymus, Hieremias, } pentasyllaba.

At in latinis dictionibus interdum *h* postponitur *c*: ut Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ; maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time. Regem honora*: & propria nomina: ut, *Henricus*, *Anglia*.

Diligēter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribātur; nā hæ quidē vel scribi omnino vel signari debēt: ut, *Musæ præsunt*, vel *Musę pręsunt*.

Litteræ majusculæ.

Litteræ majusculæ, cū solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significāt prænomen, aliquādo numerū:

ut {
A. Aulus.
C. Caius.
D. Decius.
G. Gaius.
L. Lucius.
M. Marcus.
P. Publius.
P.R. Populus Romanus.

P.C. Patres conscripti.
Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
R.P. Respublica.
Sp. Spurius.
Sex. Sextus.
S.P.Q.R. Senat. populusq; Romanus.
T. Titus.
T. C. Tua clementia. Et eius generis infinita.

In

In numeris verò significant,

I	1	Vnum,
V	5	Quinque,
IX	9	Novem,
X	10	Decem,
XL	40	Quadraginta,
L	50	Quinquaginta,
XC	90	Nonaginta,
C	100	Centum,
D	500	Quingenta,
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

RECTè scripturo discendum est in primis, syllabas inter scribendum aptâ distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus *bd*, vocali sequenti adhærent: ut, A–bdomen, A–bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista;

ct	ut	Do–ctus;	gm	ut	A-gmen,
		San–ctus;	gn		I-gnis;
ps	ut	Scri–psi;	st	ut	Ve-ster,
		Sum–psi;			Magi-ster;
sc	ut	Pi–scis;	xi	ut	An-xius,
		Di-sco;			Di-xi: &
tn	ut	Æ–tna;			similia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*. Malè igitur pingeretur Sõpnus, pro somnus; Colũpna, pro colũna.

Post *x* non scribitur *s*: ut, Excribo, exolvo; non exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione, auribus & euphoniæ serviendum est:

ut	Occurro,	potiùs quàm	Obcurro
	Officio,		Obficio.
	Aufero,		Abfero.
Et contrà,	Abstineo,	non autem	Austineo
	Obtineo,		Ottineo.
	Obrepo,		Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in cōpositione aliquando interseruntur: ut; Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoēpia. Rthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est, emendatè rectèque loquēdi ratio: ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbū. Hîc in primis curandū est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurēt, nè vel cōtinuâ linguæ volubilitate ità sermonē præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationē claudāt: vel cōtrà, ad singulas quasque voces longâ interspiratione consilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorē ineptè dirimētes.

Cæterùm ante omnia deterrēdi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Trauliſmus, Plateasmus, & similla.

Iotacismus. Iotacismus dicitur, quando, (I) litera plenioresono & supra justum decorum extenditur, quo vitio ex nostratibus maximè laborāt Angli septētrionales.

Lambdacismus. Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operosè sonatur, Ellucet, pro elucet, Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur, nēpe quòd hanc literam pinguius justo pronuntiant, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus. Moolis, Faulsus. }

Ischnotes. Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enuntiamus quàm par est: ut cum

pro { Nunc, Tunc, Aliquis Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Trau-

Traulismus est hæsitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, Cacacanit, pro canit: Tututullius, pro Tullius. Traulismus.

Huic vitio ut fœdissimo, ità periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris ut nomina versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coesitibus syllabis cõcatenatis, ac velut cõfragosis, quã citissimè volvãtur.

Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, sæps, strix,

——— postquam discordia tetra
Belli ferratos postes portasque refregit.

Plateasmus est, quando crassius & voce plusquam virili loqui nitimur: ut cum Plateasmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes: Fountes. Pountes. }

Vt etiam pro { Ergo, Sperma Perago, } efferimus { Argo. Sparma? Parago. }

Sunt alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F. & è contra, V, pro F. F. pro V.

Vt { Folo, Fis, Folui Felle } pro { Volo. Vis. Volui. Velle. }

Et rursum { Vero, Vers, Vetre } pro { Fero, Fers. Ferre. } V pro F.

S verò medium inter duas vocales corruptè sonant nonnulli. S

pro { Læsus, Visus, Risus, } pronuntiantes { Læzus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis lenius, in medio asperiùs H
enuntiari volunt. Malè ergò

pro

pro	Homo,	Efferimus	Omo.
	Hamus,		Amus.
	Humus,		Vmus.
	Christus,		Cristus.
	Chrisma,		Crisma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthongus,		Diptongus.
	Sphæra,		Spæra.

Fœdè quoque erratur à nostris, ubi *t* & *d* tanquã aspiratas pronuntiant.

ut	Amath,	pro	Amat.
	Caputh		Caput.
	Aputh,		Apud.

At innumera penè sunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De sententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur: Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotâsse non fuerit supervacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò sive notæ, quibus in scribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena ac perfecta distinctio: Græcis, Cõma, Colon, Periodus.

Comma. Subdistinctio seu Cõma, est silentii nota, seu potiùs respirãdi locus: utpote quâ pronũtiationis terminus, sensu manente, ità suspẽditur, ut quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autẽ puncto deorsum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Vtendum est ætate: cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hîc item nonã distinguuntur orationum singulæ partes: ut.

Iuvenalis

Iuven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notatúrq; duobus punctis, sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.* Colon.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa; quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Parenthesis.

——*Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic (?) ut, Interrogatio

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur in primis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*, num *Lepus*, quasi *levipes*.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *sortis, sortiter; lego, legit:* omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo.
- declinabiles:
  - *Nomen*,
  - *Pronomen*,
  - *Verbum*,
  - *Participium*,
- indeclinabiles:
  - *Adverbium*,
  - *Conjunctio*,
  - *Præpositio*,
  - *Interjectio*.

NOMEN.

NOmen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum et Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex
- Appellativum, et
- Proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprii nominis tria sunt genera.

- Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*
- Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*
- Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero*: vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum est, quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut, *Piger, alacris, candidus, clemens.*

Adjectivum est duplex: commune et proprium.

- Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus, malus, solers, satur.*
- Proprium est quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gradivus Marti: Quirinus Romulo.*

DE ACCIDENTIBUS NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem: Species, Figura, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nomini accidentia ſept.

DE SPECIE.

Species nominum eſt duplex: Primitiva, & Derivativa. Species.

Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur. Primitiva.

Derivativa eſt, quæ aliunde formatur. Derivativa.

Primitivæ ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujuſmodi;

Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectivum.

Fictitium, quod à ſono fingitur: ut, *Sibilus, tintinnabulum, ſtridor, clangor.* Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, cujas, unquis:* Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in relativa. Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo reſpondet: ut *Talis, tantus, tot.* Redditivum.

Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur: Numerale.

Cardinale à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale: ut *Primus, ſecundus, tertius, quartus.* Ordinale.

Diſtributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.* Diſtributivum.

Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim; ut, *Quiſq;, unuſquiſq;, uterq;, neuter:* vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.* Partitivum.

Vniverſale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Vniverſale.

Particulare: ut, *Aliquis, quiſquam, ullus, quidam.* Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirum

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Ætonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona derivatur:

ut *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.*
Nerine, filia vel neptis *Nerei.*
Latoïdes, filius *Latonæ.*
Menelais, uxor *Menelai.*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majuſculus, minuſculus.*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*
Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut, *Fictilis, coctilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus:* aut compoſita, ut *Injuſtus.* Sunt qui huc addunt & decompoſitam; ut *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus. Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut *Pater:* Pluralis de pluribus; ut *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus. Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam; atq; hic patrius, gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus. Octavus caſus. Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam caſum comprehen-

prehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id est, *in cœlum*.

Accusativus. Accusativus, qui & incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediatè transit: ut *Amo patrem*.

Vocativus. Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis compellandísve personis accommodatur.

Ablativus. Latin° casus. Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius.

DE GENERE.

Genera septem. Genus est sexûs discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cujus nota est *Hic:* fœmininum, *Hæc:* neutrum, *Hoc:* commune, *Hic* & *hæc:* commune trium, *Hic, hæc,* & *hoc:* dubium, *Hic* vel *hæc:* epicœnum seu promiscuum, quum sub una generis nota utrumque sexum complectimur: ut, *Hic anser, hæc aquila.* Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ità propriè spectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Communis & dubii differentia. Porrò, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quòd ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut, si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinûm addideris, nihilo tamen seciùs de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram.*

Ut autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summâ diligentiâ imbibendi sunt, quos & *Guliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII
Regulæ generales propriorum.

Masculæ sunt nomina Divorum, Virorum, Fluviorum, Mensium, Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, masculæ dicas:
Ut sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
Ut Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes:
Mensium, ut October: ventorum, ut Libs, Notus, Auster.

De Fœmininis.

Fœminina Dearum, Mulierum, Urbium. Regionum. Insularum. Exceptio. Etiã* Hippo. Etiã* Reate, Care.

PRopria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: sive dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Gracia, Persis:
Insulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.
Exsipienda tamen quædam sunt urbium; ut ista
Masculæ, * Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut * Argos,
Tibur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumq;.

Regulæ generales Appellativorum.

Appel. arborum fœmin. *Rectius qui colunt mas pinus, viz. Pinaster.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus,
Cupressus, cedrus. Mas * pinus, mas oleaster:
Et sunt neutra, siler, suber, thus, robur, aserq;.

Epicœna.

Nomina Volucrum, Ferarum, Piscium. Exceptio generalis. * vi. de appellativis.

SUnt etiam volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum;
Ut, Tigris, Vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex * cunctis quæ diximus antè, notandum,
Omne quod exit in um, seu Græcum sive Latinum,
Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam:

Nam

Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà ut monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres regulæ generales.

Prima regula ſpecialis.

Regula ſpecialis prima.

NOmen non creſcens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo; cujus generis ſunt omnia primæ et quartæ inflectionis; & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraq; tertiæ declinationis: cujuſmodi ſunt, Labes, labis; peſtes, peſtis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

MAſcula nomina in a *dicuntur multa virorum:*
Ut ſcriba, aſſecla, ſcurra & rabula, lixa, laniſta.
Maſcula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as *&* in es; *& ab illis quot per* a *fiunt:*
*Vt, ſatrapas, ſatrapa; * athletes, athleta. Leguntur*
Maſcula item, verres, natalis, aqualis: ab aſſe
Nata, ut centuſſis: conjunge lienis & orbis;
Callis, caulis, ſollis, collis, menſis, & enſis,
Fuſtis, ſunis, panis, penis, crinis, & ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Et vermis, vectis, poſtis; ſocietur & axis.
Maſcula in er, *ceu venter: in* os *vel* us, *ut, logos, annus.*

1 Nomina virorum in a.
2 In as, es, & a, primæ declinæ. Græcorum.
* Sic Poeta, Cometa. Bibliopola.
3 Verres, &c.
In er, os, & us

Fœminina non creſcentia.

FOeminei generis ſunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ profructu ficus, acuſq;

Fœmin excepta, in er,

Porticus, atque tribus, ſocrus, nurus, & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi:
His jungas os *in* us *vertentia Græca*; *papyrus,*
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Chryſtallus, ſynodus, ſapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quę nunc perſcribere longum eſt.

Vid. Nardus, Methodus, Dialectus, &c.

Neutra non creſcentia.

NEutrum nomen in c, *ſi gignit* is, *ut mare, rete:*
Et quot in on *vel in* um *fiunt*; *ut barbiton, ovum.*
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoēthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, reſtis, penus, amnis,
Pampinus, et corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ſicus ſici dans, atque phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, et paradiſus.

Communia non creſcentia.

COmpoſitum à verbo dans a *commune duorum eſt:*
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena monſtrat,
A venio: adde ſenex, auriga, et verna, ſodalis,
Vates, extorris, patruelis, perque duellis,
Affinis, juvenis, teſtis, civis, canis, hoſtis.

Excipe Puerpera.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecun.

NOmen creſcentis penultima ſi genitivi
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant, quæ acuunt penultimā genitivi creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monoſyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis: ut ſunt omnia deſinentia

In

In { C, In, An } ut { Halec, halêcis. Delphin, Titan, } înis, ânis,

In { Ans } ut { Infans. Quadrans, } antis.

In { Ens, Vns } ut { Continens, Triens, Decuns, decuncis. } entis.

In *er* longum, quæ Græcis per ηρ ſcribuntur: ut, Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud recte in hac claſſe collocatur.

In { Inx, Anx } ut { Syrinx, ingis. Phalanx, angis.

Vnx } ut { Deunx, Septunx, } uncis.

Ons } ut { Efrons, Bifrons, } ontis.

Ors } ut { Cohors, Conſors, } ortis.

Præterea in *o* Latina; quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *énis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In ων Græca, quæ retinent ω in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis & ŏnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, aris; hephar, hepătis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant:

ut,

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis.

*Pyrois entis

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Psophis, Crenis, īdis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Custos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏris.

Et Græca quæ retinent *ω* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis: Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum singularem in ūtis, ūdis, ūris, untis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, Pecus, pecŭdis.

Huc pertinent et comparativa neutra in *ως*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, formax, thorax, Phœax, audax, bibax, ācis.

Excipe Græca quædam appellativa et gentilia: ut Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ācis: Syphax tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, īcis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda sunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, spadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* substantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis. præter Cappadox, ŏcis; Allobrox, ŏgis; & alia quædam

In

In *ux*: ut, Pollux, pollucis. Cætera sunt tertiæ regulæ.
In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.
In *s* Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, Conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Monosyllaba quædam.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas,
Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo:
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, simul & fons,
Aps pro serpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.

Polysyllaba in n & o.

Mascula sunt etiam polysyllaba in n; *ut, Acarnan,*
Lichen, & delphin: & in o *signantia corpus;*
Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

In er, or, & os.

Mascula in er, or, *& os; ceu crater, conditor, heres:*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale hidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamasq̃, tapesq̃.
Atque lebes, Cures, magnes, unumq̃ meridiei nomen quintæ: & quæ componuntur ab esse;
Ut dodrans, semis: jungantur mascula, Samnis,
Hydrops, nycticorax, thorax, & mascula vervex,
Phœnyx, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, uxor.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Neut. Mel, & in *al, ar,* polysyllaba.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, fel,
Lac, far, ver, cor, as, vas vasis, os ossis & oris,
Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polysyllaba in* arq̃;
Ut capital, laquear. Neutrum halec & muliebre.

Halec.

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc Python, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus,
Perdix, lynx, lymax, stirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantùm mas esto secundo.

Com-

Communia acutè crescentia.

Sunt commune, Parens, auterque, infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex; à fronte creata,
*Ut bifions: custos, bos, *fur, sus, atque sacerdos.*

* Sic latro.

Tertia & ultima regula specialis.

Tertia regula specialis.

NOmen, crescentis penultima si genitivi
Sit gravis, ut sanguis genitivo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravantia, cujus generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; Adulter, adultĕri; Presbyter, ĕri.

Composita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Composita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, ĕri: et adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, prosper, ĕri; Satur, ŭri. Spectant huc et Græca omnia neutrius generis in *a*: ut Poëma, dogma, sophisma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, martyris; Pithyr, pithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, caput, capitis; Occiput, occipĭtis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ superius excipiuntur: ut, Imago, sartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Annibal, ălis; mugil, ĭlis; Consul, Præsul, ŭlis.

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ sumunt *o* parvum in penultima genitivi singularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina et Græca: ut, arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, anătis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præses, deses, ĭdis.

In *is* Latina et Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropsis, ĭdis.

In *ar* Latina et Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

In *er* Græca: ut, Aer, æther, ĕris.

In *s* præcedente consonante, tam Latina, quam* Græca: ut,

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

* Excipe quædã in *ps*.

In *os* Latina: ut Compos, ŏtis..

In *us* Latina et Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; Vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, storax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, aruspex, ĭcis.

In *ix* Latina et Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Mastix, ĭgis.

In *ox* Latina et Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphlox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjugis, Redux, redŭcis.

Denique in *yx* Græca: ut Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Femin. excepta ex graviter crescentibus.

Foeminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go *quod dat* ginis *in genitivo.*
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monstrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges; & seges, arbor, hyémsque:
Sic Baccar, sindon, Gorgon, icon et Amazon.

Hyperdissyllabon in *do* & *go*.

Græcula in as *vel in* is *finita: ut, Lampas, Iaspis,*
Cassis, cuspis; in us *vox una pecus pecudis dans;*
His forfex, pellex, carex, simul atque supellex,
Appendix, histrix, coxendix, adde filixque.

Græcula in *as* & *is*.

Neutra

Neutra excepta ex graviter creſcentibus.

Inanimæ in a, en, ar, ur, us, pus. Excipe.

ESt neutrale genus ſignans rem non animatam, (dans;
Nomen in a; ut problema: en; ut carmen: ar; ut jubar: ur
Ut jecur: us; ut onus: put; ut occiput. Attamen ex his
Maſcula ſunt, pecten, furfur: ſunt neutra, cadaver:
Verber, iter, ſuber, profundo tuber, & uber,
Gingiber, & laſer, cicer, & piper, atq; papaver,
Et ſiſer, atq; ſilex. Neutra æquor, marmor, adorq;;
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter creſcentibus.

SUnt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, ſilexq;:
Quamvis hæc melius vult maſcula dicier uſus.

Communia ex graviter creſcentibus.

COmmunis generis ſunt iſta, vigil, pugil, exul,
Præſul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arcas,
Antiſtes, miles, pedes, interpres, comes, hoſpes;
Sic ales, præſes, princeps, anceps, eques, obſes:
Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur;
Ut Conjux, judex, vindex, opifex, & aruſpex.

* Sic Artifex municeps, in particeps.

Regula Adjectivorum generalis.

ADjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut felix, audax, retinent genus omne ſub una:
Sub gemina ſi voce cadant, velut omnis & omne,
Vox communis duûm prior eſt, vox altera neutrum:
At ſi tres variant voces, facer ut ſacra ſacrum:
Vox prima eſt mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At ſunt quæ flexu propè ſubſtantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ uſuq; reperta:
Talia ſunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, ſoſpes, comes, atq; ſuperſtes;
Cum paucis aliis, quæ lectio juſta docebit.

Hæc

Hæc proprium quendam ſibi flexum aſciſcere gaudent,
Campeſter, volucer, celeber, celer, atq; ſaluber:
Junge pedeſter, equeſter, & acer: junge paluſter,
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter ſic;
Hic atq; hæc celeris, ruſum hoc celere eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atq; aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

Declinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominũ.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, *As* } ut { Menſa; Æneas; } *Es*, *E*, } ut { Anchiſes; Penelope;

Porrò Græca ſunt omnia quæ in { *As*, *Es*, *E*, } finiuntur: ut { Thomas. Anchiſes. Phœbe. }

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut Adam, Adæ; Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativum in *am* et in *an* facit, ut, Æneas, Æneam, vel Æneân: vocativum in *a*; ut Æneas, Ænea. As.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut Anchiſes, Anchiſen: in vocativo et ablativo *e* vel *a*: ut Anchiſe, vel Anchiſa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum et ablativum in *e*: ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: ut, Pater-familiâs, Filius-familiâs. Id quod veteres obſervabant in multis aliis. Ennius; *Bux ipſe viâs.* As in Gen.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cumque eo, filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Nec aurâs, nec fonitûs memor.*

Aulai, & Pictai, atque id genus alia, priscis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos et ablativos plurales mittunt in *âbus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc verò tam in *is*, quàm in *âbus*: Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, ut Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in *oς* genitivum in *ô* mittunt, accusativum in *on*: ut, Androgeos, Androgeô. Accus. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *û*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis et Latina quædam, tam in *us* quam in *e* mittere vocativum singularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum format in *ĕi* vel *eos*, dativum in *ĕi*, accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, (pheon.

Nom.	Orpheus. (pheos.	Acc.	Orphea. *Ovid.* Or-
Gen.	Orphĕi vel Or-	Voc.	Orpheu.
Dat.	Orphĕi.	Abl.	Orpheo.

Notandæ sunt deniq; syncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item

Item anomala illa Ambo & Duo; quas duas voces Poëtæ etiam in accusativo Masculinas usurpant: ut,

Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jure jurando obstringam ambo.*
Cic. in Phi. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusativi flectuntur tantùm in *im*; ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim. Accusativus singularis.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*.

Ablativus regulariter in *e* desinit: ut, Pectus, salus: Ablativo Pectore, salute. Ablativus.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra desinentia in *al*, *ar*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in *i*: ut, { Vectigal, Calcar, Mare } Ablat. { Vectigali, Calcari, Mari.

Ablativus rete a nominativo retinet: non à nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, compare, vel ri. Reris.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe: Ethæc propria, { Soracte, Prænestè, Reate } Ablat. { Soractê, Prænestê, Reatê.

Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitivum interdum in *erum* mittunt: ut, Agonalia, Vinalia: genitivo Agonaliorum, Vinaliorum. Festorum nomina.

Interdum autem in *ium*: ut Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, feralium.

Aliquando vero tam in *orum* quam in *ium*: ut Parentalia, Saturnalia: genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum vel *ium*.

Dativos verò & ablativos in *bus*: ut Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter Quinquatriis, quod juxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina. Mensium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* solùm mittunt: ut September, Aprilis: ablativo Septembri, Aprili.

Quorum accusativus in *im* tantùm desinit, iis ablativus exit in *i*: ut Sitim, tussim: ablativo Siti, tussi.

Adjectiva quæ nominativum in *is* vel *er* & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* solùm: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci:

Sic Acer, acris, acre; ablativo acri.

Nota. Licet Poëtæ, interdum metricausa, *e* pro *i* usurpent.

Cætera adjectiva tàm in *e* quàm in *i* mittunt: ut Capax, duplex; ablativo capace, duplice vel ci.

Præter pauper, degener, uber, sospes, hospes, quæ in *e* tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum: ut Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & substantiva quædam: ut Ignis, amnis, anguis, supellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rarius autem Civis, } Abla- } Cive vel civi.
Rarius etiam Arpinas, } tivo } Arpinâte vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accusativi per *rm* & *im* finiunt: ut, Puppis, navis; ablativo Puppe, nave, vel vi. Et Verbalia item in *trix*: ut, Victrix, altrix; ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra quorum ablativus singularis exit in *i* tantum, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*; ut Molli, duplice vel ci; nominativo plurali, Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura vel pluria, apluſtra vel apluſtria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, utilium, puppe, vel pi, puppium, præter comparativa: ut { Majorum, Meliorum. } Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At Plus plurium format. Genitivus pluralis.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt, Sapientûm pro ſapientium, ſerpentûm pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, particpum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut { Collis, Menſis, Auris, } ingenitivo, { Collium, Menſium, Aurium. } Adde iſtis, Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os oſſium: Faux faucium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium. Alituum ab ales, aſſumit *n*.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales deſinunt in *ium*, accuſativum formant per *es* & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis. Genitivus pluralis.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ ſuæ Græcorum declinatio.

ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os* : ut, Titan, pan, Daphnis, Phyllis : genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos : dativum verò in *i* breve : ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi : accuſativum in *a*, niſi ſint neutrius generis in *a* non terminantia : ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n* : ut,

Tethys, Tethyos,	Accuſat.	Tethyn.
Decapolis, lios,		Decapolin.
Geneſis, ſios,		Geneſin.
Metamorphôſis, ſios,		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt : alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant ; alterum in *n*, alterum in *a* : ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin : Themis, genitivo Themidos & Themios, accuſ. Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt :

ut, Sapphô, Sapphûs, Mantô, Mantûs, Cliô, Cliûs, } hanc Sapphô. Mantô. Cliô.

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt ; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s* : ut, Pallas, Pallantis : Theſeus, Theſeos ; Tethys, Tethyos ; vocativo ô Palla, Theſeu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos, Alexis, Alexios, Achilles, Achilleos, } Vocativo ô Phylli. Alexi. Achille.

Græca neutra in *a*. Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt : ut, Problema, poëma : quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum* : ut, Hoc Problematum, hoc poëmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc infrequentiore uſu ſunt : ut, Problematis, poëmatis.

QUAR-

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominum.

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt; nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Teren. *Ejus Anuis causâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus ſingularis.

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *u*: ut, Fructui, concubitui: rarius fructu, concubitu.

Virgilius; *Quòd neque concubitu indulgens.*

Terent. *Veſtitu nimis indulges.*

Currùm autem pro currum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iĕſus.

Iĕſus, in accuſativo Iĕſum habet; in reliquis verò caſibus ubique Iĕſu.

Dativus & ablativus plurales.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus.*

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

QUinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in pauciores ſortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus ſingularis.

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, & *ei*, exibat.

Cicero; *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius; *Munera lætitiamque dii.*

Saluſtius; *Vix decimâ parte diei reliquâ.*

Cæterum, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum autorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

Heteroclita quæ ſunt.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, ſuperantve, Heteroclita ſunto.

Variantia genus.

1. Fœmin. fin. Neut. plural.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus, infelix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod, niſi plurali caveat, facit ipſa ſupellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2. Neut. ſing. maſcul. & neu. plural. 3. Neut ſing. maſ. tan. plur. 4. Neut. ſing. fœm. plural. Excep.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque,
Raſtrum cum frœno, filum, ſimul atque capiſtrum,
Argos item & cœlum ſunt ſingula neutra: Sed audi,
Maſcula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Fræna ſed & frœnos, quo pacto & cætera formant.
Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum: & hæ
Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo: (ſunt
Balnea plurali Juvenalem conſtat habere.

5. Maſcul. ſing. neut. plural. 6. Maſcul. ſing. maſc. & neut. plural.

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mœnalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque
Tartara, Taygetus, ſic Tœnera, Maſſica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & campus Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero, caſuve, propago.

Aptôta.

Aptôta ſunt quæ à recto non variant caſum.

Quæ nullum variant caſum; ut, ſas, nil, nihil, inſtar:
Multa & in u ſimul i; ut ſunt hoc, cornuque, genuque:
Sic gummi, frugi; ſic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Mo no

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit unæ
Seu nostra, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus;
Legimus insidias, sed vox ea sola reperta est.

2 Monoptôta sunt quæ unico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Ut fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Fugeris & sextò dat fugere, verberis autem
Verbere, suppetias quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junge vicem sexto vice; nec lego plura.
Verberis atque visem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

3. Diptôta, quæ duobus casibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut, precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, feropem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

4. Triptota quæ tribus casibus.

Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quę distribuunt; ut, nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi; ut, quilibet, alter:
Quinto hęc sępe carent casu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.

5. Defect. vocativo.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalusque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla;
In quibus authorum quę sint placita ipse requiras:
Est ubi plura lem retinent hęc, est ubi pernum.

6. Propria defect. plurali.

Neut. singul. carent. quibusd. casibus plural.

Hordea, sarra, sorum, mel, mulsum, defruta, thusque,
Tres tantùm similes voces pluralia servant.

1 Mascul. defect. plural.

Hesperus & vesper, pontus, limusque, fimusque,
Sic penus, & sanguis, sic æther, nemo: sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

2 Fœmin. carent. plural.

Singula fœminei generis, pluralia rarò,
Pubes atque salus, sic talio cum indole tussis,
Pix, humus, atque lues, sitis, & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames, bilisque, senecta, juventus:
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quintæ,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciesque, diesque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumerę voces, quas lectio prębet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rariùs his numerum, quandoque sed adde secundum.

Nota.

3. Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
Delicium, senium, lethum, cœnumque, salumque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumque, penumque,
Justitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec:
Adde gelu, solium, jubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi si observes, occurrent multa legenti.

1. Masculin. carent. singu. 1 Fœmin. Carent. sing.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores.
Cùm genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quęcunque legas passim similis rationis.

Hęc sunt fœminei generis, numerique secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratesque, manubiæ, & idus.
Antię, & inducię, simul insidięque, minęque,
Excubiæ, nonæ, nugę, tricæque, calendę.

Quisquilię

ſquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque,
næ & inferiæ ; ſic primitiæque, plagæque
gia ſignantes, & valvæ, divitiæque;
ptiæ item & labes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur, 3 Neutra ca-
tania, cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum, rentia ſingula-
rma, mapalia; ſic bellaria, mœnia, caſtra; ri.
unus juſta petit, petit & ſponſalia virgo,
loſtra diſertus amat; puerique erepundia geſtant;
Infantéſque colunt cunabula; conſulit exta
augur: & abſolvens ſuperis effata recamat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia, jungi.
Quòd ſi plura leges, licet hæc quoque claſſe reponas.

Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas: 1 Redundan
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrúque. tia.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque; ſinapi,
Quod genus immutans ſertur ſcelerata ſinapis;
Sinus & hoc ſinum vas lactis, mendaque mendum.
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Sed tibi prætereà quædam ſunt Græca notanda, 2 Nominativ
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum: ex accuſativo
Nam panther panthera creat, craterâque crater; Græcis in a.
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſside magna tegit; nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum: 3 Rectum va-
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, ſtipis & ſtips; riantia.

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, odorque;
His & apes & apis, plebs plebis: Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Vt delpin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

4. Declinationem variantia.

Hæc simul & quarti flexûs sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo;
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur;
Sic lacus atque domus; licet hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquas.

5. Adjectiva luxuriantia.

Et quæ luxuriant sunt adjectiva notanda
Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt,
Arma, jugum, nervus, somnus, clivusque, animusque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera bacillum:
A quibus vs simul is formes; ut, inermus inermis.
Karior est hilarus, vox est hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum comparatio.

COmparantur nomina, quorum significatio augeri minuive potest.

Gradus comparationis sunt tres:

Positivus gradus.

Positivus, qui rem sine excessu significat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus.

Comparativus, qui significationem sui positivi per adverbium magis auget: ut, Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i*, addita syllaba *or*: ut, ab Amici, pudici, fit Amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui supra positivum cum adverbio Valdè, vel Maximè significat: ut, Docti-

Doctissimus, } id est, valdè } Doctus.
Justissimus, } vel maximè } Justus.

Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i*, adjectis *ſ* & *simus* : ut, à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

Quæ verò positiva in *r* desinunt, adjecto *rimus* superlativum formant : ut, Pulcher, pulcherrimus ; Niger, nigerrimus. In rimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus sive Matursissimus ab antiquo Matur.

Sex ista in *lis*, superlativum formant mutando *ls* in *limus* : nempe, Facilis, facillimus : Docilis, docillimus : Agilis, agillimus : Gracilis, gracillimus : Humilis, humillimus : Similis, simillimus. In lis.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur : Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à Dico : Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor. Derivat. à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, } à volo. { Magnificus, } à facio.
Benevolentior, } { Magnificentior, }
Benevolentissimus, } { Magnificentissimus }

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè : ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nominum in us finle.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum est, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem usurpentur.

Cujusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregiissimus, mirificissimus, pientissimus vel piissimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, } { Exiguissimus, apud *Ovidium*.
Tuissimus, } { Multissimus, apud *Ciceronem*.

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus pluri-mum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterri-mus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infrà, inferior, infimus. Extrà, exterior, extimus vel extre-mus. Suprà, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Pòſt, po-ſterior, poſtremus. Ultrà, ulterior, ultimus. Propè, pro pior, proximus, à quo proximior, apud *Ovidium* Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpe, ſæpius, ſæpiſſime.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca.

Inclytus, Inclytiſſimus. — Meritus, Meritiſſimus.

Opimus, Opimior. — Siniſter, Siniſterior.

Ocyor, Ocyſſimus. } ab *ὠκὺς*.

Novus, Noviſſimus. — Juvenis, Junior.

Adoleſcens, Adoleſcentior. — Senex, Senior.

Potior, Potiſſimus. — Maximus natu.

Longinquus, Longinquior. — Antè, Anterior.

Penè, Peniſſimus. — Nuper, Nuperrimus.

Interdum autem à ſubſtantivis fit comparatio, ſed

Comparatio abuſivè:

ut, Neronior, Cinædior, Pœnior. } à Nreone. Cinædo. Pœno.

Compa-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	POSITIVUS.	COMPA	SUPER.
	Doctus, Tener. Dulcis. Felix. Prudens.		
Nom.	us, er is a is x ns um e	ior ior ius	mus ma mum
Gen.	i æ is i	ioris	mi mæ mi
Dat.	o æ i o	iori	mo mæ mo
Accu.	um em em em am em em em um e x ns	iorem iorem ius	mum mam mum
Voc.	e, er is a is x ns um e	ior ior ius	me ma mum
Ablat.	o â i e o i	iore iori	mo mâ mo

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.		COMPA.	SUPER.
	Docti, Teneri, Dulces, Felices, Prudentes.			
Nom.	*i*	*es*	*iores*	*mi*
	a	*es*	*ieres*	*ma*
	a	*ia*	*iora*	*ma*
Gen.	*orum*	*ium*	*iorum*	*morum*
	arum			*marum*
	orum			*morum*
Dat.	*is*	*ibus*	*ioribus*	*mis*
Accuſ.	*os*	*es*	*iores*	*mos*
	as	*es*	*ieres*	*mas*
	a	*ia*	*iora*	*ma*
Vocat.	*i*	*es*	*iores*	*mi*
	a	*es*	*ieres*	*ma*
	a	*ia*	*iora*	*ma*
Ablat.	*is*	*ibus*	*ioribus*	*mis*

PRonomen est pars orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura. Accidentia pronomini.

Species Pronominum est duplex; Primitiva & Derivativa. Pronominum Species.

Ad Primitivam spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Primitiva.

Ex Primitivis alia sunt Demonstrativa, alia Relativa. Demonstrat.

Demonstrativa dicuntur eadem, quæ & Primitiva; nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relativa autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui. Relativa.

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras. Derivativa.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester. Possessiva.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & sectas significent: ut, Nostras, Vestras, & Cujas nomen. Gentilia.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex est; Singularis, ut, Ego; Pluralis, ut, Nos. Numerus in Pronomin.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. *Martialis* tamen pronomini ipsi vocativum tribuere videtur, quum ait, Casus in Pronom.

Ut Martis revocetur amor, summique Tonantis,
A te Juno petat cessum, & ipsa Venus.

DE

DE GENERE.

Genera pronominum.

Genera sunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut, Ego, tu, sui: alia per tria genera variantur; ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio prima.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu: genitivo Mei, tui; & sui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda.

Genitivus secundæ desinit in *ius* vel *ius*: cujus formæ sunt, Ille, ipse, iste: genitivo Illius, ipsius, istius: Hic, is, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus.

Tertia.

Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, qui per tres terminationes variantur: cujus sortis sunt,

Nominativo	Genitivo
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, sua, suum,	Sui, suæ, sui.
Noster, nostra, nostrū,	Nostri, nostræ, nostri.
Vester, vestra, vestrū,	Vestri, vestræ, vestri.

Quarta.

Genitivus quartæ habet *âtis*: ex quo ordine sunt,

Nostras,	Genitivo	Nostrâtis.
Vestras,		Vestrâtis.
Cujas,		Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ pronominum.

Personæ pronom. sunt tres, { Prima, secunda, Tertia, } ut { Ego. Tu. Ille.

DE FIGURA.

Figura.

Figura est duplex: Simplex, ut Ego; Composita, ut Egomet.

Pronominum compositio.

Pronomina inter se componuntur: ut, Egoipse, tuipse, suiipsius, meiipsius.

Non

Nom. { Istic, istæc, istoc, *vel* istuc. } Accus. { istunc, istanc, istoc, *vel* istuc. } Ablat. { istoc, istac, istoc. } 1. Interse.

Pluraliter, Nominativo & Accusativo Istæc, Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, Cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi. 2. cum nominibus.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, Mecũ, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum. 3. cum præpositionibus

Cõponuntur etiam & cum adverbiis: ut, Singular. 4. cum adverbiis.

Eccum, eccam, Eccos, eccas, ab *Ecce* & *is*. { Ellum, ellam, Ellos, ellas, } ab *ecce* & *ille*. Ut & Idem. quoque, ab *is* & *dem*.

Cum conjunctione quoque componuntur: ut Nominativo Hibcine, hæccine, hoccine, Accusativo, hunccine, hanccine, hoccine. Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Plural. Hæccine, neutrum. 5. cum conjunctione.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus: ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*. 6. cum syllab. adject.

Met adjicitur primæ & secundæ personæ: ut Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac semet dicimus. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à tumeo, sed tuimet, tibimet, temet, nosmet &c.

Te adjicitur istis, Tu, ut, tute; te, ut ipse. Te.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in *s* desinunt; ut, Hujusce, hisce, illiusce, hosce, illosce. Ce.

Pte apponitur istis ablativis, { Meâ, Tuâ, Suâ, Nostrâ, Vestrâ, } ut { Meapte: Tuapte: Suapte: Nostrapte: Vestrapte. } Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: ut, Meopte marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis, in cõpositione hisce particulis postponitur,

En,	Ecquis,	Et hæc tam in fœmini-	
Ne,	Nequis,	no singulari, quã in neu-	
Alius, ut	Aliquis,	tro plurali, *qua* habent,	
Num,	Nunquis,	non *quæ*: ut, Siqua muli-	
Si,	Siquis,	er, Nequa flagitia, &c.	

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compositione,

Nam,	Quisnam,	Et hæc vbique (præ-	
Piam,	Quispiam,	terquam in ablativo	
Putas, ut	Quisputas,	singulari) *que* habent,	
Quam	Quisquam,	non *qua*: ut, Quænam	
Que,	Quisque:	doctrina? Negotia	

quæpiam, Optima quæque.

Quis. Quis etiam cum seipso componitur; ut Quisquis, quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quisquis, quicquid, Accusativo Quicquid; Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui. Qui in compositione præponitur his particulis.

Dam,	Quidam,	Et hæc vbique (præ-	
Vis,	Quivis,	terquam in ablativo	
Libet, ut	Quilibet,	singulari) *que* reti-	
Cunq.	Quicunq;	nent, non *qua*: ut,	

Quædam puella, Quæcunque facinora.

¶ DE VERBO.

VErbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agereve, aut pati significat: ut, Sum, existo, moveo, moveor: tangõ, tangor.

Verbum

Verbum dividitur inprimis in personale, ut Doceo: & impersonale, ut Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Personale.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: ut, Pœnitet, tædet, miseret, oportet. Verbum Impersonale

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidē accidunt ista; Genus, modus, tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Conjugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera, { Activum, Passivum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVVM.

Activum est, quod agere significat, & in *o* finitum, passivum in *or* formare potest: ut, Doceo, doceor; Lego, legor. Activum.

PASSIVVM.

Passivum est, quod pati significat, & in *or* finitum, activi formam, *r* dempto, resumere potest: ut, Amor, amo: Afficior, afficio. Passivum.

NEVTRVM.

Neutrum est, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec passivam formam integrè induere potest: ut, Curro, ambulo, jaceo, sum. Neutrum.

Neutrorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantivum dicitur; ut, Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum; sic dictum quod ipsum per se sensum absolvat. Neutrum substantivū. Neutrum absolutum.

Atque hoc rursum duplex est: Nam alterum actionem completā in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem; ut, Ambro, dormio, pluit, ningit; alterum verò passionem in ipso completam indicat; ut, Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Tertium genus neut. Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum, } { Vinum bibitur,
Curro stadium, } { Stadium curritur.
Vivo vitam, } { Vita vivitur.

Sunt deniq;, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet; ut Loquor verbum: vel neutri, ut Philosophor.

COMMVNE.

Commune. Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multáque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit: ut *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur, ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *An in astu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus Imperativus, quo inter Imperandum utimur. Hic modus futurũ nõ habet, sed præsẽs duplex: ut apud Propertium; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas;*

Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur.

Cic. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tuæ fecerit.*

Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin

Quin & illa passiva, Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit, præteriti Imperativi esse fatentur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: ut,

Si fine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiere, luant peccata, nec illos
Iuveris auxilio.

Denique aliquando etiam suppositivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius;

——eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Vtinam bonis literis suus detur honos.* Optativus.

Modus optativus, Potentialis, & Subjunctivus, quinq; separata eisdē vocibus tempora habere videntur; ut est author Linacrus. Præterea notandū est, præsens hujus modi assumere quandoq; significationem futuri: ut, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadē â summo, minimeq; docta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rē tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & particulam ἂν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris. Nota.

Temporū igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur verò significatu, & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cuipiā optandi: ut, *Vtinā veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neq; ullum adverbium adjunctū habet, nec conjunctionem. Subjunctivus au-

tem semper aliquam conjunctionem annexam habet: ut, *Si venero, Vt taseas; Cùm examvero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, at citrà certam numeri & personæ differentiam: ut, *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur; ut *Scribo.*

Imperfect. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: ut,

Virgil. *Hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita absolutáq; significatur actio. Hoc in passivis, deponentibus, & communibus duplex est; & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proximè præteritā exprimitur: ut *Pransus sum:* Alterum, quo ulterius præteritum indicatur, ut *Pransus fui.* Non enim, si modò *pransus es, pransus fui* commodè aptéve dixeris.

Plusquam perfectum. Plusquam perfectum, quo actio jamdiu præterita significatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic Promissivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut Ovid. *Ibimus ô Nymphæ, monstrataque saxa petemus.*

Hujus aliud genus est, quod Exactum vocant ut, *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in subjunctivo modo reperitur: ut

Plin. *Eo securior diu legam, statimq; timebo cùm legero.*

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, ut Facio; Composita, ut Calefacio.

Verbi

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt, Defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accēdo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλῶ. Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio: ut Ferveo. Primitiva.

Derivativa, quæ à Primitiva deducitur, ut ferveſco. Derivativa.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potiùs, & augmentativa appellat,) in *ſco* deſinũt: ut, Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco. Inchoativa.

Hæc autem inchoationem ſignificant, ut Luceſcit, id eſt, *incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitq; tuendo*: hoc eſt, *magis magiſq; ardet*. Ex his pleraque pro thematibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, hiſco, conticeſco*, id eſt, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa deſinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam; vel conatum: ut, Dictito, id eſt, *frequenter dico*; viſo, id eſt, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, et ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſiderativa finiunt in *turio*: ut, Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum Primitivorum ſtudium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut, Lecturio, id eſt, *Legere cupio*; Cœnaturio, id eſt, *cupio cœnare*. Deſiderativa

Diminutiva. Diminutiva, in *lo*, vel *sso*, exeunt: ut, Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac modicè sorbeo, canto, biba.*

Imitativa. Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeo delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NVMERO.

Numeri sunt duo; Singularis, ut Lego; Pluralis, ut Legimus.

DE CONJVGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Lilii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sane minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. DE SIMPLICIUM Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

As, avi. * Hypermeter versus plus justo una syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequentis versus; id quod omnium commune est.

As in præsenti perfectum format in avi;
Vt, amas amavi, vocito vocitas vocitavi.
Demclavo lavi, juvo juvi; nexóque nexui; *
Et seco quod secui, neco quod necui, nico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui: navò hæc formantur in avi,
Do dare dedi, sto stas formare steti vult.

Secun-

Secundę Conjugationis commune Præteritum.

ES *in præsenti perfectum formatui dans;* Es ui
Vt nigreo nigres nigrui: jubeo excipe jussi,
Sorbeo, sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videóque
Vult vidi: sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vúltque momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vúltque totondi.
L *vel* R *ante* geo *si stet,* geo *vertitur in* si; Geo
Vrgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles flevi, leo les levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi:
A maneo mansi formatur: torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo sit vi; ut serveo servi: Veo.
Nivveo, & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixi: cieo civi, vieóque vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hîc manifestum.
Bo *sit* bi, *ut* lambo lambi: scribo *excipe* scripsi, Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co *sit* ci, *ut* vinco vici: *vult* parco peperci Co.
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do *sit* di, *ut* mando mandi: *sed* scindo scidi *dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepédi:
Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecidi. Cedo.
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi:
Vado, rado, lædo, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt S.

Go

Go. Go fit xi, ut jungo junxi: sed r ante go vult fi;
Vt spargo sparsi: lego legi, & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi: cùm signat pango pactisci,
vult pepigi; pro jungo, pegi; pro cano, panxi.

Ho. Ho fit xi; traho ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo. Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p,
Et sallo sine p; nam salli formatutrumque
Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli,
ello pro frango, ceculi; pello pepulique.

Mo. Mo fit ui, vomo seu vomui: sed emo facit emi,
omo petit compsi, promo prompsi: adjice demo
Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No. No fit vi sino ceu sivi: temno exci e tempsi;
Dat sterno stravi, sperno sprevi, lino levi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Gigno, pono, cano, gemui, posui, cecini dant.

Po. Po fit psi, ut scalpo scalpsi; rumpo exciperupi;
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo. Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi.

Ro. Ro fit vi, sero ceu pro planto & semino, sevi,
Quod serui melius dat mutans significatum:
Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,
Quæro quæsivi, tero trivi, curro cucurri.

So. So, velut accerso, arcesso, incesso, atque lacesso,
Formabit sivi: Sed tolle capesso capessi,
Quodque capessivi facit, atque facesso facessi,
Sic viso visi: sed pinso pinsui habebit.

Sco. Sco fit vi, ut pasco pavi: vult posco popposci,
Vult didici disco, quexi formare quiniscо.

To. To fit ti, ut verto verti: sed sisto notetur
Pro facio stare activum, nam jure stiti dat.
Dat mitto misi, petij peto sive petivi.
Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto fit exi,
Vt flecto flexi: pecto dat pexui, habetque
Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo fit vi, *ut volvo volvi : vivo excipe vixi.* Vo.
Nexo ut nexui facit, sic texo texui habebit. Xo.
Fit cio ci : *ut facio feci, jacio quoque jeci;* Cio.
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.
Fit dio di, *ut sodio sodi.* Gio, *ceu fugio gi.* Dio. Gio.
Fit pio pi, *ut capio cepi : cupio excipe pivi,* Pio.
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.
Fit rio ri, *ut pario peperi.* Tio ssi, *geminans s,* Rio. Tio.
Ut quatio quassi, quod vix reperitur in vsu.
Denique uo *fit* ui, *ut statuo statui: pluo pluvi* Uo.
Format, sive plui; struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat ii ivi, *ut monstrat scio scis tibi scivi :*
Excipias venio dans veni, cambio campsi, Excip. Venio, cambio, &c.
Raucio rausi, sartio sarsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, sulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi,
Pro salto salio salui, * *& amicio amicui dat,* * Per proclcusmaticus.
Parciùs utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi sanxiui, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem simplex & compositivum,
Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, cõposito non geminatur :
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo :
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.
A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi :
Applico, complico, replico, & explico, ui velin xvi.
Quamvis vult olco simplex olui tamen indè Olco.
Quod vis compositum melius formabit olevi. :
Simplicis at formam redolet sequitur, subolèque.
Composita à pungo, formabunt omnia punxi. Pungo.

Vuh

Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi.
Do. *Natum â do, quando est inflexio tertia, ut addo,*
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: *at unum*
Sco. *Abscondo abscondi. Natum â sto sias* stiti *habebit.*

Mutantia primam vocalem in *E*.

VErba hæc simplicia præsentis, præteritíque,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant:*
Damno, lacto, sacro, salto, arceo, tracto, satiscor,
Pario. *Partio, carpo, patro, scando, spargo: parióque,*
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera sed perui; *velut hæc, aperire, operire.*
A pasco, pavi: tantùm compôsta notentur
Pasco. *Hæc duo, compesco, dispesco,* pescui *habere:*
Cætera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem in I.

*Posthabeo simplicis formam servat. *HAec, * habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo, cecidi,
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant:*
Cano. *Vt rapio rapui, eripio eripui: â cano natum,*
Præteritum per ui, *ceu concino concinui dat.*
Placeo. *A placeo sic displiceo; sed simplicis usum*
Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene servant.
Pango. *Composita â pango retinent* a *quatuor ista,*
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
Maneo. *A maneo, mansi,* minui *dant quatuor ista,*
Præmineo, emineo, cum promineo, immineóque:
Scalpo, calco, salto. *Simplicis at verbi servabunt cætera formam.*
Composita â scalpo, calco, salto, a *per* u *mutant:*
Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resulto,
Composita â claudo, quatio, lavo, rejiciunt a:
Claudo, quatio, lavo. *Id docet â claudo, occludo, excludo: â quatióque,*
Percutio, excutio: â lavo, proluo, diluo, nata.

Mutantia

Mutantia primam vocalem in I, præterquam in Pręterito.

Hæc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango, Excipiunt
Et capio, jacio, lacio, specio, premo, semper Coemo.
Vocalem primam præsentis in i *sibi mutant,*
Præteriti nunquam; ceu, frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque suum simplex perago sequitur, satagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo, coegi: Ago.
A rego sic pergo perrexi, vult quoque surgo Rego.
Surrexi, mediâ præsentis Syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, nisi præposito præeunte: Facio.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans, præeunte,* Lego.
Præsentis servant vocalem; in i *cætera mutant:*
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi *faciunt; reliqua omnia* legi.

De simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito discas formare Supinum.
Bi *sibi* tum *format, sic namque bibi bibitum fit.* Bi.
Ci *fit* ctum; *ut, vici victum, testatur & ici* Ci.
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di *fit* sum, *ut, vidi visum: quædam geminant* s; Di.
Vt pandi passum, sedi sessum: adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam advertas, quòd syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonsum docet, atque cecidi
Quod cæsum, & cecidi quod dat casum, atque tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atque pepédi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult:
Gi *fit* ctum, *ut legi lectum: pegi pepigíque* Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi, fugitum dat.

Li. Li *fit* sum; *ut* salli, *stans pro sale condio, salsum:*
Dat pepuli pulsum, *seculi* culsum, *atque* sefelli
Falsum; *dat* velli vulsum: tuli *habet quoque* latum.

Mi, ni, pi, qui Mi, ni, pi, qui, tum *fiunt; velut hîc* manifestum,
Emi emptum, veni ventum, cecini *à* cano cantum,
A capio cepi *dans* captum, *à* cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. Ri *fit* sum, *ut* verri versum: peperi excipe partum.

Si. Si *fit* sum, *ut* visi visum: tamen s geminato
Missi formabit missum: fulsi excipe fultum,
Hausi haustum, sarsi sartum, farsi quoque sartum,
Ussi ustum, gesti gestum; torsi duo tortum
Et torsum, indulsi indultum indulsumq; requirit.

Psi. Psi *fit* ptum, *ut* scripsi scriptum: tampsi excipe campsum.

Ti. Ti *fit* tum; *à* sto namq; steti, *à* sistoq; stiti fit,
Præterito, commune statum: verti excipe versum.

Vi. Vi *fit* tum, *ut* flavi flatum: pavi excipe pastum;
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; *à* fero fevi
Formes ritè latum; livi linique litum dat;
Solvi à solvo solutum, volvi *á* volvo volutum;
Vult singultivi singultum, veneo venis
Venivi venum, sepelivi ritè sepultum.

ui. *Quoddat* ui *dat* itum, *ut* domui domitu: excipe quodvis
Verbum in uo, *quia semper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exutum: *á* ruo derui, ruitum dans.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuique

Pes Proceleusmaticus. Fricturn, miscui item mistum, * *ac* amicui *dat* amictum:
Texui habet tostum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, consului consultum, alui altum alitumque;
Sic salui saltum, colui occultum quoque cultum:
Pinsui habet pistum, rapui raptum; seruiq;
A sero vult sertum; sic texui habet quoq; textum.

Quædam mutant ui in sum. *Hæc* sed ui *mutant in* sum: *nam* censeo censum,
Cellui habet celsum, meto messui habet quoque messum;

Nexui

xui item nexum, sic pexui habet quoque pexum:
t patui passum, carui cassum caritumque.
Xi fit ctum, ut vinxi vinctum, quinque abiiciunt n:
m finxi fictum, minxi mictum, inque supino
t pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
um, flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.

De Compositorum Verborum Supinis.

Compsitum ut simplex formatur quodque supinum,
Quamvis non eadem stet semper syllaba utrique. Tundo.
mposita à tunsum, demptâ n, tusum; à ruitum fit, Ruo.
mediâ dempta, rutum; & à saltum quoque sultum: Salio.
sero, quando satum format, composita situm dant. Sero.
Hæc, captum, factum, iactum, raptum, a per e mutant;
t cantum, partum, sparsum, carptum, quoque fartum.
Verbum edo compositum, non estum, sed facit esum: Edo.
Vnum dunt axat comedo, formabit utrumque.
A nosco tantum duo cognitum & agnitum habentur,
Cætera dant notum: nullo est iam noscitum in usu.

De Præteritis Verborum in *Or*.

Verba in or, *admittunt ex posteriore supino*
Præteritum, verso u *per* us, *&* sum *consociato*
Vel fui: *ut a lectu, lectus sum vel fui. At horum*
Nunc est deponens, nunc est commune notandum:
Nam labor lapsus, patior dat passus, & eius Patior.
Nata; ut, compatior compassus, perpetiorque
Formans perpessus, fateor quod fassus, & indè Fateor.
Nata; ut, confiteor confessus, diffiteorque
Formans diffessus: gradior dat gressus, & indè Gradior.
Nata; ut igredior digressus. Iunge fatiscor
Fessus sum, mensus sum metior, utor & usus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus,
Nitor nisus vel nixus sum, ulciscor & ultus:
Irascor simul iratus, reor atque ratus sum,
Obliviscor vult oblitus sum: fruor optat

Fructus

Tuor & Tueor.

Fructus vel Fruitus, misereri junge misertus.
Vult tuor & tueor non tutus sed tuitus sum,
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum:
A loquor adde locutus, & â sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor

Apiscor.

Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: apiscor,
Quod vetus est verbum, eptus sum, unde adipiscor adeptus
Iunge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscer sum experrectus: & hæc quoque, commi-
niscor commentus, nascor natus, moriórque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus:

De verbis geminum præteritum habentibus, *viz.* Activæ & Passivæ vocis.

Præteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format,
Iuro juravi & juratus, potoque potavi *
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:

*Versus hypermeter.

Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeôque
Dat placui & placitus, suesco suevi atque suetus;
Veneo pro vendor; venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptâque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditúmque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.

De Neutro-passivorum præteritis.

Neutro passivum sic præteritum tibi format,
Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo *
Ausus sum, fio, factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

* Versus hypermeter.

De Verbis præteritum mutuantibus.

Flavesco. Erubesco. Lucesco.

Quædam præteritum verba accipiunt aliundè:
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat

Præteri

Præteritum ejuſdem verbi: vult ergò tepeſco
A tepeo tepui, ferveſco à ferveo fervi;
A video cerno vult vidi, à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi; à percutióque
Percuſſi ferio; à mingo vult meio minxi;
A ſedeo ſido vult ſedi, à ſuffero tollo
Suſtuli; & à fuo ſum fui à tulo ritè fero tuli;
A ſto ſiſto ſteti, tantùm proſtare, furóque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic poſcunt, veſcor, medior, liquor, reminiſcor,
præteritum à paſcor, medicor, liqueſio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliſco, fatiſco,
Polleo, nideo: Ad hæc, inceptiva, ut pueraſco:
Et paſſiva, quibus carucre activa ſupinis;
Ut metuor, timeor: Meditativa omnia, præter
Parturio, eſurio, quæ præteritum duo ſeruant.

Silveſco.
Fruticeſco.
Sterileſco.
Dieico.
Deſiderativa ut,
Micturio.
Scripturio.
Iturio.
Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc varò aut nunquam retinebunt verba ſupinum,
Lambo, mico micui, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quinſco,
Dego, ango, fugo, lingo, iungo, ſatagóque,
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet:
A nuo compoſitum, ut renuo, à cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occaſum, recidóque recaſum:
Reſpuo linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et ſterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Compoſita ercitum habent: Sic à gruo, ut ingruo, natum:
Et quæcunque in ui formantur neutra ſecunde:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, latcóque,
Et valeo, caleo: gaudent hæc namque ſupino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia claudicant quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Aio. Præsens Indicativi, Aio, ais, ait, *Plural.* aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plu.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai.
Præsens Optativi, Potētialis, & Subjunctivi, Aias aiat. *Plural* Aiamus, aiant. Præsens particip. Aiens.

Ausim. Præsens Optativi, & Subjunctivi, Ausim, ausis, ausit. *Plural.* Ausint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. *Plural.* Salvete, salvetote, Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto, *Pl.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo; *Plural.* Cedite: id est, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret; pro *essem*, *esses*, *esset*. *Plur* Forent.
Infinitivus, Fore, id est, *Futurum esse*.

Quæso. Præsens Indicat. Quæso. *Plural.* Quæsumus.

Infit. Infit, sola vox est, *dicit*, seu *dixit* significans. *Plural.* Infiunt, id est, *Dicunt*.

Inquio. Præsens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis, inquit. *Plural.* Inquimus, inquiunt.
Præter. perfectum, Inquisti, inquit.
Futurum, Inquies, inquiet.
Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plautū*.
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* valete, valetote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti & pluſquam perfecti omnium modorũ integras habent; ut & futuri quoque, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, niſi quòd Memini in Imperativo *Sin.* Memento, *Plur.* Mementote habet. Odi, novi, & cœpi, carent Imperativo. Odi, cœpi, memini, novi.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, ſer à for, ſimplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac; } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces eſſe per Apocopen cõciſas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

¶ De verbis Impersonalibus.

ET de Perſonalibus quidem hactenus dictũ eſto; deinceps verò de Impersonalibus dicendũ, quæ nominativũ certæ perſonæ non recipiũt, ſed mutatur nominativus perſonæ in obliquos: ut quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt reade Virgil*, Latinè impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium*

Impersonalia igitur appellantur, non quòd perſonã careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam quàm paſſivam, quãplurima) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationẽ, niſi ex adjuncto nominis vel pronominis caſu obliquo, ſortiantur: Nam *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numeríque ſingularis. *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: *Oportet vos*, ſecundæ pluralis: atque itidem de reliquis. Impersonalia cur ſic dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis & paſſivæ vocis.

Impersonalia activæ vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia.

Est,	Accidit,		
Interest,	Contingit,	Vacat,	Iuvat,
Refert,	Evenit,	Præstat,	Cõstat,
Placet,	Expedit,	Restat,	Cõducit
Libet,	Liquet,	Decet,	Miseret
Pœnitet,	Licet,	Oportet,	Piget,
Tædet,	Solet,	Potest,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum est tam personale ut non idē impersonalis formam possit induere, nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest: Ars iuvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæq; oportent pgna ad salutem esse, huic omnia adesse video.*

Coniungantur in tertia persona.

Coniungantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum.

Tædet, pertæsum format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,	Placitum est,	Præterit. à	Placet.
	Libitum est,		Libet.
	Puditum est,		Pudet.
	Licitum est,		Licet.
	Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.

Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundij carēt

DE GERVNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbijs.

Proinde quia parum videbamus convenire inter Grāmaticos, utrùm ad verba, an ad participia pro-

pi-

piùs pertineant, híc in confinio utriusque partis relinquimus, ut, utri velint, sese regno addicant.

Porro à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi vel neutrius significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec justa verba esse possunt, nec participia.

Gerundij terminationes sunt tres. { *Di*, Genitivi casus. *Do*, Dativi & Ablativi. *Dum*, Nominativi & Accusat. } Terminationes Gerũdij.

Gerundia autem activè majore ex parte significare, nulli dubium est, licèt interdum etiam passivè significent. Cujus rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiendi causá*: id est, *ut erudiretur. Vritque videndo Fœmina*: id est, *dum videtur. Satis ad cognoscendum illustria*: id est, *ut cognoscantur. Ars ad discendum facilis*: id est, *ut discatur.*

DE SVPINIS.

SVpina quoq; meritò participialia verba dicũtur, omniáq; cum gerundij vocibus cómunia habẽt, Exeunt autẽ, prius in *um*, posterius in *u*: ut, *Visum*, *visu*. Significãt autẽ, prius quidem ferè activè (sicut in rudimentis dictum est) posterius verò passivè. Supina.

¶DE PARTICIPIO.

PArticipiũ est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine, genera casus & declinationé, à Verbo, tẽpora & significationes; ab utroq; numerũ & figurã accipit. Participium.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participiorũ.

De genere autem, & casu, & declinatione, idē hic statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora partic.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Præsens.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, legens.

Nota.

Cæterùm iens, participiū ab Eo, simplex rariùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: cōposita verò nominativū quidem in *iens* finitum habēt, genitivum autē in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeūtis: præter unū, Ambiens, ambientis.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut { Doctus. Visus. Nexus.

Futurum.

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus*, activæ ut plurimùm significationis, aut neutralis: ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

Participia in dus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Dolens, doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivè usurpantur: ut, *Aratur terra*; hinc, *arata & aranda terra.*

Participia

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia a deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, Vtendus, Obliviscendus,
Loquendus, Patiendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti téporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut,

Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Virgil. ——*mentitáque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia.

Hæc participia, præter analogiam, à verbis suis deducuntur, Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus. Participia anomala deducta a verbis præter analogiam.

Similia participijs sunt ista, Tunicatus, togatus, personatus, larvatus, & innumera hujus sortis vocabula quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata a nominibus.

NVMERVS.

Est & numerus in participijs, ut in nomine: Singularis, ut legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Composita, ut Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; Vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: ut. Participia fiunt nomina.

Abundans lactis, Patiens inediæ,
Alieni appetens, Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi, non possunt: ut, Infans indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, { Amans. Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abisti?* hoc est, *Qui eo animo discesseris, ut me amplius non videres.*

Nullam mentiendi fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, vel debet amari. Vita laudata:* id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis fiunt nomina.

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, cõfluens: Modò in fœmininotut, Consonans, continens. Modo in neutro: ut, Contingens, accidens, antecedens, consequens, Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Animans, modò fœminiñ, modò neutrũ reperitur.

¶DE ADVERBIO.

Adverbium.

ADverbium est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut *Homo egregiè impudens. Ne parum sis lene. Nimiũ philosophus.* Aliquoties & Adverbiũ: ut, *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO

Accidentia Adverbio.

Adverbio accidunt, Significatio, Cõparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantijs colligenda est.

In

Inl oco ſignificant, Hîc, illîc, iſtîc, intus, foris, uſquam, nuſquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs. Adverbia loci.

Ad locum reſpiciunt, Huc, illùc, iſtùc, intro, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, ſiquò, eò, eodèm, quolibet, quovis, quocunquè, foras, horſum, aliorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, utroquè, neutrò, quoquoverſum. Ad locum ſignificantia.

A loco denotant, Hinc, illìnc, iſtìnc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſuperne, infernè, cœlitus, funditus. A loco ſignificantia.

Deniq; per locũ innuunt, Hàc, illàc, iſtàc, quacunquè, eà, eadèm, aliâ, aliquà, ſiqua, nequà, quaquà. Per locum ſignificantia.

Adverbia temporis ſunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudũ, quampridẽ, jampridẽ, uſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, herì, hodie, cras pridie, poſtridie, perendie, manè, veſperì, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, nudiuſſextus, &c. Diu, noctù, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, itẽ, pridẽ, tantiſper, pauliſper, parũper, ſæpe, rarò, ſubinde, identidẽ, plerumque, quotidie, quotannis, nunquã, unquã adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in diès, in horàs, ut primùm, quum primùm, ſimulac, ſimulatque. Temporis adverbia.

Uſque temporis & loci adverbium eſt: ut, *Uſque ſub obſcurum noctis. Ab Æthiopia eſt uſque hoc.* Eſt & ubi pro ſemper, aut continuè ponitur: ut *Uſque meum miſcuêre ſinus.* Vſque.

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, vigeſies vel vicies, trigeſies, vel tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, ſeptuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri.

Ordinis ſunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, noviſſimò, in primis, poſtremò, primùm, jamprimũ denique, demũ, tandẽ, ad-ſummùm. Ordinis.

Adver-

Interrogandi. Adverbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid ita, quò, unde, quantùm?

Vocandi. Vocandi sunt, Heus, ô, eho, et siqua sunt similia.

Negandi. Negandi: ut, Haud, non, minimè, nequaquam, ne *pro* non, & similia.

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet.

Jurandi. Iurandi: ut, Hercle, mehercule, medius-fidius, Dius-fidius, Pol, ædepol, Castòr, ecastor.

Hortandi. Hortandi: ut, Age, sodes, sultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agite.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Ne, non.

Optandi. Optandi: ut, Vtinam, si, ô si, ô.

Excludendi. Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodo, solummodo, tantùm, solum, duntaxat, demum.

Congregãdi Congregandi: ut, Simul, unà, pariter, populatim, universim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostiatim.

Diversitatis. Diversitatis: ut, Aliter, secus.

Eligendi. Eligendi: ut, Potiùs, potissimùm, imò, satiùs.

Intendendi. Intendendi: ut, Valdè, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi Remittendi: ut, Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim.

Concedentis Concedentis: ut, Licèt, estò, demùs, sit-ità, sit-sanè.

Negatæ solitudinis Negatæ solitudinis: ut, Non solùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, minimè, maximè, summùm, ad-summùm, & similia.

Comparandi Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei

Rei non peractæ: ut, Ferme, fere, prope, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. — Rei non peractæ.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic, ut cùm dicimus, *scribito*. — Demonstrandi.

Explanandi, ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, puta, utpote. — Explanandi.

Dubitandi: ut, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse. — Dubitandi

Eventus: ut, Fortè, casù, forte-fortunà. — Eventus.

Similitudinis: ut, Sic, sicut, sicuti, ità, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, utí, velut, veluti. — Similitudinis

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regun: casus comparativi & superlativi: ut, Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium: similiter Bene, meliùs, optimè. Malè, pejùs, pessimè: etiã Sæpe, sæpius, sæpissime: Nuper, nuperrimè & similia. — Comparatio

SPECIES.

Species est duplex, Principalis, quæ ex se originem habet: ut, *Heri, cras*. — Species adverbiorum.

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliunde: ut *Furtim, à furor; Strictim, à stringo; Humaniter, ab humanus* — Nomina fiunt adverb.

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recens, pro recenter: Torvùm, pro torvè.

FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Prudenter, Composita, ut Imprudenter.

¶DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio est pars orationis, quæ sententiarũ clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJVNCTIONI. — Accidentia Conjunct.

Conjunctioni accidũt, Figura, Potestas, & Ordo.

FIGVRA.

FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut nam: Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est significatio, est varia: Aliæ enimè conjunctionibus Copulativæ sunt: ut Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, et tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminãtur, Suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disjunctivæ. Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, sive.

At istæ, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribis, vel dictat.*

Discretivæ. Aliæ Discretivæ: ut, Sed, sed enim, at, ast, atqui, quidem, autẽ, quoque, scilicet, cæterùm, verò, enimverò, quòd si, verò, porro, quin.

Rationales. seu Illativæ. Aliæ Rationales, seu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eam-rèm, ea-rè: Cicer. *Ea-rè statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ Causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, et ut Virgil. *Audieras & fama fuit: pro* nam, *vel* quia fuit: quò *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quia valdè cupio.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisq; manere suam. pro* nam *vel* quia.

Perfectivæ. Aliæ Perfectivæ seu Absolutivæ: ut, Vtì, quò *pro* ut.

Ne

Ne & ut, pro *ne non*: Terent, *Sed patris vim ut queas ferre.*

Ne, pro *ut non*: Cicero, *Opera datur, judicia ne fiant.* Cõtinuativæ

Aliæ Continuatiuæ: ut, Si, sin, ni, nisi.

Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid, numnam, necne. Dubitativæ.

Aliæ Adversativæ: ut, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, tametsi: & aliæ id genus. Adversativæ.

Ailæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, sed tamen, veruntamen. Redditivæ.

Aliæ Diminutivæ: ut, saltem, at, certè, vel: ut Cic. *Ne vel latum digitum discesseris.* Diminutivæ.

Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando pro Quàm accipiuntur. Electivæ.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimverò, sed enim, enim pro *certe*. Expletivæ.

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras*
Jussit adire domos? Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjũctiones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut Cum, quoties casui jungitur, præpositio est. Cum.

In genere, Conjunctiones adeò tenui discrimine ab adverbijs discernuntur, ut quàm sæpissime confundantur: ut, Quando, proinde, et similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum est triplex, nempe.

Præpositivus: earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Ordo conjunctionum Prepositivus

Subjunctivus: earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant. Subjunctivus

Communis. Communis.

Ex conjunctionibus hæ inprimis præponi solent, Nam, quare, at, ast, atque, &, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, sive, nisi. Præpositivæ.

Sub-

Subjunctivæ quæ.

Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Encliticæ.

Et tres Encliticæ: ut, Que, ne, ve: sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis;*
Indoctusque pilæ, discive, trochive quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut, Dum, cis, nam, &c.

Communes.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter et præponi et postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quamquam, &c

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ sub casibus.

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Cum, Tenus.	ut	Quibuscum: Pube tenus.
Versus		Angliam versus.
Usque,		Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuũ regimẽ, sive cõstructio,

Cæterùm in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legẽdi atque scribẽndi usu discẽda est. Exempli causâ:

Secundum.

Secundum, Aliud significat cùm dico, *Secundũ aurem vulnus accepit*, id est, *juxta aurem*, Aliud verò hîc, *Secundum Deum parentes amandi sunt*, id est, *proximè post Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietem satis mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem*

Præpo-

Præpositiones accusativum regentes.

a præpositionibus istæ accusat. casui adjũgũtur:
ad. *Ad Calendas Græcas.*
apud. Vir. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*
ante. Horat. —*dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.
adversus. *Ne Hercules quidem adversus duos.*
circ. *Cis Tamesim sita est Attonia.*
citra. } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
ultra. } *Quos ultra citráque nequit consistere rectum.*
intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.
extra. Plin. Ma. *Extra omnẽ ingenii aleam positus Cicero*
circum, locale est: ut *Circum montem,*
circa, *Circa forum. Circa viginti annos.*
circiter, tempus & numerum significat, ut,
Circiter horam decimam.
Cæsar; *Circiter duo millia desiderati sunt.*
contra. *Ne contra stimulum calces.*
erga. *Princeps erga populum clemens.*
inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremáque labra.*
infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*
supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra cãput est.*
iuxta. Ter. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanam faceres*
ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*
per. Hor. *Impiger extremos curris mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
prope. *Prope urbem. Prope mortem.*
præter. Terent. *Ità fugias, ne præter casam.*
propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*
post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primùm est,*
Virtus post nummos.
penes. Ovid. *Me penes est unum vasti custodia mundi.*
trans. Hor. *Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab alio expectes alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeas.*

Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandũ est, cum mala fama*

Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem.* (*lucrum*

Coram. *Coram Senatu res acta est.*

De. *Sophistæ vixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio deiciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus, *Comes secundus in via pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. idem, *Sine Cerere & Bacche friget Venus.*

Tenus. Virg. ——*capulóque tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt sed diversa ferè significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum:* sine motu.

Ovidius. *Inq. domos superas scandere cura fuit:* motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucẽ exportant calathis:* i. *paulò ante lucem*

Idem, —*vaste vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Densa subter testudine casus*

Præpositiones nunquã extra compositionem reperiuntur.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra cõpositionem inveniuntur: nimirum,

Am, Di, Dis, } ut { Ambio: Diduco. Distraho } { Re, Se, Con, } ut { Recipio Sepono Cõdono

Con

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, cocmo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incondità voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis, ut, Evax, vah, Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis. ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intrò, hei, hei,* Virg. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut, Hei, atat. Terent. *Hei, vereor ne quid Andriæ apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ, Ter. *Papæ, nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apage, Apagésis. Terent. *Apagésis tegen' formidolosius?*

Laudantis: ut, Euge. Mar. *Citò, nequiter, euge beate.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io. Terent. *Oh, qui vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat, Ter. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas.* Seneca. *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malùm, væ malùm. Ter. *Quid hoc (malùm) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha ha he, desisse jam misera suum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic observandum est, nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgil. *Navibus (infandum) amissis.* Cicer. *Sed avrabo te cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditè significans, interjectionis vice fungitur.

Aliæ partes sunt interjectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partiũ Etymologia, quamlibèt crassâ (quod aiunt) Minervâ tradita sint pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferulâ defungantur, abunde sufficere arbitramur. Quòd si cui tamen allubescit quicquam his altiùs exactiùsque pervestigare, hunc ad Grammaticorum evolvenda perscrutandáque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidẽ orationis partibus earúmq; formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto. deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se cõpositio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Concordantiæ Grammatices.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structurâ singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

1 CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ: ut,

Numquam sera [b] est ad bonos mores [a] via.
[a] Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.

Nom

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causâ discretionis; ut, [a] *Vos* [b] *damnâstis*; quasi dicat, *præterea nemo*: aut emphasis gratiâ; ut Ter. [a] *Tu* [b] *es patronus*, [a] *tu pater*, *si* [b] *desinis* [a] *tu, perimus*: quasi dicat, *præcipue, & præ aliis tu patronus es*. Ovid. [a] *Tu dominus*, [a] *tu vir*, [a] *tu mihi frater* [b] *eris*.

In verbis quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur; ut, Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus; ut
Terentius. [b] *Fertur atrocia flagitia designâsse*.
Ovid. *Téque* [b] *ferunt iræ paruisse tuæ*.

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum, ut Plaut. [a] *Mentiri non* [b] *est meum*: Aliquando oratio; ut
Ovid. *Adde quòd* [a] *ingenuas didicisse fideliter artes*
[b] *Emollit mores, nec sinit esse feros*. Verbum infinitum nominativus verbo.

Aliquãdo adverbium cum genitivo; ut, [a] *Partim virorum* [b] *ceciderunt in bello*. [a] *Partim signorum* [b] *sunt combusta*.

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statuunt; ut, [a] *Te* [b] *redisse incolumem gaudeo*. [a] *Te fabulam* [b] *agere volo*. Accusativus ante verbum infinitivi.

Resolvi potest hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum. [a] *Quòd tu* [b] *redisti incolumis, gaudeo*. [a] *Vt tu fabulam* [b] *agas, volo*.

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro cõvenire potest; ut Terent. *Amantium iræ, amoris* [a] *redintegratio* [b] *est*.
Ovid. —*quid enim nisi* [a] *vota* [b] *supersunt?*
Idem; *Pectora percussit, pectus quoque* [a] *robora* [b] *fiunt*.
Virgilius. —*nihil hic nisi* [a] *carmina* [b] *desint*.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent; ut, *Tædet me vitæ*. *Pertæsum est conjugii*: de quibus suo loco. Excepta.

Nomen multitudinis singulare quandoq; verbo plurali jungitur: ut, [a] *Pars* [b] *abiére.* [a] *Uterque* [b] *deluduntur dolis.*

¶ CONCORDANTIA
Substantivi & Adjectivi.

Secunda concordantia.

ADjectivum cum substantivo genere, numero & casu consentit: ut, Iuven. [b] *Rara* [a] *avis in terris,* [b] *nigróque simillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantivis adnectuntur: ut,

Ovidius. *Donec eris felix multos numerabis amicos,*
Nullus ad [b] *amissas ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca. *Non* [b] *hoc primùm* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea senserunt; graviora tuli.*

Nota.

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut, [b] *Audito* [a] *regem Doroberniam profici.*

¶ CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

Tertia concordantia.

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, et personâ: ut, —— [a] *vir bonus est quis?* [b] *Qui consulta patrum,* [b] *quâ leges juráque servat.*

Nota.

Nec unica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. [a] *In tempore ad eam veni,* [b] *quod omnium rerum est primum.*

Relativum inter duo antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo* [a] *loci peragebat,* [b] *quâ hodie Senaculum appellatur.*
Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*
Cicer. *Propiùs à terra Iovis* [a] *stella fertur* [b] *quæ Phaeton dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*
Est locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*
In cœtu Lunæ, [b] *quod* [a] *interlunium vocant:*

Ali-

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum respõdet primitivo, quod in possessivo subintelligit rerum Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* [a] *meas,* [b] *qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. —— [a] *nostros vidisti* [b] *flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbũ, relativum erit verbo nominativus: ut, Boet. *Felix,* [a] *qui* [b] *potuit boni Fontẽ visere lucidũ.* Casus relativi.

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* virg. [b] *Cujus* [a] *numen adoro.* [b] *Quorum* [a] *optimum rego habeo.* [b] *Cui* [a] *similem non vidi.* [b] *Quo* [a] *dignum te judicavi.* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quem* [a] *videndo obstupuit. Lego Virgilium, præ* [b] *quo cæteri* [a] *pœtæ sordent.*

Substantivorum constructio.

Genitivus substantivi.

Quum duo substantiva diversæ significationis sic cõcurrunt, ut posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut Iuv. *Crescit* [a] *amor* [b] *nũmi quantũ ipsa pecunia crescit. Rex* [a] *pater* [b] *patriæ.* [a] *Arma* [b] *Achillis.* [a] *Cultor* [b] *agri.*

Variatio substantivi in adjectivum possess.

Proinde hic genitivus sæpissime in adjectivum possessivum mutatur: ut, [b] *Patris* [a] *domus,* [b] *Paterna* [a] *domus.* [b] *Heri* [a] *filius,* [b] *Herilis* [a] *filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut Luc. de Cat. [b] *Urbi* [a] *pater est,* [b] *urbique* [a] *maritus.* [a] *Herus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *pater.*

EXCEPTIO.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionẽ connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur* [a] *opes* [b] *irritamenta malorum.* virg. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præsepibus arcent.*

Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absq; substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut, [a] *Paululum* [b] *pecuniæ.* [a] *Hoc* [b] *nostis.* Catul. *Non videmus* [a] *id* [b] *manticæ, quod in tergo est.*

Iuvenal. [a] *Quantum quisque suâ [c] nummorum servat in arcâ,* [a] *Tantum habet &* [b] *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantive per Eclipsim subaudito; ut in hujusmodi locutionibus;

Terentius. *Vbi ad* [b] *Dianæ ventris, ito ad dextram. Ventum erat ad* [b] *Vestæ:* Utrobique subauditur [a] *templum.* Virg. [b] *Hectoris Andromache:* subauditur [a] *uxor.* Idem; *Deiphobe* [b] *Glauci:* subauditur [a] *filia.* Terent. [b] *Hæjus video Byrrhiam:* subaudi [a] *servum.*

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentiùs in ablativo, vel genitivo; ut, [a] *Vir* [b] *nullâ fide.* Ovid. [b] *Ingenuæ vultûs* [a] *puer, ingenuique pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & usus ablativum exigunt; ut Cicero. [b] *Authoritate tuâ nobis* [a] *opus est.* Gellius. *Pecuniam* [b] *quâ sibi nihil esset* [a] *usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjectivè.

Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur; ut

Cicero. *Dux* [b] *nobis & author* [a] *opus est.*

Idem, *Dicis nummos* [b] *mihi* [a] *opus esse ad apparatũ triũphi*

Terentius. *Alia* [b] *quæ* [a] *opus sunt para.*

Cicero. *Sulpitii peram intelligo ex tuis literis,* [b] *tibi nudtùm* [a] *opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVVS.

Adjectivorum constructio.

Adjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut

Plinius. *Est natura hominum* [b] *novitatis* [a] *avida.*

Virg. *Mens* [b] *futuri* [a] *præscia.* Idẽ; [a] *Memor esto brevis* [b] *æui.*

Ter. [a] *Imperitos* [b] *rerum, ductos liberè, in fraudem illicis.*

Silius. *Non sum* [b] *animi* [a] *dubius, sed* [a] *devius* [b] *æqui.*

Cicero. *Græcarum* [b] *literarum* [a] *rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur; ut, [a] *Audax* [b] *ingenii.* Ovid. *Tempus* [a] *edax* [b] *rerũ.* Sen. *Virtus est* [b] *vitiorum* [a] *fugax.* Hor. [b] *Vitiũ* [a] *fugax.* Idem; [b] *Propositi* [a] *tenax.* virg. *Tam* [b] *ficti pravique* [a] *tenax, quam nuncia veri.* Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *petax, &c.* Verbalia in ax.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent; ut Cicero. *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, ida Athenis, abundare oportet præceptis institutisq; philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & urbis;* [b] *quorum* [a] *alter te scientiâ augere potest, altera exemplis.*

[a] *Utrum* [b] *horum mavis accipe.*

Ovid. [a] *Quisquis fuit ille* [b] *Deorum.*

Terent. *An* [a] *quisquam* [b] *hominum est æquè miser, ut ego?* Virgilius.—[b] *divûm promittere* [a] *nemo Auderet.*

[a] *Tres* [b] *fratrũ.* [a] *Quatuor* [b] *judicum.* [b] *Sapientum* [a] *octavus quis fuerit, nondum constat.*

[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpositione; ut, [a] *Primus* [b] *ab Hercule.* [a] *Tertius* [b] *ab Ænea.*

In alio verò sensu dativum; ut virg.—[b] *Nulli pietate* [a] *secundus.*

Usurpantur autem & cum his præpositionibus E, de, ex, inter, ante; ut Ovid. *Est deus* [b] *è vobis* [a] *alter.* Idem; [a] *Solus* [b] *de superis.* virg. [a] *Primus* [b] *inter omnes.* Idem; [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magnâ comitante caterva*

Laocoon ardens summi decurrit ab arce.

Interrogativum et ejus redditivum ejusdem casus & temporis erunt; ut, [a] *Quarum rerum nulla est satietas?* [b] *Divitiarũ. Quid rerum nunc* [a] *geritur in Anglia?* [b] *consilium? de religione,* Interrogativa.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: ut, [a] *Cujum pecus?* [b] *Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: ut, [a] *Furtine accusas, an homicidii?* [b] *Utróque.*

Fallit denique cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, [a] *Cujus est hic codex?* [b] *Meus.* Comparativa et superlativa, acceptæ partitivè, genitivũ, unde et genus sortiũtur, exigsit.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut, [b] *Manuum* [a] *fortior est dextra.* [b] *Digitorum medius est* [a] *longissimus:* Accipiuntur autem partitivè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur: ut, *Virg.* [b] *poetarũ* [a] *doctissimus:* id est, [b] *ex poetis,* vel *inter poetas.*

Comparativorum constructio,

Comparativa cùm exponuntur per *quàm*, ablativum adsciscunt: ut Horat. [a] *Vilius argentum est* [b] *auro,* [b] *virtutibus aurum*; id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt et alterum ablativum, qui mensuram excessus significat: ut

Cicer. [b] *Quanto* [a] *doctior es,* [b] *tanto te geras* [a] *submissiùs.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utriq; gradui apponuntur: ut Catul. [b] *Tanto tu* [a] *pessimus omnium poeta,* [b] *Quanto tu* [a] *optimus omnium patronus.*

Ital. *Nocturnæ lucubrationes longè* [a] *periculosissimæ habentur.* [b] *Longè cæteris* [a] *peritior es, sed non* [b] *multo* [a] *melior tamen.* Iuven. *Omne animi vitium* [b] *tanto* [a] *conspectius in se Crimen habet,* [b] *quanto* [a] *major, qui peccat habetur.*

[a] *Major &* [a] *maximus ætate.* [a] *Major &* [a] *maximus* [b] *natu.*

DATIVUS.

Adjectiva, quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio. aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: et Virgilius. *Sis* [a] *bonus &* [a] *felix quæ* [b] *tuis.*

Commodum Incommodum, &c.

Martial. *Turba* [a] *gravis paci finitimæ,* [a] *inimica* [b] *quieti. Est* [a] *finitimus* [b] *oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* [a] *contrarius albo.*

Martial. [a] *Jucundus* [b] *amicis.* [b] *Omnibus* [a] *supplex.*

Horat.

Horat. *Si sacis ut* [b] *patriæ sit* [a] *idoneus,* [a] *utilis* [b] *agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpositione composita: ut Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: ut Similitudo.

Lucanus. *Quem metuis,* [a] *par* [b] *hujus erat.*

Terentius. *Patres æquum esse censent, nos jamjam à pueris illico nasci senes, neque illarum* [a] *affines esse* [b] *rerum, quas fert adolescentia.*

Idem. [b] *Domini* [a] *similis es.* Auson. *Mens* [a] *conscia* [b] *recti.*

Virgilius. *Præterea regina* [b] *tui* [a] *fidissima dextrâ*

Occidit ipsa suâ.

Communis, alienus, immunis, variis casibus serviunt: ut Cicero. [a] *Commune* [b] *animantium omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causâ. Mors* [b] *omnibus* [a] *communis Hoc* [b] *mihi tecum* [a] *commune est.* Communis, alienus, immunis, variis casibus serv.

Salust. *Non* [a] *aliena* [b] *consilii.* Sen. [a] *Alienus* [b] *ambitioni.*

Cicero. *Non* [a] *alienus* [b] *a Scævolæ studiis.*

Ovid. *Vobis* [a] *immunibus hujus Esse* [b] *mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus* [b] *omnibus* [a] *immunis est.*

[a] *Immunes* [b] *ab illis malis sumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdũ etiã accusativo cum præpositione adjunguntur: ut Cic. [a] *Natus* [b] *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut et participia, seu potiùs participalia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut Mar. *O* [b] *mihi post nullos Iuli* [a] *memorãde sodales.* In bilis & dus.

Statius.-- *nulli* [a] *penetrabilis* [b] *astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subiicitur adjectivis in accusativo: ut, *Gnomon septem* [b] *pedes* [a] *longus, umbram non ampliùs quatuor* [b] *pedes* [a] *longam reddit.* Magnitudo mensura.

Interdum et in ablativo: ut

Columella. *Fons* [a] *latus* [b] *pedibus tribus,* [a] *altus* [b] *triginta.*

Inter-

Interdum etiam & genitivo; ut Columel. *In morem horti areas* [a] *latas* [b] *pedum denum*, [a] *longas* [b] *pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia & inopia.

Adjectiva, quæ ad copiam egestatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent; ut Plaut. *Amor &* [b] *melle & felle est* [a] *fœcundissimus.* Horat. [a] *Dives* [b] *agris*, [a] *dives positis in fœnore* [b] *nummis.* Virgilius. *At sessæ multa referunt se nocte minores, Crura* [b] *thymo* [a] *plena.*

Idem; *Quæ regio in terris nostri non* [a] *plena* [b] *laboris?*

Idem; [a] *Dives* [b] *opum*, [a] *dives pictai* [b] *vestis, & auri.*

Persius. *O curvæ in terras animæ, &* [b] *cælestium* [a] *inanes!*

Diversitas.

[a] *Expers* [b] *fraudis.* [b] *Gratiâ* [a] *beatus.*

Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositione subjiciunt; ut virg. [a] *Alter* [b] *ab illo.* [a] *Aliud* [b] *ab hoc.* [a] *Diversus* [b] *ab isto.*

Nonnunquã etiam dativum; ut, [b] *Huic* [a] *diversum.*

Causa.

Adjectiva regunt ablativum significantem causam; ut, [a] *Pallidus* [b] *irâ.* [a] *Incurvus* [b] *senectute.* [a] *Livida* [b] *armis brachia.* [a] *Trepidus* [b] *morte futurâ.*

Modus rei.

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo; ut, *Facies miris* [b] *modis* [a] *pallida.* [b] *Nomine* [a] *Grammaticus*, [b] *re* [a] *barbarus.*

Cicero *Sum tibi* [b] *natura* [a] *parens*, [a] *præceptor* [b] *consiliis.*

Virgilius.—[a] *Trojanus* [b] *origine Cæsar.* [b] *Spe* [a] *dives*, [b] *re* [a] *pauper.* [a] *Syrus* [b] *natione.*

Dignus, &c.

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adjectum volunt; ut Terent. [a] *Dignus es* [b] *odio. Qui filium haberem tali* [b] *ingenio* [a] *præditum.* virg. *Atque* [b] *oculis* [a] *capti fodêre cubilia talpæ.* Idem; [b] *Sorte tuâ* [a] *contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicãt; ut Ovid. *Militia est* [b] *operis altera* [a] *digna tui.*

Virgilius *Descendam magnorum haud quaquam* [a] *indignus avorum.*

PRO

¶ Pronominum Conſtructio.

Primitiva.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitivi primitivorum ponuntur cùm paſſio ſignificatur: ut, *Languet* [a] *deſiderio* [b] *tui.*

Derivativa.

Ovid. [a] *Párſq; tui* [b] *latitat corpore clauſa meo.* [a] *Imago* [b] *noſtri.*

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cùm actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut; *Favet* [a] *deſiderio* [b] *tuo.* [a] *Imago* [b] *noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Poſſeſſiva.

Noſtrûm & veſtrûm genitivi ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, et ſuperlativa; ut, [a] *Vnuſquiſq;* [b] *veſtrû.* [a] *Nemo* [b] *noſtrûm. Nè* [a] *cui* [b] *veſtrû ſit miñ.* [a] *Major* [b] *veſtrûm.* [a] *Maximus natu* [b] *noſtrûm.*

Hæc poſſeſſiva, Meus, tuus, ſuus, noſter, et veſter, nos genitivos poſt ſe recipiunt Ipſius, ſolius, unius, duorum, trium, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujuſque; et genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut, *Ex* [a] *tuo* [b] *ipſius animo conjecturam feceris.*

Cic. *Dico* [a] *mea* [b] *unius opera Rempublicam eſſe liberatam*

Idem; [a] *Meum* [b] *ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſ. [a] *Noſter* [b] *duorũ eventus oſtendit, utra gens ſit melior*

In [a] *ſua* [b] *cujuſq; laude præſtatior.* [a] *Noſtra* [b] *omniũ memoria.*

Brut. ad Cic. [a] *Veſtris* [b] *paucorum reſpondet laudibus.*

Sui & Suus reciproca.

Hor.—*ſcripta cũ* [a] *mea nemo legat, vulgo recitare* [b] *timẽtis.*

Sui et Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione; ut, [a] *Petrus nimium admiratur* [b] *ſe. Parcit erroribus* [b] *ſuis.*

Aut annexa per copulam: ut; *Magnopere* [a] *Petrus rogat, nè* [b] *ſe deſeras.*

Ipſe.

Ipſe ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut;

[a] *Ipſe* [b] *vidi,* [a] *Ipſe* [b] *videris,* [a] *Ipſe* [b] *dixit.*

Idem.

Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur; ut, [a] *Ipſe* [b] *ego,* [a] *Ipſe* [b] *ille,* [a] *Ipſe* [b] *Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut, *Ego* [a] *idem* [b] *adſum.*

Tarent,

Terent. [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere.*

Virgil. [a] *Idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos:*

Demonstrativa hic, ille, iste.

Hæc demóstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic mihi proximam demóstrat; Iste, eum qui apud te est; Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, & iste.

Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiã rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terent. *Istum æmulum quam poteris ab ea pellito.*

Hic & ille.

Hic et ille, cùm ad duo antepositа referuntur, Hic, ad posterius et propius; Ille, ad prius et remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut Col. [a] *Agricolæ contrarium est* [aa] *pastoris propositum:* [b] *ille quam maximè subacto & puro solo gaudet,* [bb] *hic novali graminoso:* [b] *ille fructum è terra sperat,* [bb] *hic è pecore.* Est tamen, ubi è diverso pronomen *Hic* ad remotius suppositum referri invenias, et *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominat. utrinque.

VErba substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; et iis similia, ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestus, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, [b] *Deus* [a] *est* [b] *summum bonum.* [b] *Pusilli* [a] *vocantur* [b] *nani* [b] *Fides religionis nostræ* [b] *fundamentum* [a] *habetur. Malus* [b] *pastor* [a] *dormit* [b] *supinus.* Lactantius. [b] *Homo* [a] *incedit* [b] *erectus in cœlum.*

Infiniti verbi constructio.

Denique omnia ferè verba post se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum supposito verbi casu, genere, et numero concordat: ut,

[b] *Rex* [a] *mandavit* [b] *primus extirpari hæresin.*

[b] *Pii* [a] *erant* [b] *taciti.* [b] *Boni* [a] *discunt* [b] *seduli.*

Infinitum quoq; utrinq; eosdem casus habet, præcipuè

què cùm verba optandi, eisq; similia accedunt: ut *Hypocrita cupit* [a] *videri* [b] *justus. Hypocrita cupit* [b] *se* [a] *videri justũ. Malo dives esse quàm haberi. Malo* [b] *me* [b] *divitẽ* [a] *esse quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo melius, natura* [b] *beatis Omnibus* [a] *esse dedit, si quis cognoverit uti.*

Martial. [b] *Nobis non licet* [a] *esse tam* [b] *disertis,* vel *diserte.*

Terentius. *Expedit bonas* [a] *esse* [b] *vobis.*

Ovidius. *Quo* [b] *mihi commissum non licet* [a] *esse* [b] *piam.*

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur accusativi ante verba infinita. [b] *Nos* [a] *esse* [b] *disertos.* [b] *Vos* [a] *esse* [b] *bonas.* [b] *Me* [a] *esse* [b] *piam.*

Genitivus post verbum.

SUm genitivum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: ut Virgilius. —*pecus* [a] *est* [b] *Meliboei.* Sum signi. pos. gen.

Cicero. [b] *Adolescentis* [a] *est majores natu revereri.*

Virg. [b] *regum* [a] *est Parcere subjectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, bellainum, et similia: ut *Non* [a] *est* [b] *meum contra authoritatem Senatûs dicere.*

Terent. *Eia haud* [b] *vestrum* [a] *est iracundos esse.*

[b] *Humanum* [a] *est irasci.*

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum est* [b] *officium has bene ut adsimiles nuptias.*

Verba æstimandi genitivo gaudent: ut, [b] *Plurimi passim* [a] *fit pecunia. Pudor* [b] *parvi* [a] *penditur.* [b] *Nihili,* vel *pro nihilo* [a] *habentur literæ.* Æstimandi verba gen.

Horat. [b] *Pluris opes nunc* [a] *sunt quam prisci temporis annis.*

Æstimo, vel genitivum, vel ablativum adsciscit: ut Valerius Max. *Non* [b] *hujus te* [a] *æstimo.* [b] *Magno ubique virtus* [a] *æstimanda est.*

Flocci, nauci nihili, pili, assis, hujus, teruncii, his verbis, æstimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur, ut, *Ego illum* [b] *flocci* [a] *pendo. Nec* [b] *hujus* [a] *facio, qui me* [b] *pili* [a] *æstimat.*

Singu-

Singularia ſunt iſta; [b] *Æqui boni* [a] *conſulo.* [b] *Æqui boni* [a] *facio,* id eſt, *in bonam accipio partem.*

Accuſandi verba, &c.

Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi, et conſimilia genitivum poſtulant, qui crimen ſignificet; ut

Plau. *Qui alterũ* [a] *incuſat* [b] *probri, ipſum ſe intueri oportet.*

Cicero. *Etiam* [b] *ſceleris* [a] *condemnat generum ſuum.*

Ovid. *Parce tuum vatem* [b] *ſceleris* [a] *damnare Cupido.*

[a] *Admoneto illum priſtinæ* [b] *fortunæ.* [b] *Furti* [a] *abſolutus.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum vel cum præpoſitione, vel ſine præpoſitione; ut

Cic. *Si in me iniquus es judex,* [a] *condemnabo eodem te* [b] *crimine.* Gellius. *Uxorem* [b] *de pudicitiâ graviter* [a] *cuſavit.* Cic. *Putavi cũ* [b] *de re* [a] *admonendum eſſe te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, et ſuperlativus gradus, non niſi in ablativo id genus verbis ſubduntur; ut, [a] *Accuſas furti, an ſtupri, an* [b] *utroq;?* [b] *Ambobus,* vel [b] *de ambobus?* [b] *Neutro* vel [b] *de neutro?* [b] *De plurimis ſimul* [a] *accuſaris.*

Satago, &c.

Satago, miſereor, miſereſco, genitivũ admittunt; ut Terent. *Is* [b] *rerum ſuarum* [a] *ſatagit.*

Virgil. —*oro* [a] *miſerere* [b] *laborum*
Tantorum, [a] *miſerere* [b] *animi non digna ferentis.*

Statius. *Et* [b] *generis* [a] *miſereſce tui.*

Miſereor, &c.

At miſereor et miſereſco, rariũs cum dativo leguntur: ut Sen. *Huic ſuccurro,* [b] *huic* [a] *miſereor.*

Boetius. *Dilige jure bonos, &* [a] *miſereſce* [b] *malis.*

Reminiſcor, &c.

Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut accuſativum deſiderant ut, *Datæ* [b] *fidei* [a] *reminiſcitur.*
Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere, [a] *oblivi ſci* [b] *ſuorum.* Ter. *Faciãt* [b] *meiq; ac hujus* [b] *diei, ac* [b] *loci ſemper*
[a] *memineris* Plaut. [b] *Omnia quæ curant ſenes* [a] *meminerũt.*
[a] *Memini* [b] *de hac re,* [b] *de armis, de te,* id eſt, *mentionẽ feci.*

Potior genitivo et ablat.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur; ut,
Plaut. *Romani* [b] *ſignorum & armorum* [a] *potiti ſunt.*
Virg. *Egreſſi optata Troes* [a] *potiuntur arena.*

Dati.

Dativus poſt verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur; ut Plaut. [b] *Mihi iſtic nec* [a] *ſeritur, nec* [a] *metitur.* Virg. *Neſcio quis teneros oculus* [b] *mihi* [a] *faſcinat agnos.* Verba acquiſita dat regunt.

Huic regulæ appendent varii generis verba.

In primis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum; ut Virg. *Illa ſeges demum* [b] *votis* [a] *reſpondet avari Agricolæ.* Cõmodum & incommodum.

Non potes [b] *mihi* [a] *commodare, nec* [a] *incommodare.*

Idem. —*validis* [a] *incumbite* [b] *remis.*

Suam eruditionem [b] *tibi acceptam* [a] *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo, Exceptio.
ut Cicero. [b] *Unum* [a] *ſtudetis omnes, unam ſentitis.*

Plaut. *Siea memorem, quæ* [b] *ad venalis victum* [a] *conducunt, mora eſt.*

Cicero. [b] *In hæc ſtudia* [a] *incumbite. Naturáne plus* [b] *ad eloquentiam* [a] *conferat, an doctrina.*

[b] *Feſſum quies plurimùm* [a] *juvat.*

Verba comparandi regunt dativum; ut Verba comparandi.
Virg. —*ſic* [b] *parvis* [a] *componere magna ſolebam.*

[b] *Fratri ſe & opibus & dignatione* [a] *adæquavit.*

Interdum additur ablativus cum præpoſitione; ut, [a] *Comparo Virgilium* [b] *cum Homero.*

Aliquando accuſativus cum præpoſitione Ad; ut, *Si* [b] *ad eum* [a] *comparatur, nihil eſt.*

Verba dandi & reddendi, regunt dativum; ut, Verba dandi.
Fortuna [b] *multis nimium* [a] *dedit,* [b] *nulli ſatis. Ingratus eſt, qui gratiam bene* [b] *merenti non* [a] *reponit.*

Hæc variam habent conſtructionem; [a] *Dono* [b] *tibi hoc munus;* [a] *dono* [b] *te hoc munere.*

Cicero. *Huic* [b] *rei aliquid temporis* [a] *impertias.*

Terent. *Plurimâ ſalute* [b] *Parmenonem ſummosum ſuam im-*

[a] *impertit Gnatho.* [a] *Asperſit mihi* [b] *labem: Asperſit me* [b] *labe*
[a] *Inſtravit* [b] *equo penulam:* [a] *Inſtravit equum* [b] *penulâ.*
Ovid. *Vt piget infido* [a] *conſuluiſſe* [b] *viro,* id eſt, *dediſſe*
conſilium, vel etiam *proſpexiſſe.*
Lucan. [b] *Rectorémque ratis de cunctis* [a] *conſulit aſtris,* id
eſt, *petit conſilium.* [a] *Conſule* [b] *ſaluti tuæ,* id eſt. *proſpice.*
Ter. *Peſſimè iſtuc* [b] *in te atq; in illum* [a] *conſulis,* i. *ſtatuis.*
[a] *Metuo,* [a] *timeo* [a] *formido* [b] *tibi,* vel [b] *de te.* i. *ſum ſollicitus*
pro te. [a] *Metuo,* [a] *timeo,* [a] *formido* [b] *te,* vel [b] *a te:* ſcilicet
nè mihi noceas.

Verba promittendi. Verba promittendi ac ſolvendi regunt dativum:
ut Cicero. *Hæc* [b] *tibi* [a] *promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe*
obſervaturum.

Verba imperandi. Cicero. *Æs alienum* [b] *mihi* [a] *numeravit.*
Verba imperandi et nuntiãdi dativum requirunt:
ut Horat. [a] *Imperat aut ſervit collecta pecunia* [b] *cuique.*
Idem, *Quid de quoque viro, &* [b] *cui* [a] *dicas, ſæpe caveto.*
Dicimus, [a] *Tepero,* [a] *modcror* [b] *tibi* et [b] *te.* [a] *Refero* [b] *tibi,*
et [b] *ad te.* Itẽ, [a] *Refero* [b] *ad Senatũ,* id eſt. *propono.* [a] *Scribo,*
[a] *mitto* [b] *tibi* et [b] *ad te.* [a] *Do* [b] *tibi literas,* ut ad aliquem
feras. [a] *Do* [b] *ad te literas,* id eſt, *mitto ut legas.*
Verba fidendi dativum regunt: ut Horat.
— vacuis [a] *committere* [b] *venis Nil niſi lene decet.*
[b] *Mulieri nè* [a] *credas, nè mortuæ quidem.*
Verba obſequendi et repugnandi dativum regunt: ut, *Semper* [a] *obtemperat pius filius* [b] *patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant,* [b] *virtuti omnia* [a] *parent.*
Ipſum hunc orabo, [b] *huic* [a] *ſupplicabo.*
Perſius. *— venienti* [a] *occurrite* [b] *morbo.*
Ignavis [b] *precibus Fortuna* [a] *repugnat.*
At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur
ut, [b] *Ad amorem nihil potuit* [a] *accedere. Hoc* [a] *acceſſit mis*
[b] *malis. Illud* [a] *conſtat omnibus,* ſeu, [b] *inter omnes.*
Teren. *— Hæc* [b] *fratri mecum non* [a] *conveniunt.*
Iuven. *Sævis inter ſe* [a] *convenit* [b] *urſis.* [a] *Auſcultò* [b] *tibi:*
id eſt, *obedio,* [a] *Auſculto tu,* id eſt, *audio. Adamas* [a] *diſſidet*
[b] *mi-*

[b] *magneti*, seu [b] *cum magnete*. [a] *Certat* [b] *cum illo*, & Græcanicè [b] *illi*. Catul. *Noli* [a] *pugnare* [b] *duobus*, id est, *contra duos*. Virg. *Tu dic* [b] *mecum quo pignore* [a] *certes*.

Verba minandi & irascendi regunt dativum: ut, [b] *Utrique mortem* [a] *minatus est*. Terent. [b] *Adolescenti nihil est quod* [a] *succenseat*. Verba minandi.

Sũ cum cõpositis, præter Possum, exigit dativũ: ut, *Rex pius* [a] *est* [b] *reipub. ornamento*. [b] *Mihi nec* [a] *obest, nec prodest*. Hor. *Multa* [b] *petentibus* [a] *desunt multa*. Sum.

Dativum postulant verba composita cum his præpositionibus. Verba composita.

Præ. Cicer. *Ego meis* [b] *majoribus virtute* [a] *præluxi*.
Sed Præco, prævinco, præcedo, præcurro, præverto, prævertor, accusativo junguntur.
Ad. *Albo* [b] *gallo ne manum* [a] *admoliaris*.
Con. [a] *Conducit hoc tuæ* [b] *laudi*. [a] *Convixit* [b] *nobis*.
Sub. Terent. [a] *Subolet jam* [b] *uxori, quod ego machinor*.
Ante. Cic. *Iniquissimã pacem justissimo* [b] *bello* [a] *antefero*.
Post. [a] *Post habeo*, [a] *post pono* [b] *famæ pecuniam*.
Virg. [a] *Post posui tamen illorum mea seria* [b] *ludo*.
Terent. dixit. * *Qui suum commodum post habuit præ meo commodo*.
Ob. Ter. *Quum* [b] *nemini* [a] *obtrudi potest, itur ad me*.
In. [a] *Impendet* [b] *omnibus periculum*.
Inter. Cicer. *Ille huic* [b] *negotio non* [a] *interfuit modò, sed etiam præfuit*.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum: ut Quint. [a] *Præstat ingenio alios* [b] *alium*. [b] *Multos virorum* [a] *anteit sapientia*. Terent. [b] *In amore hæc* [a] *insunt vitia*. Plin. [a] *Interdico tibi* [b] *aqua & igni*. Varia constructio.

Est pro habeo dativum exigit; ut
Pers. *Velle suum* [b] *cuique* [a] *est, nec voto vivitur uno*. Est pro habeo.
Virg. [a] *Est* [b] *mihi namque domi pater, est injusta noverca*.

Huic confine est suppetit: ut
Horat. *Paupertatem non est*, [b] *cui rerum* [a] *suppetit usus*. Suppetit.

Gemin. dativ.

Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit dativū: ut, [b] *Exitio* [a] *est avidis mare* [b] *nautis.*
Speras [b] *tibi* [b] *laudi* [a] *fore, quod* [b] *mihi* [b] *vitio* [a] *vertis?*
Nemo [b] *sibi mimos* [a] *accipere debet* [b] *favori.*

Dativus festivitatis.

Est ubi hic dativus, *Tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potiùs causâ additur: ut, *Ego* [b] *tibi hoc effectum* [a] *dabo.* Ter. [a] *Expedi* [b] *mihi hoc negotium. Sto* [b] *sibi hunc* [a] *jugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba trāsitiva.

VErba trāsitiva cujuscunq; generis, sive activi, sive cōmunis, sive deponentis, exigūt accusativum: ut Hor. [b] *Promontatorem* [a] *fugite, nā garrulus idem est.* Idem; *Nec* [a] *retinent patulæ* [b] *commissa fideliter aures.* Virg. *Inprimis* [a] *venerare* [b] *deos. Aper* [b] *agros* [a] *depopulatur.*

Quinetiam verba, quālibet alioquin intrāsitiva atq; absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: ut Cic. *Tertiam* [b] *ætatem hominum* [a] *vivebat Nestor.* virg.—*longam incomitata videtur* [a] *Ire* [b] *viam.* Plaut. *Duram* [a] *servit* [b] *servitutem.*

Hunc accusativum mutant authores non rarò in ablativum: ut Plaut. *Diu videor* [b] *vitâ* [a] *vivere.* [a] *Ire recta* [b] *via.* Sueton. [b] *Morte* [a] *obiit repentina.*

Accusat. fig.

Sunt quæ figuratè accusativum habent: ut Virgil.—*Nec vox* [b] *hominem* [a] *sonat, ô Dea certè!* Iuven. *Qui* [b] *curios* [a] *simulant, &* [b] *Bacchanalia* [a] *vivunt.* Horat. [b] *Pastillos Rufillus* [a] *olet, Gorgonius* [b] *hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogādi, docendi, vestiendi, duplicem regūt accusativū: ut, *Tu modò* [a] *posce* [b] *Deum,* [b] *veniam.* [a] *Dedocebo* [b] *te istos* [b] *mores. Ridiculum est tibi me* [a] *admonere* [b] *istud.* Terent. [a] *Induit* [b] *se* [b] *calceos, quos priùs exuerat.*

Verba rogandi, &c.

Exceptio 1.

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut
Virg. [b] *Ipsum* [a] *obtestemur,* [b] *veniámq;* [a] *oremus* [bb] *ab ipso*
Terent. [b] *Suspicionem istam* [bb] *ex illis* [a] *quære.*

vestiendi

vestiendi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum, vel dativum: ut, [a] *Indùo* [b] *te* [bb] *tunica*, vel [bb] *tibi* [b] *tunicam.* Exceptio 2.

ABLATIVUS POST VERBUM.

Quodvis verbũ admittit ablativũ significãtem instrumentũ, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

ut *Dæmona non* [b] *armis, sed morte* [a] *fugabit Iesus.*
Horat. *Naturam* [a] *expellas* [b] *furca licèt, usquè recurret.*
virg. *Hi* [b] *jaculis, illi certant* [a] *defendere* [b] *saxis.*

CAUSA.

ut Ter. [a] *Gaudèo (ità me dij ament) gnati* [b] *causa.*
Vehementer [b] *ira* [a] *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* [b] *rebus* [a] *macrescit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

ut *Mirâ* [b] *celeritate rem* [a] *peregit.*
Iuven. *Invigilate viri, tacito nam tempora* [b] *gressu*
[a] *Diffugiunt, nulloque* [b] *sono* [a] *convertitur annus.*
Ovid. *Dum vires annique sinunt, tolerate labores;*
Jam [a] *veniet tacito curva senecta* [b] *pede.*

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur præpositio: ut [a] *Bacchatis* [b] *præ ebrietate.* Exceptio.
Summa [b] *cum humanitate* [a] *tractavit hominem.*

Quibuslibet verbis subjicitur nomen pretii in ablativo casu: ut, [b] *Veruncio, seu vitiosa nuce non* [a] *emerim.* Nomen pretij.
Livius. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria* [a] *stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur sæpe sine substantivis: ut Terent. [a] *Redimete captum quàm queas* [b] *minimo.* [b] *Vili* [a] *venit triticum.*
Senec. [a] *Constat* [b] *parvo sanes,* [b] *magno fastidium.*

Excipiũtur hi genitivi sine substãtivis positi, Tãti quãti, pluris, minoris, tantidẽ, quãtivis, quãtilibet, Exceptio.

quãticunq; ut Cic. b *Tanti* a *eris aliis*, b *quanti tibi* a *fueris. Non* a *vendo* b *pluris, quàm alii fortasse etiam* b *minoris.* Ovid. *Vix Priamus* b *tanti, totaque Troja* a *fuit.*

Sin addãtur ſubſtantiva, in ablativo efferũtur: ut Aul. Gel. b *Tanta mercede* a *docuit*, b *quanta baſilenus nemo.* b *Minore pretio* a *vendidi, quàm emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accuſativo jungitum reperitur: ut Varr. *Denarii dicti, quòd* b *denos aris* a *valebant: quinarii, quòd* b *quinos.*

Verba abundandi. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa ablativo gaudent: ut

Terent. b *Amore* a *abundas Antipho.*

Malo virum b *pecunia, quàm pecuniam* b *viro* a *indigentem.*

Saluſt. *Sylla omnes ſuos* b *divitiis* a *explevit.*

Terent. *Hoc te* b *crimine* a *expedi.*

Cic. *Homines nequiſſimi quibus te* a *onerant* b *mendaciis?*

Virg. *Ego hoc te* b *faſce* a *levabo.*

Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* b *ſermone* a *participavit.*

Exceptio. Exquibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm b *lactis* a *abundans?*

Terent. *Quaſi tu huius* a *indigeas* b *patris.*

Quid eſt, quod in hac cauſa b *defenſionis* a *egeat?*

Virg. a *Implentur veteris* b *Bacchi pinguiſque ferinæ.*

Idem; *Poſtquam dextra fuit* b *cædis* a *ſaturata.*

Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* b *tui* a *carendum quòd erat.*

Paternum ſervum ſui a *participavit* b *conſilii.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & ſimilia ablativo jungũtur; ut Cic. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, iuſtitia* a *fungantur* a *officiis. Optimum eſt aliena* a *frui* b *inſania. In re mala* b *animo ſi bono utare, juvat.*

Virgil. *Aſpice venturo* a *lætentur ut omnia* b *ſeclo.*

Cæſar. *Qui ſua* b *victoria tam inſolenter* a *gloriarentur.*

Hor. *Diruit, ædificat,* a *mutat quadrata* b *rotundis.* a *Veſcor carnibus.* Virg. *—haud equidem tali me* a *dignor* b *honore:*

Terent

ferent. *Vt* [b] *malis* [a] *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* [b] *multitudine* [a] *superſedendum eſt.*
Macrob. *Regni eum* [b] *ſocietate* [a] *numeravit.*
Plaut. [a] *Communicabo te ſemper* [b] *menſa mea.*

[a] Proſequor te [b] amore, [b] laude, [b] honore, &c. i. amo, *laudo, honoro.* [a] Afficio te [b] gaudio, [b] ſupplicio, [b] dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* Proſequor. Afficio.

Mercor, cum adverbiis bene, malè, meliùs, pejùs, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cũ præpoſitione De: ut, [b] *De me nunquam bene* [a] *meritus eſt.*
Eraſmus [b] *de lingua Latina optimè* [a] *meritus eſt.*
Catilina peſsimè [b] *de republica* [a] *meruit.* Mercor.

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optãt: ut, *Iſtuc* [b] *ex multis iampridem* [a] *audiveram.* Luc. [b] *A trepido vix* [a] *abſtinet ira magiſtro.* [a] *Naſci* [b] *à principibus fortuitum eſt.*
Procul [a] *abeſt* [b] *ab urbe Imperator.* Verba accipiendi, &c.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut Horat. *Vivere ſi recte neſcis,* [a] *diſcede* [b] *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* [a] *abſtinuiſſe* [b] *bonis.*
Virg. *Heu fuge, nate Dea, teque his, ait,* [a] *eripe* [b] *flammis.* Excepio.

Verbis, quæ vim cõparationis obtinẽt, adjicitur ablativus ſignificãs mẽſurã exceſſus: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* [b] *dignitate* [a] *præſtaret, abiis* [b] *virtutib.* [a] *ſuperari* Verba comparationis.

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* [b] *Auguſto,* [a] *natus eſt Chriſtus:*
Imperante [b] *Tiberio,* [a] *crucifixus.* Iuven. *Credo pudicitiam,* [b] *Saturno rege,* [a] *moratam in terris.*
Nil [a] *deſperandum,* [b] *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Iam Maria, [b] *audito Chriſtum veniſſe,* [a] *cucurrit.* Ablat. abſolut.

Verbis quibuſdã additur auferẽdi caſus per Synecdochen, & poeticè accuſativus: ut, [a] *Ægrotat* [b] *animo magis quàm corpore,* [a] *Caudet* [b] *dentes.* [a] *Rubet* [b] *capillos.* Synecdoche

Quædã tamen efferuntur in gignendi caſu: ut, *Abſurde facis, qui* [a] *angas te* [b] *animi.*
Exanimatus [a] *pendet* [b] *animi.* [a] *Deſpiebam* [b] *mentis.* Excepti.

Plaut. [a] *Discrucior* [b] *animi, quia ab domo abeundū est mihi.*

Diversi casus.

Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut,

1 *Dedit* 3 *mihi vestē* 4 *pignori,* 6 *te præsente* 5 *propriā manu.*

Passivorum constructio.

Passivis additur ablativus agēntis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut

Horat. [a] *Laudatur* [b] *ab his,* [a] *culpatur* [b] *ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis* [b] *viris, non occulta* [a] *petuntur.*

Quorum participia frequentiùs dativis gaudēt: ut, Virg. *Nulla tuarum* [a] *audita* [b] *mihi, nec visa sororum.*

Horat. *Oblitúsque meorum,* [a] *obliviscendus* & [b] *illis.*

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerūt activorum: ut, [a] *Accusaris à me* [b] *furti.* [a] *Habeberis* [b] *ludibrio.* [a] *Dedoceberis à me istos* [b] *mores.* [a] *Privaberis* [b] *magistratu.*

Neutro-pass. constructio.

Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent: ut, [b] *A præceptore* [a] *vapulabis. Malo* [b] *à cive* [a] *spoliari, quàm* [b] *ab hoste* [a] *vænire. Quid* [a] *fiet* [b] *ab illo? Virtus parvo pretio* [a] *licet* [b] *omnibus. Cur* [b] *à convivio* [a] *exulat philosophia?*

Infinitorum constructio.

Quibusdam tum verbis tum adjectivis, familiariter subjiciuntur verba infinita: ut

Virgil.— [a] *Iuvat usque* [b] *morari, Et conferre gradum.*

Ovid. [b] *Dicere quæ* [a] *puduit,* [b] *scribere* [a] *jussit amor.*

Martial. [a] *Vis* [b] *fieri dives Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum* [a] *dignus* [b] *amari.* Horat. [a] *Audax omnia* [b] *perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Eclipsis.

Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba Infinita: ut, *Hæccine* [b] *fieri flagitia?* subauditur, [a] *decet,* [a] *oportet,* [a] *par est,* [a] *æquum est,* aut aliquid simile.

Enallage.

Virg. *Criminibus* [b] *terrere novis, hinc* [b] *spargere voces*
In vulgum ambiguas, & [b] *quærere conscius arma.*

id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

¶ DE GERVNDIIS.

Gerundia.

GErundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut

Cic.

Cicer. *Efferor ſtudio* [a] *videndi* [b] *parentes.*
Ovid. [a] *Utendum eſt* [b] *ætate, cito vcde præterit ætas.*
Virg.— [a] *Scitatum* [b] *oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum ſubſtantivis, tum adjectivis: ut Virgil. Di.

Et quæ tanta fuit Romam tibi [a] *cauſa* [b] *videndi?*
Idem; *Cecropias innatus apes* [a] *amor urget* [b] *habendi.*
Idem; *Æneas celſa in puppi jam* [a] *certus* [b] *eundi.*

Poeticè infinitivus modus loco Gerũdij ponitur. Nota,
ut virg. [a] *ſtudium quibus arva* [b] *tuevi.* [a] *Peritus* [b] *medicari.*

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* [b] *illorum* [a] *videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Terent. *Date* [a] *creſcendi copiam* [b] *novarum. Conceſſa eſt* [a] *diripiendi* [b] *pomorum, atque obſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpoſitionibus, Do.
A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro: ut
Cicero. *Ignavi* [a] *à* [b] *diſcendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, ut trunque [a] *ab* [b] *amando dictum eſt.*
Cicer. [a] *Ex* [b] *defendendo, quàm* [a] *ex* [b] *accuſando, uberior gloria comparatur. Conſultatur* [a] *de* [b] *tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè ſcribendi ratio* [a] *cum* [b] *loquendo cõjuncta eſt.*
Plaut. [a] *Pro* [b] *vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur et abſque præpoſitione: ut
Virgil.— *alitur vitium, creſcitq;* [b] *tegendo.*
[b] *Scribendo diſces ſcribere.*

Gerundia in *dum* pendent ab his præpoſitionib. Dum.
Inter, ante, ad, ob, propter: ut, [a] *Inter* [b] *cœnandum bilares eſſe.* Virg.— [a] *Ante* [b] *dormandum Ingentes tollent animos.* Cic. *Locus* [a] *ad* [b] *agendum ampliſſimus.*
Idem; [a] *Ob* [b] *abſolvendum munus nè acceperis.*
Veni [a] *propter te* [b] *redimendum.*

Cùm ſignificatur neceſſitas ponuntur citra præpoſitionem, addito verbo Eſt: ut
Iuven. [b] *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
[b] *Vigilandum eſt ei qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur.

vertuntur gerundij voces in nomina adjectiva: aut virg. *Tantus amor florum, & [b] generandi gloria [a] mollis. Ad [b] accusandos [a] homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris [a] criminibus [b] inferendis?*

¶ DE SVPINIS.

Prius Supin.

PRius supinũ activè significat, & sequitur verbũ, aut participium, significans motum ad locũ: ut, Ovid. [b] *Spectatũ [a] veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ. Milites sunt [a] missi [b] speculatum arcem.*

Nota.

Illa verò, *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

Excepiæ.

At hoc supinum in neutro passivis, & cum infinito *iri*, passivè significat: ut Plaut. *Coctum ego, non [b] vapulatum, dudum [a] conductus sum.* Ter. *Postquam [a] audierat non [b] datum iri uxorem filio.* Poeticè dicunt: [a] *Eo [b] visere.* [a] *Vado [b] videre.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut Terent. [b] *Actum est, ilicet, periisti.* Ovid.—*Itum est in viscera terræ.* [b] *Cessatum est satis.*

Posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est [a] facile [b] purgatu. Quod [b] factu [a] fœdum est, idem est & [b] dictu [a] turpe. Qui pecunia non movetur, hunc [a] dignum [b] spectatu arbitramur.*

In istis verò, [a] *surgit [b] cubitu [a] Redit [b] venatu*: cubitu & venatu nomina potiùs cẽsenda videtur, quã supina

¶ De Tempore & Loco.

TEMPVS.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo rarò: ut, *Nemo mortalium omnibus [b] horis [a] sapit. [b] Nocte [a] latent mendæ. [b] Id tempus [a] creatus est Consul.*

Quanquam hîc eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub*.

Duratio temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuationem

onem denotant, in accusativo, interdum & in ablativo efferuntur: ut Virgil.

Hic iam ter centum totos [a] regnabitur [b] annos.

Idem; [b] Noctes atque dies [a] patet atri ianua Ditis.

Idem; Hic tamen hac mecum poteris [a] requiescere [b] nocte:

Suet. [a] Imperavit [b] triennio, & decem mensibus, octo[q] diebus.

Dicimus etiã, [a] In paucis [b] diebus. [a] De [b] die. [a] De nocte. Promitto [a] in [b] diem. Commodo [a] in [b] mensem. [b] Annos [a] ad quinquaginta natus. [a] Per tres [b] annos studui. Puer [b] id ætatis. Non plus [b] triduum, aut [b] triduo. [b] Tertio, vel [a] ad [b] tertium calendas, vel calendarum.

Spatium Loci.

Spatium loci. Spatium loci in acculativo effertur, interdum & in ablativo: ut Virg.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres [a] pateat cœli spatium non amplius [b] ulnas.

Iam mille [b] passus [a] processeram. [a] Abest biduo; subintelligitur [b] spatium, vel [b] spatio; [b] itinere, vel [b] iter. [a] Abest ab urbe quingentis [b] millibus passuum.

Appellativa Locorum, &c.

Appellativa & regionum nomina. Nomina appellativa, & nomina majorũ locorum adduntur ferè cũ præpositione verbis significãtibus motũ aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per locum: ut, [b] In foro [a] versatur. [a] Meruit sub rege [b] in Gallia. Virgil. [b] Ad templum non æquæ Palladis [a] ibant Iliades. Saluſt. [a] Legantur [b] in Hispaniam maiores natu nobiles. [b] E Siciliæ [a] discedens, Rhodũ veni. Per mare [a] ibis [b] ad Indos.

Vrbium & oppidorum nomina. Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci, in qua fit actio; modò primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit: ut Iuven. Quid [b] Romæ [a] faciam? mentiri nescio.

Humi, domi &c. Terent. Samia mihi mater fuit, ea [a] habitabat [b] Rhodi.

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, proprior ũ &c. sequun-

sequuntur formã: ut Ter. [b] *Domi* [b] *belliq́, simul* [a] *vixi-mus.* Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi* [a] *est consilium* [b] *domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genitivos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: ut, *Vescor* [a] *domi* [b] *meæ, non* [b] *alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur: ut, *Colchus an Assyrius,* [b] *Thebis* [a] *nutritus an* [b] *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus* [b] *Tyburi* [a] *genitum scribit.* Livius. [a] *Neglectam* [b] *Anxuri præsidiũ.* Cicero. *Cum una sola legione* [a] *fuit* [b] *Carthagini.* Horat. [b] *Romæ Tybur* [a] *amo ventosus,* [b] *Tybure Romam:* Cic. *Quum tu* [b] *Narbone mensas hospitum* [a] *convomeres.* Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ* [a] *est* [b] *Sycione.*

Nota. Sic utimur Ruri, vel Rure, in ablativo: ut [b] *Ruri fere se* [a] *continet.* Persi— [b] *Rure paterno* [a] *Est tibi far modicum.*

Ad Locum.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accusativo: ut, [a] *Concessi* [b] *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.* [a] *Eo* [b] *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum urimur rus & domus: ut *Ego* [b] *rus* [a] *ibo.* Virg. [a] *Ite* [b] *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ:*

A Loco per Locum.

A loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur propriũ loci in ablativo: ut, *Nisi antè* [b] *Româ* [a] *profectus esses, nunc eam relinqueres.* [b] *Eboraco* (sive [b] *per Eboracum*) [a] *sum profecturus iter.*

Ad eundem modum usurpantur domus & rus: ut, *Nuper* [a] *exiit* [b] *domo.* Ter. *Timeo nè pater* [b] *rure* [a] *redierit:*

¶ Impersonalium Constructio.

GENITIVVS.

HÆc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter hos ab-

ablativos fœminivos, Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cujâ: ut, [a] *Interest* [b] *magistratus tueri bonos, animadvertere in malos.* [a] *Refert multum Christianæ* [b] *reipub. Episcopos doctos & pios esse.* [b] *Prudentis* [a] *est multa dissimulare.* [b] *Tuâ* [a] *refert teipsum nôsse.* Cic. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei,* [b] *cujâ* [a] *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, [b] *magni* [a] *refert quibuscum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honesta agere. Vestrâ* [b] *parvi* [a] *interest.* Et, *Interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certũ est, contingit, constat, confert, cõpetit, conducit, cõvenit, placet, displicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro *otium est*: ut [a] *Convenit* [b] *mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem* [b] *mihi* [a] *præstat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adesse* [b] *Iovi.*

Ter. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adolescenti & libero.*

A noverca [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [b] *nobis* [a] *benefit.*

Virg. [a] *Stat* [b] *mihi casus renovare omnes,* id est, *statuũ est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt, Iuvat, decet cum compositis, delectat, oportet: ut [b] *Me* [a] *juvat ire per altum.* [b] *Vxorem ædes curare* [a] *decet.* [a] *Dedecet* [b] *vivos muliebriter vivari.* Cato; [b] *Patrem familias vendacem, non emacem esse* [a] *oportet.*

Accusativ. cum præp.

His verò. Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: ut, *Mene vis dicere, quod* [b] *ad te* [a] *attinet?* [a] *Spectat* [b] *ad omnes bene vivere.*

Quint. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.*

Accusativ. cum genit.

His impersonalib. subjicitur accusativus cũ genitivo, pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget: ut

Cic.

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum,* bb *senectutis* b *eum* *suæ non* a *pœniteret.* a *Tædet* b *animam meam* bb *vitæ meæ.* bb *Aliorum* b *te miseret;* bb *tui nec* a *miseret, nec pudet.* bb *Fratris* b *me quidem* a *piget, pudetq;.*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut Virgil.
Non omnes a *arbusta* b *juvant, humilesq; myricæ.*
Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*
Senec. *Agricolam* a *arbor ad frugem productа* b *delectat.* a *Nemo miserorum* b *commiserescit.*
Te non b *pudet* a *istud? Nos te* a *hæc* b *pudent?*

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, definit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonaliū formā induūt: ut Quint. *Ubi primum* a *cœperat non* b *convenire, quæstio oriebatur.* Idem; b *Tædere* a *solet avaros impendii.* a *Desinit illum studii* b *tædere. Sacerdotem insciliæ* b *pudere* a *debet.* Quin. b *Perveniri ad summum, nisi ex principiis, non* a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut
Cæsar. b *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut Virgil.—*fit* a *discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusq; numeri indifferēter accipi potest: ut, ab *Statur*: idest, *sto, stas, stat; stamus, statis, stant*: videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, a *Statur* b *à me*, id est, *sto*: a *Statur* b *ab illis*, id est, *stant.*

PARTICIPII CONSTRVCTIO.

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut Virgil.—*Duplices* a *tendens ad sidera* b *palmas, Talia voce refert.*
Idem; *Vbera* b *lacte domum referent* a *distenta capellæ.* a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut
Terent. *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *exorandus est:*

GENI-

GENITIVVS.

Genitivus.

Participiorũ voces, cùm sunt nomina, genitivũ postulant: ut Salust. [b] *Alieni* [a] *appetens*, [b] *sui* [a] *profusus*. [a] *Cupientissimus* [b] *tui*. [a] *Inexpertus* [b] *belli*. [a] *Indoctus* [b] *pilæ*.

ACCVSATIVVS.

Accusativus.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in accusativũ feruntur: ut, *Immundam* [b] *segnitiem* [a] *perosæ*. *Astronomus* [a] *perosus adunum* [b] *mulieres*. Sueton. [a] *Pertæsus* [b] *ignaviam suam*.

Dativus.

Exosus & perosus etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia: ut, *Germani* [b] *Romanis* [a] *perosi sunt*. [a] *Exosus* [b] *Deo & sanctis*.

ABLATIVVS.

Ablativus.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut Ter. *Bona bonis* [a] *prognata* [b] *parentibus*. Virgil. —[a] *sate* [b] *sanguine divũm*. Idem; —*Quo* [b] *sanguine* [a] *cretus*? Ovid. *Venus* [a] *orta* [b] *mari mare præstat eunti*. [b] *Terrâ* [a] *editus*.

ADVERBII CONSTRVCTIO.

NOMINATIVVS.

EN & ecce, demonstrandi adverbia, nominativo frequentiùs junguntur, accusativo rariùs: ut Virgil. [a] *En* [b] *Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi*. Cic. [a] *Ecce tibi* [b] *status noster*. virg. [a] *En quatuor* [b] *aras*: [a] *Ecce duo tibi Daphni, duoq;* [b] *altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, soli accusativo nectuntur: ut, [a] *En* [b] *animum & mentem*. Iuven. [a] *En* [b] *habitum*. Terent. [a] *Ecce autem* [b] *alterum*.

GENITIVVS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum post se recipiunt.

Loci:

Loci. Loci: ut ubi, ubinam, nusquā, eò, longè, quò, ubivis, huccine: ut, [a] *Ubi* [b] *gentium* [a] *Quo* [b] *terrarum abiit?* [a] *Nusquam.* [b] *loci inveniur.* [a] *Eò* [b] *impudentiæ ventum est.*

Temporis. Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie: ut, *Nihil* [a] *tunc* [b] *temporis amplius quàm fleti potuerunt.* [a] *Pridie eius* [b] *dici pugnam inierunt.* [a] *Pridie* [b] *calendarum*, seu [b] *calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, satis, abunde, &c ut [a] *Satis* [b] *eloquentiæ*, [b] *sapientiæ* [a] *parùm.* [a] *Abunde* [b] *fabularum audivimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram aut similitudinem significat: ut, virg. [a] *Instar* [b] *montis equum divinâ Palladis arte ædificant. Mittitur Philippus solus, in quo* [a] *instar omnium* [b] *auxiliorum erat.*
Ovid. *Sed scelus hoc* [b] *meriti pondus &* [a] *instar habet.*

Nota. Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Vallis* [a] *ad instar* [b] *castrorum clauditur.*
Populus Rom. è parva origine [a] *ad tantæ* [b] *magnitudinis* [a a] *instar emicuit.* * Ter. *Ab* [a] *minime* [b] *gentium, non faciam.* Hìc genitivus *gẽtium* festivitatis causâ additur

*Genit. festivitatis.

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit* [a] *obviàm* [b] *illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit* [a] *similiter* [b] *huic.* Et, [b] *Sibi* [a] *inutiliter vivit.* [a] *Propinquus* [b] *tibi sedet, quàm mihi.*

Dat. adverbial. Sunt et hi dativi adverbiales; Tempori, luci, vesperi: ut, [b] *Tempori* [a] *venit quod omnium verum est primum.* [b] *Luci* [a] *occidit hominem. Vidi ad vos* [a] *afferri* [b] *vesperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis unde sunt profecta: ut,
Castra [a] *propius* [b] *urbem moventur.*
Salust. [a] *Proximè* [b] *Hispaniam sunt Mauri.*

Cedo. Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut Terent. [a] *Cedò quemvis* [b] *arbitrum.*

ABLA.

ABLATIVVS.

Adverbia diversitatis, Aliter, secùs; & illa duo, antè, post, cum ablativo non rarò inveniuntur: ut, *Multo* a *aliter.* b *Paulo* a *secus.* b *Multo* a *antè.* * *Longè* a *secus.* Virg.—*longo* a *pòst* b *tempore venit.* b *Paulo* a *pòst.* Nisi & ipsa adverbia potiùs censenda sunt. Adverb. diversitatis.

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admittunt casus comparativis & superlativis assuetos subservire, sicut antè præceptum est: ut, *Accessit* a *propiùs* b *illo.* a *Optimè* b *omnium dixit.* Cic. Legimus. a *Propiùs* b *ad deos,* & a *Propiùs* b *à terris.* Adverb. Compar. & Superlat. grad.

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo junctum reperitur: ut Liv. *Paulò* a *plùs trecenta* b *vehicula sunt amissa.* Plus.

Idem. b *Hominum eo die cæsa* a *plùs duo millia.*

a *Plùs quàm quinquaginta* b *hominum ceciderunt.*

Abierat acies paulò a *plus quingentos* a *passus.*

Terent. *Dies triginta, aut* a *plùs* b *eo, in nave fui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Vbi, postquam, & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum verò subjunctivis verbis apponuntur: ut Virgil. *Hæc* a *ubi dicta* b *dedit.* Ubi, postquam, cum,

Terent. a *Ubi nos* b *laverimus, si voles, lavato.*

Virgil. a *Cùm* b *faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Idem; a *Cùm* b *canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.* Hîc prius adverbium, posterius conjunctio esse videtur. Nota.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovid. a *Donec* b *eram sospes.* Donec.

Idem; a *Donec* b *eris felix multos numerabis amicos.*

Pro Quousque, nunc indicativum nunc subjunctivum exigit: ut Virg.

Cogere a *donec oves stabulis, numerumq́; referre* b *Iussit.*

Colum. a *Donec ea aqua quam adjeceris decocta* b *sit.*

Dum

Dum. Dum, de re præsenti non perfecta, aut pr
Quamdiu, fatendi modum poscit: ut
Terent. [a] *Dum* [b] *apparatur virgo in conclavi.*
Idem; *Ego te meum dici tantisper volo,* [a] *dum quod te dignum est* [b] *facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur: ut [a] *Dum* [b] *prosim tibi.*
[a] *Dum ne ab hoc me falli* [b] *comperiam.*

Dum pro donec subjunctivo tantùm: ut;
Virgil. *Tertia* [a] *dum Latio regnantem* [b] *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicativis, vel subjunctivis; pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut, [a] *Quoad* [b] *expectas contubernalem?* Cic. [a] *Quoad* [b] *possem & liceret, abejus latere nunquam discederem.*
Omnia integra servabo, [a] *quoad exercitus huc* [b] *mittatur.*

Simulac. Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, [a] *Simulac belli patiens* [b] *erat.*
Virgil.— [a] *Simulatque* [b] *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, &c. Quemadmodũ, ut, utcunque, sicut, utrumq; modũ admittunt: ut Eras. [a] *Vt* [b] *salutabis, ità & resalutaberis.* Horat. [a] *Vt sementem* [b] *feceris, ità & metes.*

Vt pro postquam indicativo iungitur: ut, [a] *Vt* [b] *ventum est in urbem.*

Quasi, &c. Quasi, ceu, tanquã, perinde-ac si, haud-secus-ac si, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut, [a] *Tanquam* [b] *fectris ipse aliquid.*
Terent. [a] *Quasi non* [b] *norimus nos inter nos.*

Aliàs copulãt consimiles casus: ut, *Novi* [b] *hominem* [a] *tanquam* [b] *te. Arridet* [b] *mihi,* [a] *quasi* [b] *amico.*

Ne. Nè prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut Virgil. [a] *Ne* [b] *sævi magna sacerdos.*
Terent. *Hic nebulo magnus est,* [a] *ne* [b] *metuas.*

Adver. præpositionum formam induunt. Nè pro non, cæteris modis inservit.

Adverbia, accedẽte casu, trãseunt in præpositiones, ut Iuven. *Cantabit vacuus* [a] *coram* [b] *latrone viator.*

DE

¶ DE CONIVNCTIONVM *Constructione.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cū his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omnino casus nectunt: ut, *Socrates docuit* b *Xenophontem &* b *Platonem. Vtinam* b *calidus esses, aut frigidus* b *Albus an* b *ater homo sit, nescio. Est* b *minor natu quàm* b *tu. Nemini placet nisi* (vel *præterquam*) b *sibi.* Conjunctiones copulam similes casus.

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat: ut, Exceptio.

a *Emi libru* b *centussi &* b *pluris.* a *Vixi* b *Romæ &* b *Venetiis.* Hor. *in Metii descendat judicis* a *aures, Et* b *patris & nostras*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: ut *recto stat corpore,* b *despicitque terras.*

Aliquoties antè similes modos, sed diversa tēpora ut Ter. *Nisi me* b *lactasses animo, & vana spe* b *produceres Tibi gratias ego, & te aliquando collaudare* b *possum.*

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio subjunctivos sæpius postulant. Quamvis & licet, subjunctivos frequentius: ut, a *Etsi nihil* b *novi afferebatur.* a *Quanquam animus meminisse* b *horret.* Etsi, tametsi, &c.

Virgil. a *Quamvis Elysios* b *miretur Græcia campos.*

Ovid. *Ipse* a *licet* b *veniat Musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni, nisi, si, siquidē, quòd, quia, quàm, postquam, postea quam, ubi pro Postquam, nunquā, priusquā & Indicativis & subjunctivis adhærent: ut, a *Quòd* b *revieris incolumis, gaudeo. Castigo te non* a *quòd odio* b *habeam, sed* a *quòd* b *amem. Aliud honestum judicas,* a *quàm Philosophi statu unt.* Plin. *Gravius accusas,* a *quàm* b *patitur tua consuetudo.* Ni, nisi, &c.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, subjunctivo tantū: ut, Ter. *Redeam? non* a *sine* b *obsecret.* si.

Siquis tantùm indicativo: ut, [a] *Siquis* [b] *adest.*

Quando, &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur: ut.

Virg. *Dicite* ([a] *quandoquidem in molli* [b] *consedimus herba*) [a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipse facito periculum.*

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut, *Danda est huic venia,* [a] *quippe* [b] *ægrotat.* Si addideris Qui utrunq; admittit modum: ut, *Nam est huic danda venia,* [a] *quippe qui jam bis* [b] *pejeravit*, sive [b] *pejeraverit.*

Qui. Qui cum habet vim causalem, subjunctivum postulat: ut, *Stultus es,* [a] *qui huic* [b] *credas.*

Cùm. Cùm pro Quamvis, pro quandoquidem, vel quoniam subjunctivis semper adhæret: ut

Cicero; *Nos* [a] *cùm præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen aliis de rebus disserere solemus.*

Virgil. [a] *Cùm* [b] *sis officiis Gradive virilibus aptus.*

Cùm & Tum. Cùm et tũ, item Tum geminatũ, similes modos copulãt: Est autẽ in Cùm, quiddã minus, atq; ideo in priore clausulæ parte statuitur; in Tũ quiddam majus, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: ut, [b] *Amplectitur* [a] *eum eruditos omnes* [a] *tum inprimis Marcellum.* [b] *Odit* [a] *tum literas,* [a] *tum virtutem.*

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogãdi particulæ, indicativũ amant: ut, virg. [b] *Superát* [a] *ne & vescitur aura, ætherea?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, subjunctivum postulant: ut, *Vise* [a] *num* [b] *redierit, Nihil refert* [b] *feceris* [a] *ne, an* [b] *persuaseris.*

Vt Vt, causalis seu perfectiva conjunctio, et Vt pro Nè non post verba timoris, nunc potentiali, nunc subjunctivo jungitur: ut Terentius,

Filium perduxêre illuc secum [a] *ut una* [b] *esset, meum.*

Idem. *Te oro Dave,* [a] *ut* [b] *redeat jam in viam.*

Idem. *Metuo* [a] *ut* [b] *subsitet hospes*, id est, *nè non subsitet.*

Vt concedentis seu positum pro Quanquam, et Vt pro Vtpote, subjunctivo servit: ut

Vt

[a] *Vt omnia* [b] *contingant quæ volo levari non possum.*
Non est tibi fidendum [a] *ut qui toties* [b] *fefelleris.* [a] *ut qui solus relictus* [b] *fueris.*

Vt, pro Postquam, pro Quemadmodũ, vel Sicut, et interrogativum indicativis nectitur: ut Cicer. [a] *Vt ab urbe* [b] *discessi, nullum intervisi diem, quin scriberem.*
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere,* [a] *ut* [b] *facis.*
Idem. *Credo* [a] *ut* [b] *est dementia.*
Virg. [a] *Vt* [b] *valet?* [a] *Vt* [b] *meminit nostri?*

Quanquam de hoc in adverbij quoque constructione paulò suprà est dictum.

¶ PRÆPOSITIONVM *Constructio.*

PRæpositio subaudita, interdũ facit, ut addatur ablativus: ut, *Habeo te* [ab] *loco parentis,* id est, [a] *in loco. Apparuit illi humanâ* [ab] *specie,* i. [a] *sub humana* [b] *specie. Discessit* [ab] *magistratu,* id est, [a] *à* [b] *magistratu.*

Præpositio in cõpositione eundem nonnunquã casum regit quẽ extra cõpositionem regebat: ut Virgil. *Nec posse* [b] *Italiâ Teucrorum* [a] *avertere regem.*
[a] *Prætereo* [b] *te insalutatum.*
Idem.—[a] *emoti procumbunt* [b] *cardine postes.*
Idem. [a] *Detrudunt naves* [b] *scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, ẽ, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque eleganter: ut, [a] *Abstinuerunt* [b] *à viris.* Terent. *Amicos* [a] *advocabo* [b] *ad hanc rem. Cum legibus* [b] *conferemus.*
Cic. [a] *Detrahere* [b] *de tua fama nunquam cogitavi. Cùm* [b] *ex insidiis* [a] *evaseris.* Terent. *Postquam* [a] *excessit* [b] *ex ephebis.* [b] *In Rempublicam cogitatione curáque incumbe.* Verba composita cum A, ab, &c.

In, pro Erga, contra, et ad, acc usativum habet: ut virg. *Accipit* [a] *in* [b] *Teucros animum mentémque benignam.* Idem. *Quid meus Æneas* [a] *in* [b] *te committere tantum* ... *Quid Troes potuere?* In cum Accusativo.

Idem. *Quò te Mœri pedes tan, quo via ducit,* [a] *in* [b] *urbem*

Idem cũ accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementũ rei cum tempore significatur ut Virg. *Estq; locus* [b] *parteis ubi se via findit* [a] *in ambas.* Ovid. *Versa est* [a] *in* [b] *cineres sospite Troja vivo.*

—amor mihi crescit [a] *in* [b] *horas.*

In cum ab. lativo.

In, cũ significatur actus in loco, ablativum postulat: ut Ovid. *Scilicet ut fulvum spectatur* [a] *in* [b] *ignibus aurũ.*

Sub cum acculativo

Sub pro Ad, per, & ante, accusativo innititur: ut [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati ferè* [a] *sub id* [b] *tempus ad res repetendas missi*; id est, [a] *per id* [b] *tempus.* Virg.—[a] *sub* [b] *noctem cura recursat*; id est, *Paulò* [a] *ante* [b] *noctem*, vel *instante nocte.* Aliàs ablativum admittit: ut, *Quicquid* [a] *sub* [b] *terra est, in apricum proferet ætas.* Virg.—[a] *sub* [b] *nocte silenti*; id est, [a] *in* [b] *nocte silenti.*

Sub cum ablativo.

Super cum accusativo.

Super pro Vltra, accusativo jungitur: vt virg. —[a] *Super* [b] *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum ablativo

Super pro De & in, ablativo: ut Tacit. *Multus* [a] *super ea* [b] *re, variúsque rumor.* virg. [b] *Fronde* [a] *super viridi.*

Subter

Subter, uno significatu utriq; casui apud authore jungitur: ut Liv. *Pugnatum est super* [a] *subterq;* [b] *terras* Virg.—*omnes Ferre libet* [a] *subter* [b] *densa testudine casus.*

Tenus

Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut [b] *Pube* [a] *tenus.* [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At genitivo tantum plurali: ut, [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpositiones migrant in adverbia.

Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in adverbia: ut virg.—*longo* [a] *post tempore venit.* Idem. [a] *Pone subit conjux, ferimur per opaca locorum.* Idem.— [a] *coram quem quæritis adsum Troius Æneas.*

¶ INTERIECTIONVM *Constructio.*

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur: ut Virgilius,

Spem gregis ([a] *abl*) *silice in nuda connixa reliquit.*

Teren. *Quæ* ([a] *malum*) *dementia?*

O ex-

O exclamantis, nominativo, accusativo, & voca
tivo jungitur: ut, [a] *O festus* [b] *dies hominis!*
Virg. [a] *O fortunatos nimiũ, bona si sua nôrint,* [b] *Agricolas!*
Idem. [a] *O formose* [b] *puer, nimium nè crede colori.*

Heu & Prô, nũc nominativo, nũc accusativo ad-
hærent: ut, [a] *Heu* [b] *pietas!* virg. [a] *Heu prisca* [b] *fides!*
Idem, [a] *Heu* [b] *stirpem invisam.*
Terent. [a] *Prô* [b] *Iupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. [a] *Prô deûm atque hominum* [b] *fidem!*
[a] *Proh sancte* [b] *Iupiter!* apud Plaut.

Hei & væ, dativo apponuntur: ut
Ovid. [a] *Hei* [b] *mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. [a] *Væ misero* [b] *mihi, quanta de spe decidi!*

¶ DE FIGVRIS.

Figura quid sit.

FIgura est novatâ arte aliqua dicendi forma. Cujus duo tantùm genera, Dictionis scilicet & Constructionis, hoc loco trademus.

FIGVRÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex { Prothesis, Aphæresis, Epẽthesis, Syncope, Paragoge, Apocope }

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principiũ dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus. Tetuli* pro *tuli.* Prothesis. Aphæresis.

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut *Ruit* pro *eruit. Temnere* pro *cõtemnere.* Epenthesis.

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquiæ, relligio,* additâ *l, Indaperatorem,* pro *Imperatorem.* Syncope.

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit, petiit, dixti, repstum, &c.* Paragoge.

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut *Dicier,* pro *dici.* Apocope.

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Peculi,* pro *peculii. Dixtin'* pro *dixtine. Ingeni,* pro *ingenii.*

FIGVRÆ CONSTRVCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Evocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptosis, Synecdoche.

¶ APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio est duorum substantivorum ejusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut, [a] *Flumen* [b] *Rhenus*. Potest autem appositio plurium substantivorum esse: ut [a] *Marcus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero*.

Interdum apud authores in diversis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent: ut, [a] *Urbs* [b] *Patavii*, apud Virgilium: [a] *Urbs* [b] *Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appositione substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur: Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut [a] *Urbs* [b] *Athenæ*.

Ovid. *In me* [b] *turba ruunt luxuriosa* [a] *proci*.

Virg. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut, [a] *Urbs* [b] *Roma*. [a] *Animal* [b] *equus*.

Tollendæ æquivocationis causâ: ut [a] *Taurus* [b] *mons Asiæ*. [a] *Lupus* [b] *piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam: ut, [a] *Erasmus* [b] *vir exactissimo judicio*. [a] *Nereus* [b] *adolescens insigni formâ*. [a] *Timotheus* [b] *homo incredibili fortunâ*.

¶ EVOCATIO.

Evocatio quid sit.

CVm prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiâ, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ; ut, [a] *Ego* [b] *pauper laboro*, [a] *Tu* [b] *dives ludis*.

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, Verbum semper convenire cum persona evocante: ut, [a] *ego pauper* [b] *laboro*; [a] *Tu dives* [b] *ludis*. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secũdæ; Evocata quæ semper est tertiæ, Verbũ quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentia cõjunctionis. In evocatione personæ evocans et evocata aliquando sunt diversorum numerorũ, utpote vel cũ persona evocata caret numero singulari: ut, [a] *Ego tuæ* [b] *delicias istûc veniam*. Aut cũ est nomen collectivum: ut, *Magna* [a] *pars studiosorũ amœnitates* [b] *quærimus*: hîc subauditur *nos*. Aut denique eùm est nomen distributivum; ut, *In magnis* [b] *leſi rebus* [a] *uterque* [b] *sumus*: subintelligitur *nos*. Notanda quatuor.

Duplex autem est evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut [a] *Sum pius* [b] *Æneas*: subintelligitur *Ego*. [a] *Populus* [b] *superamur ab uno*: subauditur *nos*. Evocatio duplex.

SYLLEPSIS.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore; à σύν con, et λήϕω sumo. Syllepsis quid sit.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per cõjunctionem Et, nec, neque, & Cũ pro Et acceptũ, est pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum aut relativũ exigit plurale, Quod quidẽ verbum aut adjectivũ aut relativum, genere & personâ cum digniore supposito ac substantivo quadrabit: ut, [a] *Quid tu & soror* [b] *facitis*. Nota.

[a]*Ego & mater,* [b]*miseri* [b]*perimus.*
[a]*Tu & uxor* [b]*qui* [b] *adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Dignior Persona.

Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia; ut, [a]*Ego & pater* [b] *sumus in culpa.* [a]*Tu atq; frater* [b]*estis in periculo. Neque* [a]*ego neque tu* [b]*sapimus.*
Virgil.—[b]*divellimur inde Ilbitus & Pelias* [a]*mecum.*
Idem. [a]*Rhœmus cum fratre Quirino Iura* [a]*dabant.*

Cum.

Cum tamen singulare verbum magis amat: ut, *Tu quid ego &* [a]*populus mecum* [b]*desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœminum aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrum: ut, [a]*Rex & Regina* [b]*beati.* [a] *Chalybs & aurum sunt in fornace* [b]*probati. Hinc per vim* [a]*leges & plebiscita* [b]*coactæ.*

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatius in neutro genere ponitur: ut Virg.—*cùm Daphnidis* [a]*arcum Fregisti &* [a]*calamos,* [b] *quæ tu perverse Menalca, Et cùm vidisti puero* [b][b]*donata, dolebas*
Salust. [a]*Ira &* [a]*ægritudo* [b] *permista sunt.* Idem. *Huic* [a]*bella civilia,* [a]*cædes &* [a] *discordia civilis,* [b]*grata fuerunt*

Conceptio duplex.

[a]*Virga tua, &* [a]*baculus tuus,* [b]*ipsa me consolatæ sunt.*

Porrò Conceptio aliàs Directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius, copulatur per Et, vel atque, vel que: aliàs Indirecta, cum copulatur per Cum: ut, [a]*Ego cum fratre* [b]*sutxus candidi*; ubi utraq; Cõceptio est indirecta.

Syllepsis implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur, sed de mare atq; fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam [a]*Uterque est* [b]*formosus*; loquens de sponso & sponsa,

Sic

ic Ovid. [b] *Impliciti laqueis nudus* [a] *uterq; jacet*: loquēs
t Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

¶ PROLEPSIS.

Prolepsis.

OProlepsis seu præsūptio, est pronūtiatio quædā rerū summaria. Fit autē quum cōgregatio sive ixū cum verbo vel adjectivo aptè cohæret, deinde artes totius ad idem verbū vel adjectivū reducuntur, cū quo tamen ferè non cōcordāt: ut, [a] *Duæ aquilæ* [ab] *volaverunt*: [a b] *hæc ab oriente*, [a b] *illa ab occidente*. Hîc ongregatio sive totū, *Duæ aquilæ*, cū verbo *volaverunt*, per omnia concordat; cū quo partes, *hæc & illa*, d idem verbum relatæ, in numero non cōcordant.

Nota.

Congregatio sive totū, est dictio pluralis numeri, ut *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalēs; ut, *Corydō & Thyrsis* Nam copulatum æquivalet plurali: ut virg.

Compulerantq; greges [a] *Corydon & Thyrsis in unum*;
[b] *Thyrsis oves*, [a b] *Corydon distentas lacte capellas*.

Aut congregatio est nomen collectivum; ut,

Populus [b] *vivit*, [a b] *alii in penuria*, [a b] *alii in deliciis*

Sulpitius & Aldus quinq; dicunt in prolepsi esse necessaria: Cōgregationē, ut in priore exēplo, *duæ aquilæ*, verbū, ut *volaverūt*; Partes, ut, *hæc & illa*; Partiū determinationē, ut *ab oriente & occidente*; & Ordinē, videlicet, quòd totū præcedat, partes sequātur

Quinque in Prolepsi necessaria.

Duplex autē est Prolepsis: Explicita, ubi omnia exprimūtur, quæ in prolepsi esse oportet: ut, [a] *Equi* [b] *concurrunt*: [a b] *hic à dextra*, [a b] *ille à sinistra hippodromi*

Prolepsis duplex.

t Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ovid.

[b] *Alter in alterius* [a] *jactantes lumina vultus*,
Quærebant taciti noster ubi esset amor:

Deest altera partium cum determinatione; videlicet, & [a b] *alter in alterius*. Et, [a b] *Alter alterius onera portate*. ubi deest [a] *vos*, & altera pars cum determinatione, videlicet, & [a b] *alter alterius*.

Terent. [a] *Curemus æquam* [b] *uterq; partem*: hîc totum [1] *nos*

sub-

ſubintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in diſtributivo *uterque*.

Diomedes Prolepſim dicit eſſe, quoties id quod poſteriùs geſtum eſt antè deſcribimus: ut Virgil. [a] *Lavináque venit Littora*. Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepſis à προ, quod eſt ante & λήγω ſumo.

¶ ZEVGMA.

Zeugma quid ſit.

ZEugma eſt unius verbi vel adjectivi vicinior reſpondétis, ad diverſa ſuppoſita reductio; ad unũ quidem expreſsè, ad alterum verò per ſupplementum: ut Cic. *Nihil te nocturnũ* [a] *præſidium palatii, nihil urbis* [a] *vigiliæ, nihil* [a] *timor populi, nihil* [a] *cõcurſus bonorũ omnium, nihil hic munitiſſimus habendi Senatûs* [a] *locus, nihil horũ* [a] *ora vultuſq;* [b] *moverũt*. Hîc *moverũt*, expreſsè reducitur ad *ora vultuſq;* at ad cætera per ſupplementum: Subintelligendum eſt enim, *præſidiũ movit, vigiliæ moverũt, timor populi movit, bonorũ cõcurſus movit, habendi Senatûs locus movit*. Attamen quando eſt cõparatio vel ſimilitudo, verbũ vel adjectivũ convenit cum remotiore: ut, [a] *Ego meliùs quàm tu* [b] *ſcribo*. [a] *Ego ſicut ſæniũ* [b] *arui*. *Hoc* [a] *ille ità prudenter at q; ego* [b] *feciſſet*.

Itẽ per *niſi*: ut Ter. *Valẽ filium* [a] *nulla niſi tu* [b] *parere* [c].

Licèt Poetæ interdum aliter loqui ſoleant: ut Ovid. *Quid niſi ſecretæ* [b] *leſerunt Phyllida* [a] *ſylvæ?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi ſuprà eſt dictum: ut Cic. *Quare, ut arbitror, priùs hîc te nos, quàm iſtîc* [a] *tu nos* [b] *videbis*.

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma.

In perſona: ut, *Ego, &* [a] *Tu* [b] *ſtudes*.

In genere: ut, *Maritus &* [a] *uxor eſt* [b] *irata*.

In numero: ut, *—hîc illius arma, Hîc* [a] *currus* [b] *fuit*.

Ponitur aliquãdo verbũ vel adjectivum in principio, & rũ vocatur Protozeugma: ut, [b] *Dormio* [a] *ego & tu*. Quãdoq; in medio, vocatúrq; Meſozeugma: ut,

[a] *Ego*

[a] *Ego* [b] *dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur hypozeugma: ut, *Ego &* [a] *tu* [b] *dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiva; ut, *Rex & Regina:* Conjuncti, oquæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest; ut *Et, vel*, &c. Verbū vel adjectivum; ut *Irata est.* et quòd verbū vel adjectivum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddā Zeugmatis genus per adverbia: ut [b] *Cubas* [a] *ubi ego.* [b] *Cœnas* [a] *quando nos.* Quatuor [a] Zeugmate requisita.

Quando verbum ad duo supposita reducitur et cū utroq; cōvenit est Zeugma, ut dicūt Locutionis, non Cōstructionis: ut [a] *Ioannes* [b] *fuit piscator &* [a] *Petrus.*

Dicitur autem Zeugma quasi copulatum, à Græco verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

¶ SYNTHESIS.

SYntheſis, est oratio congrua sensū, non voce: ut Virgil. [a] *Pars in frusta* [b] *secant.* [a] *Gens* [b] *armati.* Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantùm, idque aut sexus discernendi causâ: ut [a] *Anser* [b] *facta.* [a] *Elephantus* [b] *gravida:* aut supplementi gratiâ; ut, [a] *Prænestè sub* [b] *ipsa:* subauditur *urbe.* [a] *Centauro in* [b] *magna:* subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantùm: ut, [a] *Turba* [b] *ruunt:* [b] *Aperite* [a] *aliquis ostium.*

Nunc verò in genere et numero simul: ut, [a] *Pars* [b] *mersi tenuêre ratem.*

Virg. *Hæc* [a] *manus ob patriam pugnando vulnera* [b] *passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σύν, quod est con, et θέσις positio; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptōsis, ab ἀντὶ quod est pro, et πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idq; interdū non invenustè: ut virg. [a] *Vibem quā statuo, vestra* [b] *est.* Ter. Pa- Antiptōsis quid sit.

puto

Pulo ut [b] *placerent quas feciſſet* [a] *fabulas.* [a] *Sermonem quem audiſtis, non* [b] *eſt meus.* [a] *Ejus non* [b] *venit in mentem,* pro *id.* Quanquã hîc *venit*, impersonaliter potiùs uſurpari exiſtimandum eſt. *Ariſtotelis libri ſunt omne* [b] *genus* [a] *elegantiâ referti:* pro *omnis generis.* Sic *id* [b] *genus quod* [b] *genus, &c. Idne eſtis* [a] *authores mihi? pro ejus.* Interdum autem fit durior Antiptoſis: ut, *Salve* [b] *prima omnium parens patriæ* [a] *appellate*, pro *prime. Habet duos gladios,* [b] *quibus* [a] *altero te occiſurum minatur, altero villicum:* pro *quorum altero.*

¶ SYNECDOCHE.

SYnecdoche eſt, cũ id quod partis eſt, attribuitur toti: ut, *Æthiops* [a] *albus* [b] *dentes.* Hîc *album*, quod ſolis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Per Synecdochen omnia nomina adjectiva, aliquam proprietatem ſignificantia; item verba paſſiva, & neutralia, ſignificantia aliquam paſſionem, poſſunt regere accuſativum, aut ablativum, ſignificantem locum in quo eſt proprietas aut paſſio: ut, [a] *Æger* [b] *pedes*, vel [b] *pedibus.* [a] *Saucius* [b] *frontem*, vel [b] *fronte.* [a] *Doleo* [b] *caput*, vel [b] *capite.* [a] *Redimitus* [b] *tempora lauro.* [a] *Truncatus* [b] *membra bipenni. Effuſas* [a] *laniata* [b] *comas,* [a] *contuſáque* [b] *pectus.*

Nam illæ Græcæ phraſes ſunt: [b] *Excepto* [a] *quòd non ſimul eſſes,* [b] *cætera* [a] *læta.* [b] *Cætera* [a] *ſimiles, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à συν, quod eſt *con*, & ἐκδέχομαι, *ſuſcipio:* videlicet, quòd totum cum ſua parte capiatur.

¶ *Si cui lubet figuratæ conſtructionis elegantias pernoſcere, legat* Thomam Linacrum *de* Eclipſi, Pleonaſmo, *&* Enallege, *déq; aliis figuris erudite, dilucidè, ac copioſè diſſerentem.*

¶ DE

DE PROSODIA.

PRosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit; Latinè *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dextram, sic ['] Tonus acutus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram, ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ [^] Circumflexus.

Huc addatur etiã Apostrophus, qui est quædã circuli pars in sũmo literæ appositæ, quã sic pinges ['] Apostrophus.

Hâc notâ ultimã dictionis vocalẽ deesse ostenditur: ut, *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne.*

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, (honor.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus.*

TONORVM REGVLA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fél, párs, páx.* Natura longa circumflectitur: ut, *Spés, flós, sól, thûs, rus.* Monosyllaba.

REGVLA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna: Mûsa.* In cæteris acuitur: ut, *Citus, látus, sólers, sátur.* Dissyllaba.

REGVLA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet lõgam, habet eandem: ut, *Libertas, penates.* Sin brevẽ habet penulti- polysyllaba.

penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Démin pontifex.*

Excipiuntur composita à Facio: ut, *Benefácis, ma lefacis, calefácit, frigefáci t.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, et ultim brevis, circumflectitur penultima: ut, *Romānus amātor.*

Composita à Fis, fit, ultimam acuunt: ut, *Malefi calefit, benefit, satisfit.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, ci cumflexus ab acuto vix prolatione discernitur Grāmatici circumflexum cum acuto confuderun

REGVLA IV.

Quæ tonos perturbant. Quinque sunt quæ tonorum regulas perturban

1 *Differentia.*

Differentia. Differentia tonū transponit: ut, *Vná* adverbiu ultimam acuit, nè videatur esse nomen. Sic *eó, ali aliquó, cōtinuó, sedulò, porrò, fortè, quá, siquá, aliquá, nequ illò, falsò, citò, seriò, planè,* et id genus alia: *putá* pro *sicu ponè* pro *póst, corám, circúm, aliás, palám, ergó* conju ctio, sed *ergó* pro causa circumflectitur: ut

Virg. — *illius ergō Venimus.* Hæc igitur omnia sicu Græca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspendi tur in his, *Déinde, próinde, périnde, aliquando, siquand néquando, búcusque, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, dé orsum, quápropter, quámvis, enímvero, propémodum, ádmo dum, éffabre, interáloci, nihilóminus, paulóminus,* cùm non sunt orationes diversæ, uti sunt *Pube tenus crurum tenus:* non enim composita sunt, velut *hā ctenus, quatenus,* et ejus generis reliqua.

2 *Transpositio.*

Transpositio Transpositio tonum invertit, id quod usu veni

in præpositionibus, quæ postpositæ gravantur: ut Virg. *Transtra pèr & remos. Te penès imperium.*

3 *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur conjunctio inclinativa: ut *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti eámque acuunt: ut, *Lumináque, laurúsque Dei.* Sic *Dum, sis, nam,* parelca. Attractio.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut *Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine* et hujusmodi.

Vbique tamen tẽporis sui tonũ servat, et *Vbivis.* Vbique & Ubivis.

4 *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut, *Virgíli, Valéri, Mercúri:* pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Concisio.

Sic quædam nomina et pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut *Arpinâs, Ravennâs, nostrâs, vestrâs, cujâs:* ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis* &c. Sic *Donêc à donecum,* Sic *hûc, illûc, istûc, adhûc,* &c. pro *hucce, illucce* &c. Et composita à *dic, duc, fac:* ut *benedîc, redûc, calefâc.* Nomina & pronomina syncopata.

5 *Idioma.*

Idioma, hoc est linguæ proprietas tonum variat, adeò ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, servent tonum suum: ut, *Symóis, Periphas* penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinũ quoq; tonum servant: ut, *Geórgica, Bucólica,* antepenultima acutâ, licèt apud Græcos in ultima tonũ habeant.

Sic et *comœdia, tragœdia, sóphia, symphónia,* tonum recipiunt in antepenultima, licèt in sua lingua habeant in penultima.

Porro

Nota. Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ voc tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum acce tum illam enuntiare.

Syllabę communes. Syllabæ cómunes in prosa oratione semper co ripiuntur: ut Célebris, Cáthedra, Médiocris.

¶ DE CARMINVM *Ratione.*

de syllab. tempore. HActenus de Tonis & Spiritibus, deincep de syllabarum tempore, & carminis ra tione pauca adjiciemus.

Tempus quid. Tempus est syllabæ prónuntianda mensura. Syllaba brevis unius est temporis; longa verò duorum.

Tempus breve sic notatur [˘]

Syllab. brev longa. Longum autem sic [–] ut, Terrā.

Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt pedes.

Pes. Est autem Pes duarum syllabarum pluriúmve constitutio, ex certa temporum observatione.

Divisio Pedum. Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multùm attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt,
- Spondæus, ut, *Virtus.*
- Pyrrhichius, ut, *Deus.*
- Trochæus, ut, *Panis.*
- Iambus, ut, *Amans.*

- Molossus, *Magnatis.*
- Tribrachus, *Dominus.*
- Dactylus, *scribere.*
- Anapæstus, *Pietas.*
- Bacchius, *Honestas.*
- Antibacchius, *Audire.*
- Amphimacer, *Charitas.*
- Amphibrachus, *Venire.*

Porrò, pedes justo numero atque ordine continnati, carmen constituunt.

Est

Carmen.

Est enim Carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta.

Carmen compositurus in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha.

Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diversis dictionibus: ut,

Sera nimis vit' est crastina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: ut, Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semiermo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis.

Eclipsis, est quoties *m*, cum sua vocali perimitur proximâ dictione à vocali exorsâ: ut,

Monstr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monstrum, horrendum, &c.*

Synæresis.

Synæresis, est duarum syllabarum in unam contractio: ut Virg. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta:* pro *alvearia.*

Diæresis.

Diæresis, est ubi ex una syllaba diffecta, fiunt duæ: ut

- ∪∪- -- . ∪∪- ∪∪.

Ovidius. *Debuerant fusos evolvisse suos:* pro *evolvisse.*

Cæsura.

Cæsura, est cum post pedem absolutum, syllaba brevis in fine dictionis extenditur.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris.

Triemimeris, ex pede & syllabâ: ut,

- ∪∪ - ∪ ∪- -- ∪∪- ∪∪- -

Virgilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthemimeris.

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: ut,

- ∪∪ - ∪∪ - - - -- ∪∪ --

Virgilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba: ut,

- - - - - - ∪∪- - - ∪∪ - -

Idem. *Oſtentans artem pariter arcúmq; ſonantem.*

Enneëmimeris. Enneëmimeris, conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba:

- ∪∪- ∪∪- - - - - ∪∪- -

ut Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum.

Arminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſsimùm tractare decrevimus, ſunt Heroicum, Elegiacum Aſclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondæo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: Reliqui hunc vel illum, prout volumus:

-∪∪- ∪∪- ∪∪- - - ∪∪- -

ut Virgilius. *Tytire tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco: ut Idem. *Chara Deum ſoboles, magnum Jovis incrementum.*

Ultima communis. Ultima cujuſq; verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondaicos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, ſed omninò dactylicos, cum ſyllaba item longa:

-- - ∪∪- - ∪∪ -∪ ∪-

ut Ovidius. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Aſclepiadæum. Carmen Aſclepiadæum, conſtat ex Penthemimeri, hoc

hoc est, spondæo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: ut,

– – – ∪∪ – – ∪∪ – ∪∪

Horatius. *Mœcœnas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut Sapphicum.

– ∪ – – – ∪∪ – ∪ – –

Horatius. *Jamsatis terris nivis atq, diræ.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: ut, Adonicum ubi & unde.

– ∪ – – ∪∪ – ∪ – –

Horatius. *Integer vitæ, scelerisq; purus,*

– ∪ – – – ∪∪ – ∪ – –

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

– ∪ – – – ∪∪ – ∪ – –

Nec venenatis gravida sagittis,

Fusce pharetra. – ∪∪ – –

Phaleucium, sive Hendecasyllabum.

Carmen Phaleucium, sive Hendecasyllabum, constat ex spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut, Phaleucium.

– – – ∪∪ – ∪ – ∪ – ∪

Quoquò diffugias pavens Mabili,

Nostrum non poteris latere nasum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus è solis constat Iambis: Carmen Iambicum.

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

ut, *Suis & ipsa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, spondæum, dactylum, anapæstum, atque in paribus tribrachum, spondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, sive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut,

O Carminum dulces notæ – ∪ – – ∪ –
Quas orepulchra melleo – ∪ – ∪ – ∪ –
Fundis, lyræq; succinis! – – ∪ – ∪ – ∪ –

Trimetrum, sive Senarium.

Trimetrum, senis constat pedibus: ut,

– – – – – – ∪ – – – ∪ –
Qui nos damnant, sunt histriones maximi.

DE QUANTITATE primarum syllabarum.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, dipthongo, derivatione, compositione, præpositione, regula, exemplo, seu authoritate.

Positio. *Regula* I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positura longa est: ut

Ventus, axis, patrizo.

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: ut

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *sum*, *quàm* & *sit*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rarius producitur:

– – ∪∪ – – – ∪ ∪ – –

Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquida, communis

munis redditur: ut *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: ut *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis est: ut Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, secundam pronominis formam habentes: ut Unius, illius, &c. Ubi *i* communis reperitur, licèt in alterĭus semper sit brevis, in alīus semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e*, inter geminum *i*, longa fit: ut Faciēi, alioqui non: ut Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul: ut Fĭerem, Fĭeri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti,* ----υυ--

Idem. *Quod fieri non posse putes.* - υυ---υυ-

Obs Interjectio, priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: ut Dicite Pīerides. Respice Lāerten. Et in possessivis: ut Ænēia nutrix. Rhodopēius Orphēus.

Dipthongus. *Regula* III.

Omnis dipthongus apud Latinos longa est: ut Aūrum, nēuter, musæ: nisi sequente vocale. ut Præire, præustus, præamplus.

Derivatio. *Regula* IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur: ut ămator, ămicus, ămabilis, prima brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt

Cujus generis sunt

Vox vŏcis, à vŏco.
Lex lĕgis, à lĕgo.
Rex rĕgis, à rĕgo.
Sedile sæpius habet brevem in antepenultima. Sĕdes & sĕdile, à sĕdeo.
Jūmentum, à jŭvo.
Fōmes & fōmentū, à fŏveo.

Jūcundus, à jŭvo.
Jūnior, à jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vŏmer, à vŏmo.
Pĕdor, à pĕde.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia sunt

Dux dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledĭcus & id genus multa, à dīco.
Fĭdes, à fīo.
ărena, ăristа, } ab āreo.
Pŏsui, à pōno.

Gĕnui, à gīgno.
Frăgor, Frăgilis, } à frāngo.
Nŏto, as, à nōtu.
Năto, as, à nātu.
Dĭsertus, à dĭsserо.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: ut Pŏtens, impŏtens. Sôlor, Consôlor. Lĕgo, is, Perlĕgo. Lĕgo, as, Allĕgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut

Innŭba, Pronŭba, } à nūbo.
Dejĕro, Pejĕro, } à juro.

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpositionibus hæ ubique producuntur: A, de, præ, se, è, nisi vocali sequente: ut *Unda dehiscens, --Sedibúsve prætulit.* apud Virgilium.

Pro quoque longa est, præterquam in istis: Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏparo, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per *o* parvum, & proinde primam brevem habent.

Di,

Di, etiam producitur, nisi in Dĭrimo, & Dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cujusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

Regula VII. *Canon* I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: ut Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi *à findo*; bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, rŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, *à cado.*
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, *à cædo.*

Quin & supinum dissyllabum priorem quoq; producit: ut Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, *à cieo, es*: nam cītum *à cio, cis*, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS.

Regula VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit, à poëtarum usu, exemplo atque authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri observare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates: cujus sortis sunt,

Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidene, Gradivus, hinulus, Pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitivi, atq; conjugationis analogiâ cognosci possunt. Incrementa genit.

De incrementis genitivi nominum poly-

syllabarum, suprà in generibus nominum abundè dictum arbitrantur, unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum observatio, facile suppeditabunt.

Conjugationum analogia

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ conjugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & ejus compositis, quando hujus sunt conjugationis: ut Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in preterito perfecto modi subjunctivi, ubique pro brevibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: ut Præterito Amavérimus, amavéritis: Futuro, Amaverímus, amaverítis.

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Ficedula, Malea: Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: ut, Clandestînus, mediastînus, parietînus, matutînus, vespertînus, repentînus.

Præter hæc sequentia { Diutĭnus, Crastĭnus, Pristĭnus, Perendĭnus, Hornotĭnus, } { Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in ιυϙ ut Crystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit usus, & Poëtarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illi prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE

DE ULTIMIS SYLLABIS.

Quanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere. A

Primum *a* finita, producuntur: ut Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ită, quiă

Item nominativos, & omnes caſus in *a*, cujuſcunque fuerint generis, numeri, at declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*: ut ô Æneā, ô Thomā, & ablativum primæ declinationis: ut ab hac Muſā. Numeralia in ginta, *a* finalem habent communem, ſed frequentiùs longam: ut trigintā, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, deſinentia, brevia ſunt: ut ăb, ăd, capŭt. B, d, t.

In *c* deſinentia, producuntur, ut āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c* ſemper contrahuntur: ut Lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia: Fac, & pronomen hic: & neutrum hoc, modo non ſit ablativi caſus. C

E finita, brevia ſunt: ut marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ. E

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut Di, fidē, unà cum adverbiis inde enatis: ut Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua-de-rē, ea rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut Docē, movē, manē, cavē. Fames, olim quintæ, nunc tertiæ declinationis, producit ultimam in ablativo: Famē.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut Mē, tē, sē: præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones incliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis deducta, *e* longum habent: ut Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malè corripiuntur omninò.

Poſtremò, quæ à Græcis per „ ſcribuntur, natura producuntur, cujuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: ut Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt: ut Dominī, magiſtrī, amarī-docerī.

Præter

Præter mihi,tibi,ſibi, ubi,ibi,quæ ſunt communia.

Niſi vero & quaſi corripiuntur: Cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in os breve exit: ut,

Huic { Palladĭ, Phillidĭ, Minoidĭ. } Vocat. ò { Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ. }

L finita corripiuntur: ut Animăl,Annibăl,mĕl,pugĭl, Săl,conſŭl. Præter nīl contractum á *nihil*,& Sōl. Et Hebræa quædam in *l*: ut Michaĕl,Gabriĕl,Raphaĕl,Daniĕl.

N *N* finita,producuntur: ut Pæān, Hymĕn,quīn,Xenophōn,nōn,dæmōn.

Excipe forsăn,forſităn,ăn,tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

In Corripitur & In,cum compoſitis: ut Exĭn,ſubĭn,deĭn,proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen caſtrantur: ut Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

En Nomina item in *en*,quorum genitivus ĭnis,correptum habet: ut Carmĕn,crimĕn,pectĕn,tibicĕn,ĭnis.

On Græca etiam in *on*,per *o* parvum,cujuſcunq; fuerint caſus: ut Nom.Iliŏn,peliŏn.Accuſ.Caucaſŏn,pylŏn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*, ut Ityn.

In *an* quoque à Nominativis in *A*: ut Nominat.Iphigenia,Ægina.Accuſat.Iphigeniăn,Æginăn.

Nam in *an*,à nominativis in *as*,producuntur: ut Nominat.Æneas,Marſyas,Accuſat.Æneān,Marſyān.

finita. *O* finita,communia ſunt: ut Amo,virgo,porrò, docendo,legendo,eundo,& aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*,qui ſemper producuntur: ut huic Dominō,ſerō. Ab hoc templō,damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut Tantō,quantō, liquidō,falſō,primō,manifeſtō,&c.

Præter ſedulò,mutuò,crebrò,ſerò, quæ ſunt communia.

Cæte-

Cæterùm modŏ & quomodŏ, ſemper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in *o* pro lucuntur: ut Dō, ſtō, ut & ergō, pro cauſa.

Item Græca per *ω* cujuſcunque fuerint caſus: ut hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur: ut Cæſăr, torculăr, pĕr, vĭr, uxŏr, turtŭr. R

Cor, ſemel apud Ovidium productum legitur: ut

\- ∪ ∪- ∪ ∪ - - ∪∪- ∪∪ -

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr: Pār quoq; cum compoſitis: ut Compār, impār, diſpār.

Græca quædam in *er*, quæ illis in ηρ deſinunt: ut Aēr, cratēr, characтēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, es, is, os, us. S

Primò, *as* finita producuntur: ut Amās, musās, majeſtās, bonitās. As

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos* exit: ut Archăs. Pallās. Genitivo Archadŏs. Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium: ut Heros, Heroos: Phyllis, Phyllidos. Accuſativo plurali, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita, longa ſunt: ut Anchisēs, ſedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in *es*, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt: ut Milĕs, ſegĕs, divĕs, Sed Arīēs, abiēs, pariēs, ceriēs; & pēs, unà cum compoſitis: ut Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt. Es

Es quoque à ſum, unà cum compoſitis corripitur: ut Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt, unà cum neutris ac nomina-

nominativis pluralibus Græcorum: ut Hippomanĕs, cacoĕthĕs, Cyclŏpĕs, Naiadĕs.

Is *Is* finita, brevia sunt: ut Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in *is*, qui producuntur: ut *Musis, mensis, à mensa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis: ut Samnīs, Salamīs: Genitivo Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in *eis* dipthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casus: ut Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia: ut Vīs, līs, præterĭs & quĭs nominativos, & Bĭs apud Ovidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in *is*, quorum secundæ personæ plurales desinunt in *itis*, penultima producta, unà cùm futuris subjunctivi in *ris*: ut Audīs, velīs dederīs. pl. Audîtis, velîtis, dederîtis.

Os *Os* finita, prod'ucuntur: ut Honōs, nepōs, dominōs, servōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. Et Græca per *o* parvum: ut Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us *Us* finita, corripiuntur: ut Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivivi crescentis: ut Salūs, tellūs: Genitivo salûtis, tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us* præter nominativum & vocativum singulares: ut Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: ut Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ous* dipthongum cujuscunque fuerint casus: ut Hic Panthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Cliūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

U Postremò, *u* finita producuntur omnia: ut Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIUM NOMINUM IN regulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum, *Interpretatio aliqua.*

Abdo, Abscondo, occulto. } *to hide.*
Abyssus, immensa quædam profunditas imperetrabilis. *a depth that by sounding cannot be found.*
Acarnan, ex Acarnania oriundus. *One born at Acarnania in Greece.*
Accerso, eo ad vocandum, vel voco, *to go to call.*
Acer, arbor. *a Maple-tree.*
Acies, acumen rerum secantium, exercitûs instructio, oculi lumen, *an edge. The array of an army. The sight of the eye.*
Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *a needle, or an instrument wherewith women did set their hair.*
Adeps, omnis pinguedo, sive carnis, sive alterius rei. *Fat.*
Adipiscor, assecutus sum. *to obtain.*
Adolescens, juvenis adultus. *a stripling from twelve to one and twenty.*
Ador, frumenti genus vel farris. *Wheat.*
Advena, qui non est civis, sed externus. *a stranger.*
Aequor, mare, pelagus. *The sea: because a thing is more plain than it: for* Aequor *doth generally signifie a plaine in any parcel of the world. It is taken for the aire also as,* Aspice bis senos volitantes æquore cygnos.
Aes, species metalli rubre coloræ. *brasse. And because that in old time money was made of it,* Aes *sometime doth signifie money.*
Aether, tota cœli syderúmque substantia ac compago. *the whole substance of the spheres, from the fire, to the extremest circuit of heaven.*
Affinis, cognatus. *a kinsman by marriage.*
Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut aliâ quapiam ratione cognitum. *to recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*
Ago, facio. *to do.*
Agragas, urbs Siciliæ. *a town in the Isle of Sicil, called now* Gergenti.
Agricola, qui exercitat rem rusticam. *an husbandman.*
Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans. *a certain sea bird that lieth in the sands and hatcheth in winter.*
Ales, quæ libet avis, aut velox. *a bird, or swift.*
Alnus, genus arboris. *an Alder tree.*
Alo, nutrio. *to nourish.*
Alter. *the other of the two.*
Alvus, quâ sordes defluunt, aut alvearnur. *the paunch, and sometimes the belly without.*
Amazones, Scythicæ fœminæ, eò quòd mammis careant. *Certain women of Scythia, so named for lacking a dug.*
Ambigo, circumago, circundo. *to compasse, to doubt.*
Amicio, vestio. *to clothe.*
Amnis, fluvius. *a river.*
Anas, avis inquis degens. *a duck or a drake.*
Ango, crucio, premo, vexo. *to trouble or vex.*
Angus, serpens in aquis degens. *a worm, or a water snake.*
Animus, consilii principium. *the minde.*
Anna, nomen mulieris. *Anne.*
Annuo, assentior. *to assent and agree unto.*
Annus, tempus 365 dierum, & 6 horarum. *a yeere.*
Antes, ab ante, eminentes lapides, sive ultimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. *the pillars, or sailing stones, that sail over the walls to bear the frame, or the dry stone wall that encloseth a vineyard, or the first set or frontier of vines.*
Antidotus, medicamentum contra venena datum. *a preservative against poyson.*
Antiæ, mulieris capilli in fronte demissi. *A woman's forelocks.*
Antistes, in aliqua re summus. *a President or chief ruler, man or woman.*
Anus, vetula. *an old wife.*
Anxur, nomen urbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*
Aperio, indico, refero. *to open, to shew, or to declare.*
Apes & apis, animal mellificum. *a bee.*
Apiscor, assequor, acquiro. *to obtain.*
Apollo, deus quem Græci solem appellant. *the god of wisedome and physick, and of prophecie, and the god that carrieth the sun about.*
Appendix, quod aliis adjunctum quasi ex alio pendeat. *an appendix, or an additium to increase a thing.*
Applico, jungo, advenio. *to apply unto, or to arrive.*
Aptôton, nomen invariabile sed

led nullo defectum casu. *a noun undeclined, having one termination in all cases.*

Aqualis, vasis genus, quo aqua tenetur ad præbendam eam manibus. *a laver, or an ewer.*

Arbor, vel arbos, notæ significationis. *a tree.*

Arcas, ex Arcadia populus. *the people of Arcadia.*

Arceo, pello, & advenire non sino. *to keep away.*

Arcesso, voco, & accuso. *to call, or to accuse, or to go to accuse.*

Arctus, ursa, quam nostri septentrionem dixerunt, signum cœleste. *a sign called the bear, or the wagon.*

Ardeo, uror, inflammor. *to be hot.*

Argos, oppidi nomen. *a town of the* Peninsula *of Greece called* Peloponnesus.

Arma, munimenta, scutum, gladius, telum, & ea quibus prædiamur, *armour, or any kinde of weapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beasts.*

As, est libra, id est, duodecim unciæ. *a pound of xii ounces, or the whole sum of any thing.*

Ascla, qui continuè & semper aliquem sequitur. *a page, or jockey, or continuall waiter.*

Asu, dolo, fallaciis. *by deceit or guile.*

Asamas, nomen viri. *a man's name which should be sacrificed for his son Phixus.*

Athenæ, civitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *the key of Athens*

Athletes, pugil. & luctator. *a champion, or he that striveth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *a mote so small that it cannot be cutted.*

Aceps, qui vel quæ aves capit. *a fowler, man or woman.*

Ausus, sum ausus. *to be bold.*

Aucupio. *to desire or covet.*

Aulus, lacus Campaniæ prope Baias, quem plutoni dicatum opinabantur veteres. *a lake in Italy, wherehence they thought was descent into hell.*

Augeo, majus facio, amplifico. *to increase.*

Augur, qui futura prænunciat. *a soothsayer, man or woman.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *a wagoner, a carman, or a carter.*

Auster, ventus flans à meridie. *the south winde.*

Author, qui vel quæ aliquod opus facit. *the worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currûs vertitur. *an axletree: and by translation, the straight line that may be imaned from the one pole to the other.*

B

Bacchanalia, Dyonisia, i. Bacchi festa. *the feast of Bacchus.*

Bacchat, herba radicis odoratæ. *an herb that the French men call our ladies gloves.*

Bacchus, deus vini. *the drunken god, the god of wine.*

Baculus, bacillus, & baculum & hinc bacillum, scipio. *a staffe.*

Balneum, locus publicus vel privatus, in quo, aut sanitatis, aut abstergendarum sordium causâ lavamur. *a bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel formâ. *a certain pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any water entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro, vel calamo. *the lute, or any like that is plaid on with a quill. It is also* Barbitos, *both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Juncates.*

Bes, unciæ octo. *Eight ounces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *to drink.*

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovis. *any instrument with two teeth or a sheep of two teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *he or she that hath a face before, and another behinde.*

Bilis, humoris genus. *It is with this word* atra, *melancholy: & with* flava, *choler: and being used alone, is the same disease that* Cholera *is after* Cor. Celsus. *See* Cholera.

Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *a silk-worm, or silk.*

Bos, nota est significatio. *an ox, bull, or cow.*

Britannia, Insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *the Isle which is inhabited of Englishmen and Scotish men, called* Britannia major.

Britannia minor, *is Britain in France.*

Bubo, avis nomen, à bovis mugitu. *an owl.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. *a most fine sort of fine flax, whereof a precious kinde of linnen cloth is made. It may be taken for silk also.*

C

Cacoethes, malus mos. *an evil custome, or a bile hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum. *a carkasse.*

Cado, corruo, præcipitor, vel labor. *to fall, and sometime to happen, to chance.*

Cædo, percutio, ferio, verbero. *to strike or to beat, and sometime to cut or lop, or to prune trees: sometime to kill, to sacrifice, and sometime to break: as* cædere januam saxis, instare ferro.

Cællo, percutio aut frango. *to smite or break,* antiquum verbum, *the compounds whereof be in use onely.* Cello *is also read without a dipthong.*

Cælum vel cœlũ, extrema mundi determinatio cum sphæris, quas ambit ad elementum ignis. *heaven, or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.*

Calco, pede comprimo, *to tread upon*

upon, and by a translation unto the minde, to despise and set at nought.

Calendæ, dies primus cujusque mensis, *the first day of every moneth.*

Caleo, ferveo, calidus sum, *to be hot, or to glow.*

Callis, via perdurata, id est, via trita, *a path-way.*

Calvo, decipio, frustror. *to deceive, to beguile, to tromp.*

Calx, pes imus, & pro cujusvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. *a heel, or last end of a race, or line.*

Cambio, commuto, *to exchange; and of the old writers it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in viis lapide stratis. *a chanel.*

Cancelli, ligna inter se modicis intervallis in transversum instar retis invicem annexa. *a lattice, or the lists of a game place, or of a spectacle.*

Canis, animal latrabile, & piscis marinus, & signum cœleste. *a dog, or a dog fish: a star or a sign in the firmament called* canis.

Cano, *to sing, to endite poetically, to play upon instruments: sometime it is to praise or prophecy.*

Capesso, capio, sive ad capiendum eo. *to take, or to goe to take: and sometime* recipio me, *to goe: as,* Nunc pergam heræ imperium exequi, & me demum capessam.

Capio. *to take, to delight, to deceive, to chuse, to abide and suffer: as,* Capio dolores. *to hold, or contain, to invade and catch: as,* Navem cepimus. *to inflame with love. And it is lightly of such signification as the ablative is that cometh with it.*

Capistrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. *an haltar.*

Cepital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. *an ornament that the Nuns were wont to wear upon their heads.*

Capra, animal à carpendis virgultis dictum. *a Goat.*

Car, aliquis ex Caria. *a man of Caria.*

Cardo, quo janua movetur. *an hook, or hinge.*

Careo, est rem desideratam non habere. *to lack, or to be without, and specially such a thing as once we had.*

Carex, herba acuta durissima. *Sedge.*

Caro, quòd anima careat, non solùm de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *the meate of any thing, but most commonly flesh.*

Carpo, decerpo. *to crop, to bite off, or to gather. It is also to leave or to chuse out, and sometime to taunt or rebuke.* Carpere viam, *to begin to journey.* Carpere vitales auras. Carpere lanam. *to tose wool.* Carpere linum. *to hatchel flax.* Carpere cibum. *to eat.*

Cassis, sis, reticulum, masc. pro galea, fœm. est cassis, dis, & hæc cassida. *a net, or an helmet, in the feminine gender.*

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *the campe, the pavillion, or the army.*

Cato, nomen viri. *a certaine Romans name.*

Caveo, diligentiam adhibeo, provideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eveniat. *to beware, or to be wary and heedfull.* Cavere *is also to put in assurance and to save harmlesse by caution or sureties.*

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, sive stipes. *a stalk.*

Cedo, *to give place, to depart, and goe away.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *a Cedar tree.*

Cello. *See* Cællo.

Censeo, existimo, puto, arbitror. *to deeme, to judge, to suppose, to think, to tell ones minde. Some take it for to be angry.* Censeri *is also to be in banks of subsidies, & to be tasked or valued.*

Centum. *an hundred.*

Centussis, centum librarum. *an hundred pound.*

Cera, illud quod melle ex favis expresso remanet. *Wax.*

Cerno, video. *to see: and by translation, to perceive and understand. Sometime to decree and appoint, to sift, renge, or bolt, to lever and part, to sight, to goe unto: as,* Cernere hæreditatem.

Cetus, piscis maximus. *a whale.*

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, suprà & infra per vomitum facta. *the cholick. It is also choler, the hot and drie humour.*

Cicer, genus leguminis. *a certain Italian pease.*

Cieo, turbo, commoveo. *to trouble, to shake and stirre, and sometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis vel ciner, pulvis. *ashes.*

Cinis, est avis quam alio nomine alaudum dicimus. *a larke.*

Claudo, obstruo, obsero. *to shut or close to make fast, to stop, or to stay, not to suffer to passe: as* Ecce maris magnâ claudit nos obice pontus.

Clivus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *a bank, a rising; also a little hill.*

Clunis, natium tumor. *the buttock.*

Cluo, splendeo *to shine, to glister, sometime to fight.*

Clypeus & clypeum, scuta majora, & propriè peditum. *a buckler.*

Cœlum, *a graving toole, the skie that is, as much of the world as is above the element of fire which is called æther, or quintum elementum.* Cœlum *also is taken for the aire: as,* In hoc cœlo qui dicitur aër.

Cœno, cœnam sumo. *to sup, or to take supper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum est. *to begin.*

Cognosco, nosco eos qui priùs incogniti erant. *to know that which wee knew not before, sometime diligently and attentively to consider or to understand, to search by an inquiry and to sit in judgement.*

Collis, monticulus. *an hill.*

Colo, adoro, venetor. *to honor or worship with prayer to exercise, to make much of, to habite, to love.* Vitam colo

Is to leades life: sometime to plow or till the ground, sometime to deck and trim.

Colus, instrumentum quod pensa continet; *a distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens, *a companion by the way, either man or woman.*

Comminiscor, fingo, excogito, *to imagine, to feign, to invent and devise, to assay, to bring a matter to the beliefe of that that is not.*

Como, comam compono, *to kemb to dresse the bush with a comb, or to deck and adorn.*

Compago, compactio & conjunctio, *a joint.*

Compedes, vinculi genus, *a pair of fetters or gyves.*

Conditor, qui aliquid facit, *a maker or builder.*

Congrus, conger, genus piscis, *a Congre.*

Conjux, maritus vel uxor, *a husband or wife.*

Consulo, *to ask counsell, with an accusative: to give counsell, or provide for, with a dative: to take counsell with a genitive: So active it is to sit in counsell, and to deliberate, but used plurally, as,* Consulunt senatores.

Coquo cibum, assi aptum reddo, *To dresse meat, to play the Cooke to prepare and go about it: as* Bellum coquere. *To vexe and trouble: as,* Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment into a natural substance.*

Cor, præcipuum inter viscera, & vitæ sedes, & arteriarum, & caloris nativi, quo animal regitur, quasi fons quidam & domicilium. *the heart, and sometime it is used for the mind.*

Cophinus, vas ex viminibus factum, *a basket.*

Cornus, vel cornum, aut cornu, ornamentum capitis quorundam animalium. *a horne. By translation the turnings of rivers be called* Cornua. *It signifieth also the wing of an army, and the end of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritiâ & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens, primò candidum, postea sanguineum. *a certain tree unknowne among us.*

Costus, radix magni odoris, *a shrub growing in Arabia, Fury, and Syria, having a very fragrant savour, the which antiquity burned to their gods, as they did Frankincense.*

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertuntur, *the hip.*

Crater, vel cratera, vas amplum cui vinum aut oleum imponimus, *a goblet, or standing peece.*

Crepo, sono, *to cracke. Sometime to complaine, lament, and accuse: as,* Quis post vina gravem pauperiem crepat?

Crepundia, prima manuscula quæ pueris dantur, *all manner of things that are given children in their infancy, as corals, twidling bands, dangers, trubbels, and suchlike.*

Cres, Cretensis, *a man of Candy.*

Creta, insula est, *the Isle called Candy.*

Crinis, capillus, *haire.*

Crus, pars à genibus usque ad interiorem pedem, *a leg.*

Crystallus, glacies ex gelu vehementèr concreta, *Crystall.*

Cubo, jacio, *to lye, and sometime to be sicke in bed.*

Cucumis, *a cucumber, the which is called also in Latine,* Cucumer.

Culex, vermiculus alatus, *A Gnat.*

Cumba, *the same that cubois.*

Cunabula, cunæ, *a cradle.*

Cunæ, cunabuli, idem.

Cupio, opto, desidero, *to covet, to desire, to lust for: and sometime with a dative, to favour.*

Cupressus, arboris nomen, *a cypresse tree.*

Curculio, animal parvum frumentum corrodens, *a Weesell,*

Cures, oppidi nomen, *a towne name.*

Curro, celeritèr eo, gradum præcipito, intentâ celeritate viam voro, *to run, and sometimes to flow, that is to run as rivers doe.*

Cuspis, acutior pars hastæ, *the point of a speare, pike, partizan, or any other like.*

Custos, qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat, *a keeper, man or woman.*

Cyprus, insula dives, *Cypres the Isle.*

D

DAma, animal timidum, *A Bucke or a Doe.*

Damno, damno afficio, vel condemno, *to damnage, or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, five in manus & arbitrium do, *to yeeld.*

Defrutum, à deferendo, vinum decoctum ad mediam partem, *Wine sodden to the halfe.*

Dego, ago, *to live.*

Deleo, expungo, propriè lineas aut regulas, *to put out, and to cancell.*

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est, *the thing wherein we take pleasure.*

Delphin, vel delphinus, vel delphis, piscis maris, & signum cœleste *a Dolphin.*

Demo, aufero, *to pull away, and to exempt.*

Dens, notum est per similitudinem: capitur pro omni, quo aliquid teri potest, *a tooth.*

Depango, defigo, *to fasten down, and to plant.*

Desidia, ignaviæ vitium. *Slothfulnesse.*

Dico, loquor, nomino, *to speak, or to tell.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum, *a day.*

Diffiteor, inficias eo, nego, *to deny.*

Digredior, discedo, *to goe from.*

Diligo, amo, *to love.*

Diluo, aquâ vel quovis humore aliquid purgo, *to purge with washing.*

Diudynus

Dindyms, jugum montis Phrygiæ Idæ matri deûm dicatum *the top of Ida the hill by Troy.*
Dipthongus, unus duarum vocalium sonus. *a doublesound, a dipthong.*
Diptoton, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *a noun declined with two cases whatsoever.*
Diræ, imprecationes, execrationes & inferorum furiæ. *Curses, bannings, and the furies of hell.*
Disco, capio doctrinam. *to learn.*
Dispesco, separo, dirimo. *to sever.*
Displiceo. *to displease.*
Ditionis, imperii, dominii. *Of my right and title. We need not scrupulously to refuse* Ditio *the nominative.*
Divido, partior. *to divide.*
Divitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*
Do, dono. *to give.*
Doceo, alicujus rei cognitionem alteri trado. *to teach, and sometime to shew and to declare, to warne and to ascertain.*
Dodrans, unciæ novem. *Nine ounces.*
Doleo, tristis sum. *to be sorrowfull.*
Domo, mansuetum facio. *to tame.*
Domus, ædificium ad habitandum factum. *an house.*
Duco, notum est. *to lead, to marry, to account.*
Dulcedo, suavitas. *Sweetnesse.*
Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *a guide, man or woman.*

E

ECquis. *Whether any.*
Edo, comedo. *to eat.*
Edo, i. emitto, & quasi extrudo. *to set out, and to evulgate, and sometime to exhibite and shew, as* Edere spectacula. Edere animum *is to die. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*
Edoceo, diligenter doceo. *thorowly or perfectly to teach.*
Effata, sunt ultimæ precationes augurum post finem auspiciorum extra urbem dictæ. *the prayers that Soothsayers sayd, after notice taken of birds flying, before they entred the City.*
Egeo, careo. *to need.*
Elephas, elephantus, animal famâ notum. *an Elephant.*
Elis, civitas Arcadiæ. *a City in* Arcadia, *or a country in* Peloponnesus.
Emineo, præ aliis appareo, vel excello. *to appeare before others, and to passe them.*
Emo, comparo, mercor. *to buy.*
Ensis, gladius. *a sword.*
Epasco. *to eat up, to consume with feeding, and to leave nothing.*
Epulum, quasi edipulum; est celebre convivium. *a banquet, or feast.*
Eques, homo equo insidens. *an horseman, or he or she that rideth.*
Eremus, locus desertus. *a desart, or wildernesse.*
Eripio, extrà rapio. *to pull out.*
Esurio, famem patior. *to hunger.*
Eventus, eventum, quod casu aut fortunâ nobis evenit. *hap, or that that commeth to passe.*
Excludo, extrà claudo. *to shut out.*
Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *Watchings and wardings.*
Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *to carve, to grave, to cut out, to scratch out: as,* Oculum exculpere. *To wrest or wring out: as,* Verum exculpere.
Excurro, extracurro, vel præcurro. *to run out, or to out run before, to amount to a great deal, to make an outrode, or an excursion.*
Excuso, extra culpam reddo. *to excuse.*
Excutio, ejicio, emitto. *to smite out.*
Exequiæ, funebre officium. *the ceremonies of the buriall.*
Exlex, sine lege vivens. *a lawless man or woman.*
Expergiscor, evigilo. *to awake.*
Experior, tento, vel tentor. *to prove, or to be proved.*
Explico, extendo, & declaro. *to stretch out, and to declare.*
Exta, propriè cor, jecur, & pulmo dicuntur. *the entrails.*
Extorris, exul. *a banished man or woman.*
Exul, qui vel quæ exulat. *a banished man or woman.*
Exuo, exolvo, denudo. *to put off, to uncloath.*
Exuviæ, ab exuendo. *the things that we put off.*

F

FAcies. *a face.*
Facio, aliquid ago. *to make.*
Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *to make, or to go to make.*
Fallo, decipio. *to deceive.*
Fames, edendi cupiditas. *hunger.*
Far. *Once a generall word for any kinde of graine or corne: as* Triticeum far, hordeaceum, filigineum, &c. *But now it signifieth one certaine kinde called* Ador, *which is bread-corn.*
Farcio, saturo, impleo, pingnefacio, sagino. *to stuffe, to fill, to satisfie, and make fat.*
Fas, pium, religiosum & dignum factu. *Lawfall, right, godly, and worth the doing.*
Fascis, lignorum aut alicujus rei congeries. *a faggot.*
Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scripta continebantur, & causæ festivitatum explicabantur. *Register for the order of things, for the whole year.* Fasti dies *were dayes wherein the Judges might give sentence without offence of the gods, with these three solemn words of the law,* do, dico, addico. Nefasti dies *were the contrary dayes.*
Fateor, annuo, concedo. *to grant and assent unto.*
Fatisco, deficio, aut defatigor. *abundantly to gape.*
Fatiscor, fessus sum. *to be weak, to faint, and to be weak.*
Faveo, rectè alicuj opto. *to favour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *the gall.*

Feriæ, dies cessationum ab opere. *Holidaies, or time of pastime used.*

Ferio, percutio. *to strike.*

Fero. *to beare, or to suffer, to lead or tell, to give, to covet, to advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain, to ask advice: as,* Pompeius tulit ad populum.

Ferveo, valde caleo. *to be hot.*

Ferveſco, caleſco. *to wax hot.*

Ficus, arbor vel morbus. *a figge tree, or a certain bile rising in the fundament.*

Fides, conſtantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & ſpem habeo. *to have truſt.*

Figo. *to faſten, to plant, to ſmite with arrow, or ſuch like.*

Filix, herba ſine caule, ſine flore, ſine ſemine. *Fearne, whereof there be two kindes, as in Herbaries you ſhall ſee.*

Filum, illud ſubtile quod ex lino lanâve trahendo ducitur. *a thread.*

Fimus, lætamen & excrementa animalium, quibus agri ſtercorantur. *Dung. It is alſo* ſimum *in the neuter gender.*

Findo, diſſeco, diffindo. *to cleave.*

Fingo, formo. *to faſhion.*

Finis, extremitas ſive terminus in unaquaque re. *an end.*

Fio, efficior. *to be made.*

Flaveo, flavus ſum. *to be yellow.*

Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. *to bowe, to move, and to cauſe to follow.*

Fleo, lacrymor. *to weep.*

Flo, ſpiro. *to blow.*

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *a flower.*

Fluo, decurro, proprie ut liquores. *to flow.*

Fodio, terram erue. *to digge.*

Follis, inſtrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *a payre of bellowes.*

Fons, ſcatebra. *a well.*

Forceps, inſtrumentum quo tenetur aliquid. *a payre of tongs.*

Forfex, inſtrumentum tartorum, quo aliquid ſcinditur. *a payre of ſciſſers.*

Fors, fortuna, caſus. *Hap.*

Forum, a ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *the judiciall place, and then it is named* Forum judiciale: *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango, rumpo, deſtruo. *to breake.*

Frænum vel frænum, inſtrumentum quo equum inſeſſor coercet. *a bridle.*

Frico, ſcalpo. *to rub.*

Frigeo, frigidus ſum. *to be cold.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, utilis, neceſſarius, frugalis. *good, profitable, and thriftie.*

Frugis, ejus quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulſe. Some make the nominative hereof* Fruges, *and ſome* Feux; *the formeſt is not to be miſliked.*

Fruor, delectationem & fructum capio, & alor. *to take pleaſure, or fruit, and profit of, and to be fed.*

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*

Fugio, vito, curtendo relinquo. *to flie from, to avoid.*

Fulcio, ſuſtineo, munio. *to underprop, and to ſhore.*

Fundo, liquefacio vel liquidum ſpargo. *to melt, or to powre.*

Funis, reſtis. *a rope.*

Fur, qui vel quæ alteri ſubtrahit. *a man or woman thiefe.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Bran, or ſcurf.*

Furo, inſanio. *to be mad.*

Fuſtis, baculus. *a club.*

G

GAbii, vicus Romæ urbs. *a towne in Italy ſeventy miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, ſita intra Pirenæos montes, inter Hiſpaniam Germaniámque, & duo maria, oceanum Britannicum, & mare noſtrum. *France.*

Garamas, Libyæ incola. *a certain inhabitant of Affrick.*

Gargarus, unus ex collibus montis Idæ. *a very high top of the hill Ida. There is alſo a towne of that name at the foot of the ſame hill.*

Gaudeo, lætor. *to rejoyce.*

Gelu, proprie glacies. *froſt or ice.*

Genu, curvatura quâ crus & femur connectuntur. *a knee.*

Gero, porto. *to beare.*

Gibbus & gibber, ſolidus in dorſo tumor. *a jubbe or bunch.*

Gigas, vir altiſſimæ ſtaturæ. *a Giant.*

Gigno, genero. *to beget.*

Gingiber, herba in Arabia naſcens. *Ginger.*

Glis, animal muri ſimile. *a dormouſe.*

Gliſco, creſco, augeor, invaleſco. *to increaſe and grow, to wax ſtrong, to wax fat, and much to deſire, and love to covet.*

Gluten, glutinum aut colla. *glue*

Gorgon, nomen mulieris, *a certain terrible woman.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *to go.*

Græcia. *the countrey of Greece, a great peece of Europe, which is now under the Turk.*

Grajugena, Græcus. *a Grecian borne.*

Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hail.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *thanks.*

Grex, pecudum multitudo. *a flock.*

Groſſus, Bœus abortiva, quæ non matureſcit. *a rath ripe fig.*

Gruo, ut grues gruere dicuntur. *to cry like a Crane.*

Grus, avis nota. *a Crane.*

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni ſimile. *a griffin.*

Gummi, liquor glutinoſus, ex arboribus reſudans. *gum.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem; vel animal. *the weſand, or a weaſel.*

H

HAbeo, poſſideo, teneo. *to have.*

Hæreo, arctè alicui rei infigor. *to cleave unto.*

Hæreſi,

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *an heire.*

Halec, piscis qui solâ aquâ nutritur. *a herring.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *to draw.*

Heros, vir illustris & nobilis. *a nobleman, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god than a man.*

Hesperus, serotina stella. *the evening star.*

Heteroclitum, nomen secus, quàm declinationum canones poscunt, flexum. *a word declined otherwise than the have rules of the declensions do require.*

Hilaris vel hilarus, jucundus, lætus. *Merry.*

Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. *Poyson to procure love withall, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.*

Hirundo, avis notissima. *a swallow.*

Histrix, animal ex herinaceorum genere. *a Porcupike.*

Homo, notæ significationis. *a man or woman.*

Honor vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *honor, worship.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quàm frumento arista est mordacior. *Barley.*

Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *an host or an hostesse, or a guest, man or woman.*

Hostis, inimicus, vel peregrinus. *an enemy.*

Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull, or a dug, or the udder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *the ground.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropsie.*

Hyems, bruma. *Winter.*

I

Jaceo, decumbo. *to lie.*

Jacio, emitto, ac vi impello. *to cast, to hurle, to lay;* as Jacere fundamentum: *or by translation it is to make a beginning.* Jacio *is sometime to spread abroad by rumour, and sometime to object against one, with an accusative with this preposition* In.

Lapis, lapis pretiosus. *a green precious stone, whereof there be divers kinds and degrees of divers colours.*

Ico, ferio, percutio. *to strike, to smite,* as Icere colaphum. Icere fœdus, *is to strike up a bargain.*

Icon, imago. *an image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *a hill in the country of Troy.*

Idus, dies qui dividunt mentem. *In March, May, June, and October it is the fifteenth day, in the rest the thirteenth.*

Jecur, hepar. *the liver.*

Ignis, unum ex quatuor elementis. *Fire.*

Illex, qui sine lege vivit. *a lawlesse body man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *a shower.*

Imbrex, canalis, vel tegula curva & abterta, per quam imber defluit. *a gutter-tile.*

Immineo, insto. *to hang over.*

Impetis, violentiæ, invasionis. *Of violence & boisterous swesse.*

Incesso, accuso, impeto. *to accuse, to provoke, to revile, to invade, and enter into.*

Incido, ferio, seco. *to cut, to grave in.*

Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *to fall into by hap, to run into:* as Incidi in errorem. *And sometime to happen, or to chance.*

Incipio, inchoo. *to begin, to take in hand, to enterprise.*

Inculco, eadem sæpius iterando ingero. *often to repeat.*

Indo, impono. *to put in.*

Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *towardnesse, or likely disposition.*

Inducix, pax in paucos dies. *a truce.*

Indulgeo, obsequor. *to set much by, and to give to.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum sciens fari. *a babe.*

Inferix, sacrificia quæ inferis solvuntur. *Sacrifice done to spirits in hell. Hereof* Inferias facere, *is* Manes sacrificiis placare, *that is, To celebrate obsequies and obsequies.*

Inficias, negationem, se vel debere quod actor poscit, vel commisisse quod accusator objicit. *a denial: and it followeth only the verb* Eo.

Inficio, intingo, vitio, seu maculo. *to die, or to infect.*

Ingruo, invado, impetum facio *to give an assault, and to invade.*

Injussu, absque autoritate, & temere sine jussione. *Without bidding.*

Infidix, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A lying in wait for, or a deceit.*

Instar, significat vel similitudinem, vel æquiparationem, mensuram. *Like, or as big, the image.*

Intelligo, capio. *to understand.*

Interpres, qui autores declarat aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *an interpreter man or woman, or a translator.*

Invidia, mœror ex alieno prosperitate. *Envie, sorrow for another mans welfare, or ill will and spight of a man.*

Jocus, est quidam lepor & festivitas in verbis. *A merry scoffe.*

Irascor, irâ stimulor. *to be angry.*

Ismarus, mons Thraciæ asperis inultus ex una parte, ex alia fertilis vinetis & olivetis. *A hill in Thracia so named.*

Iter, itio, actus eundi. *a journey.*

Jubar, ſol, vel ipſius ſplendor. *The ſun beam.*

Jubeo, impero. *to command.*

Judex, qui vel quæ judicat. *A Judge, he or ſhe.*

Jugeris, agri tantum quantum ab uno pari aut jugo boum, uno die aruri poteſt. Plinius. *We call it an acre. The auchors doo varie in the meaſuring of it: for the commoditie of the nominative and other caſes, we may uſe* jugerum.

Jugum, vertex, ſive cacumen montis. *The top of a hill. Item alſo a yoke, or a yoke of oxen, that is, a couple, by meſaphor, it is a ſeruitude or a bondage. Item alſo a weavers beame, or anair of gallowes, ſuch as for ignominy the Romans went under. Tribus haſtis jugum fit, humi fixis duabus, ſuperque eas transverſâ unâ deligatâ.*

Jungo, copulo, & quaſi in unum ago. *To joyn.*

Juno dea, Jovis uxor. *The goddeſſe Jupiters wife.*

Juro, juramentum facio. *To ſweare.*

Jus, quod natura, aut civitas, aut gens jubet; & liquor eorum quæ coquuntur. *The law and right: and the broth of any thing ſodden.*

Juſſu, imperio, juſſione. *By commandement.*

Juſta, idem quod exequiæ.

Juſtitium, juris dicendi intermiſſio. *No term.*

Juvenis, qui adoleſcentium exceſſit ætatem. *One come to mans age.*

Juventus, ætas juvenilis. *Mans ſtate.*

Juvo, auxilium do. *To help.*

L

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chap, a ſpot, diſhonour or reproach.*

Labor, vel labos, opera, deſatigatio. *Labour and toyl, pains-taking: ſometimes it is miſery, calamity, peril, danger, travell.*

Lac, ſuccus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milk.*

Laceſſo, vexo, incito, provoco. *To trouble, to provoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to entice.*

Lactes, faciliora inteſtina. *the ſmall guts.*

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *to give milk, or to deceive.*

Lacus, locus profundus cum aquis per petuis ibidem natis, qui efficit rivos. *A lake, a weare, or meyre.*

Lædo, verbo, facto ve aliquem offendo. *to hurt.*

Lælaps, nomen cujuſdam è canibus Actæonis. *One of Actæons dogs called* Lælaps *for ſpeedy ſwift neſſe. For* Lælaps *ſignifieth a whirlewind, a tempeſt, and a ſtorm.*

Lambo, linguâ lingo. *to lick.*

Lampas, ignis aut ſolis ſplendor. *a fire, or brightneſſe of the ſun, or a lamp.*

Lanиſta, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *a maſter of defence.*

Laquear, pars ſuperior cubiculi parum convexa. *a vaulted rouſe of a parlour.*

Laſer, herba quædam & ſuccus, qui ex culmo laſerpitii exudat. *the herb out of which cometh the juice that the Apothecaries doe call* Aſa dulcis, *and* Bezoe, *or* Belzoin: *the common people call it* Benjamin.

Lateo, abſcondor, non comparco. *to lurk, or tobe hidden.*

Lavo, aqua purgo. *to waſh.*

Laurus, genus arboris. *a bay tree.*

Lebes, vas æneum. *a cauldron, or a pan.*

Lecythus, ampulla olearia. *a box for oyl and ointment. It is taken alſo for eloquence in writing.*

Lego, notum eſt. *to reade.*

Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Bugbeares, or night-ſprights.*

Leo, animal ferox. *a Lion.*

Leo, imprimo, formo, to imprint, to form. Abuſivum.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pignora. *Children. One ſon or one daughter may in* Latine *be called* Liberi; *and ſo may nephews and their ſucceſſors.*

Libet, placet. *It pleaſeth.*

Libs, ventus Africus. *the ſouth-weſt winde, by weſt.*

Licet, tas eſt. *It is lawfull.*

Lichen, herba, vel graviſſimum morbi genus. *Liverwort, the Apothecaries call it* Hepatica. *It is alſo the kinde of leprie called ſauce feame, in Latine* impetigo.

Lien, ſplen. *the milt.* Dicitur & lienis in nominativo.

Ligur, incola liguriæ. *an Italian of the country of* Liguria.

Limax, teſtudo, & cochlea terreſtria. *the ſhelled ſnail, and the dew ſnail.*

Limus, veſtis genus ab umbilico ad pedes, ſeu lutum aut cænum mollius. *a kinde of garment, or elſe ſlime or mud.*

Lingo, lambo, id eſt, aliquid linguâ molliter tango. *to lick.*

Lino, aliquid alicui rei ſuperinduco. *to daub.*

Linquo, committo, pecco. *to leave, to treſpaſſe.*

Linter, navicula è cavata arbore facta. *a cock-boat.*

Liquefio, liqueſco. *to be molten.*

Liquor, liqueo. Idem.

Liveo, Lividus ſum, id eſt, ſordidus. *to be wanor ſilthy.*

Lixa; coquus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratiâ. *the ſcullion that waiteth on an army.*

Locri, urbs in Brutiis. *a town in Italy.*

Locus, propriè illud quod aliquid continet. *a place.*

Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speech, reaſon, a word.*

Loquor, verba qualiacunq; profero. *to ſpeak.*

Luceo, lucem emitto. *to be light.*

Ludo, ludum exerceo, jocor. *to play, or to ſport.*

Lues, cùm in urbe aut in agro febris, aliúdve morbi genus homines

homines, aut pecora, aut utrosque corrumpit. *a common disease, or murren.*

Lugeo. *To bewaile, to lament a thing, or else resolutely to mourne, and sometime to be a mourner in apparell.*

Luo, solvo, pœnas do. *To redeem, to cleanse, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dennes of wilde beasts, or brothell houses, and petty tipling houses of bawdy.*

Lynx, animal maculosum, acutissimè videns. *Our men call this beast an Ounce.*

M

MAEnalus, mons quidam Arcadiæ. *a hill of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens. *a stone that draweth iron unto it. It is called also* Heraclius lapis, *or* Siderites.

Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante hos in infinitũ. *our ancestors.*

Malo, magis velim. *To will rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eat, or to commit.*

Maneo, sisto, & expecto. *To tarry, or to stay for.*

Manes, dii inferi inter Numina læva. *Spirits, or divels.*

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoyls taken in warres.*

Manus, membrum notum. *a hand.*

Mapalia, agrestes casæ. *Sheepcoats, or small cottages.*

Mare, pelagus. *The sea.*

Margo, cujusque rei extremitas. *The brinke or kirt of any thing, or the banke of a river, or sea.*

Marmor, lapidis genus, *Marble.*

Mars, deus belli, *The name of the god of war.*

Martyr, testis. *a witnesse, man or woman.*

Mas, vir. *a man.*

Massicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *an hill in that part of Italy that is called* Campania, *fruitfull of pleasant wines.*

Mater, nota est significatio. *a Mother.*

Medeor, do medelam. *To cure.*

Medicor, medeor. remedium adfero. Idem.

Meio, mingo. *To pisse.*

Mel, liquamen dulce. *Honey.*

Meleager, vel Meleagrus Oenei Actoliæ regis filius. *a mans name.*

Meæda, & mendum, error, erratum. *a fault.*

Menses, mulierum profluvium. *Womans flowers.*

Mensis, tempus Lunæ curriculo confectum. *a moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum, qui obtineam præmium, vel pœnam patior. *To deserve.*

Meridies, dies medius. *Noon, or the noonstead.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam, vel segetem. *To mowe.*

Metuo, timeo. *To fear.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Mews. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certaine intermissions to shine, and likewise to bee moved, to put to the fingers to him with whom we play:* WIL *put forth: which is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *a warriour, a souldier.*

Minæ, menûs incusiones per verba aut signa. *Threatnings.*

Mingo, urinam facio. *To pisse, or to make water.*

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *our successors.*

Misceo. *To mingle, to serve drinke, sometime to trouble.*

Miseretur, misereordiâ afficitor. *To take pity on.*

Mitto, ad aliquem do. *To send.*

Mœnia, muri urbis. *The walls of a towne, and figuratively the towne it self.*

Mœreo, tristor, dolore afficior. *To be heavie, sad, in a dump, or mourning.*

Monoptoton, nomen non flexum sed carens omni casu præterquam uno, & eo obliquo. *Noun having one termination and that in the oblique case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *an hill.*

Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*

Morior, è vita discedo. *To die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *a custome.*

Mulceo, lenio. *to assuage.*

Mulgeo, lacè manibus exprimo. *to milke.*

Mulier, quæ non est virgo. *a woman.*

Mulsum, potus ex vino & melle. *a certain wine confect with honey.*

Multiplico, adaugeo. *to multiply, to increase.*

Munia, onera legi dedita & officia quæ publicè præstantur. *a duty or office.*

Mus, exiguum animal. *a mouse.*

N

NAnciscor, acquiro. *to get, and to obtain.*

Nascor, orior, in mundum venio. *to be born.*

Natalis, conditio sanguinis & familiæ. *the degree of blood and gentrye as,* generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for yeares.* Sex mihi natales terant. *There were passed five yeares. It is also used for the origine, or first spring of things.*

Natalis, dies alicui Natalis. *a birth-day.*

Natrix, serpens aquaticus. *a water serpent that with poyson infects with the water.*

Natu, ætate partu. *By age, or birth.*

Neco, quacunque re te occidi. *to kill.*

Necto, ligo, conjungo. *to knit.*

Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *a young pigge.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on, to contemne.*

Nigreo, niger fio. *to become black.*

Nemo, ne homo. *No body.*

man or woman.
Neo, filum torqueo. *To spinne.*
Nervus, motus ſenſuſq; inſtrumentum. *A ſinew.*
Neuter. *Neither of both.*
Nexo, ligo vel necto. *To bind.*
Nideo, ſplendeo. *To ſhine.*
Nihil, rei cujuſvis privatio. *Nothing.*
Nihilum, rei cujuſvis privatio.
Nil, vide nihil.
Nitor, conor, ago ſedulò. *To goe about, to endevour.*
Niveo, eſt oculorum & aliorũ membrorum niſi aliquid conari. *To give a token with the eies, to wink, to endevour.*
No, nato. *To ſwimme.*
Noceo, malum infero. *To hurt, to harme.*
Noctu, nocte. *By night.*
Nolo, renuo, non volo. *To nill.*
Nonæ, quaſi novæ, propter initium obſervationis. Erant autem, in Martio, Maio, Junio, & Octobri, ſex illi dies qui calendas ſequebantur, in reliquis quatuor. *The nones of a moneth.*
Noſco, rem certam habeo. *To know.*
Noſter. *Ours.*
Noſtras. *Of our country, ſect, or faction.*
Notus, ventus meridionalis, quem nos Auſtrum appellamus. *The ſouth winde.*
Nubes, vapor humidus ſublimè egreſſus. *A cloud.*
Nubo, viro trador. *To be married to a man: for it is in the womans part onely.*
Nugæ, cũ nihil agimus. *Trifles.*
Nullus. *None.*
Nundinum, dies & conventus ſtatus rerũ mercatui. *A fayre.*
Nuto. *A verb not much in uſe: the compounds therof be commonly received, & it ſignifieth to nod.*
Nuptiæ, legitima conjunctio maris & fœminæ in vitæ ſocietatem. *Marriage.*
Nurus, filii uxor. *A daughter in law.*
Nycorax, corvus nocturnus.

O

Obdo, oppono, ſive appono *to ſet againſt.*
Obex, objectum aliquod, vel obſtaculum, ut peſſulus, ſera. *a bar, or ſtop.*
Obliviſcor, è memoria aliquid excidere ſino. *to forget.*
Obſes, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *an hoſtage, or pledge, man or woman.*
Occido. *to fall or periſh, and to be ſlain.*
Occido. *to ſet as the ſun ſets.*
Occiput, poſterior pars capitis, *the hinder part of the head.*
Occludo, clando. *to ſhut.*
Occulto, abſcondo, abdo. *to hide.*
Occulo. *idem.*
October, menſis octavus à Martio. *the tenth moneth in our year, called October.*
Odor, vel odos, quaſi olor ab oleo: eſt autem infectus aer. *a ſavour.*
Oleaſter, olea ſylveſtris. *a certaine ſhrub like the olive tree, the Greekes call it the wilde olive, or the ground olive, for the lowneſſe.*
Oleo, odorem ſpiro & emitto. *to give a ſmell, and that indifferently, ſo that the differences be made with* bené *and* malé.
Olfacio, odoror. *to ſmell, or to ſavour a thing: by tranſlation it is to perceive and finde, to foreſee.*
Omen, augurium quod ſit ore. *Halſoning and foreſpeaking.*
Omnis. *Every one.*
Onus, pondus alicui injunctum. *a burden.*
Onyx, unguis & gemma. *the naile of a mans hand, a precious ſtone white like a naile, the haw in a mans eye.*
Operio, tego. *to cover.*
Opifex, qui opus facit. *a workman.*
Opis, adminiculi, preſidii. *Of aid and help.*
Oppango, circumfigo, circumplanto. *to faſten, or to joyn unto, unto, or to plant about.*
Opus, Opuntis, nomen civitatis in Locris. *a towns name in the countrey of Locris.*
Orbis, circulus mundi, res rotunda. *a globe, or a bowle: and the ſea of the world is called* Orbis, *becauſe it is every way round like a bowle.*
Ordior, incipio. *to begin, or to commence.*
Ordier, id eſt, texo. *to weave.*
Oriens, regio orientalis. *the Eaſt*
Orior, naſcor, ſurgo, incipio. *to ſpring, to riſe, to begin.*
Orontes, nomen viri & fluvii. *a mans name, or a certain river in Syria, now called* Tarſaro.
Os, oris, concavum illud intra quod ſunt dentes & lingua. *a mouth.*
Os, oſſis, ſolidamentum corporis durum. *a bone.*
Oſtrea, conchæ ſpecies. *an Oyſter.*
Ovum, *an egge.*

P

PAciſcor, pactum ſocio, convenio. *to make a bargaine, to fall to an accord, ſometime to promiſe.*
Palleo, parùm albeo. *to be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *a vine-branch.*
Pando, aperio, pate facio. *to open.*
Pango, paciſcor, cano, jungo, plango, figo. *to bargain, to ſing, to joyn, to naile, to faſten.*
Panis, quo paſcimur. *Bread.*
Panther, & Panthera, animal quoddam pardo ſimile. *a certain beaſt.*
Papaver, genus herbæ ſoporiferum. *Poppie.*
Papyrus, charta quâ utimur in literis ſcribendis. *a certain ſore of ruſh, growing in the mariſh of Egypt, ſomewhat high, whereof they made a kinde of paper, and called it* Papyrus, *whereof our paper now is called likewiſe.*
Paradiſus, locus amœniſſimus. *a place of pleaſure.*
Parco, abſtineo ab ultione. *to ſpare.*
Parens, pater aut mater, avus aut avia. *A father or mother,*

thers, a grandfather or grandmother.

Pareo, obtdio. to obey.

Pario, prolem produco. to bring forth.

Parnassus, mons in Phocide duos vertices habens. an hill in Phocis, a countrey of Greece.

Partio, divido, & quasi partes facio. to part or to divide.

Partirio, cupio aut conor parere. to be to ward labour.

Pasco, nutrio to feed, to nourish.

Pascor, nutrior, alor. to be fed.

Passer, avis salacissima. a sparrow.

Pateo, apertus sum. to be open.

Patior, sustineo, tolero. to suffer, or to abide.

Patro, aliquid mali committo. to commit some evill.

Patrueles, patruorum filii. Brothers children.

Paveo, timeo. to fear.

Pecten, instrumentum textorum, & dentatum. a combe, or a weavers stay.

Pecto, orno capillos. to combe the haire.

Pecus, udis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo cerne pascitur. all cattell.

Pedes, qui pedibus incedit. a footman.

Pedo, ventris crepitum facio. to fart.

Pelagus, mare. the sea.

Pellex, mulier impudica. an harlot.

Pello, ejicio, removeo. to drive, or put away.

Penates, dii domestici, quòd penes nos nati sunt. Houshold gods.

Pendeo, suspensus sum. to be hanged.

Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo. to hang, to weigh, to prize.

Penis, caula. a tayle, and at the last it was taken for a mans yard.

Penus vel penum, omne esculentum, poculentum, quo homines vescuntur. all manner of victuals.

Perago, perficio. to finish, and to perfect, to finish.

Percutio, ferio. to smite.

Perdix, avis nota. a partridge.

Perdo, amitto. to lose.

Perduellis, hostis, an enemy in the war.

Pergamus, civitas insignis Asiæ in ditione Trojanorum. the city of the Trojans, otherwise called Ilium, or Ilion.

Pergo, in re proceed, habeo. to go forward.

Perlego, totum lego. Wholly and throughly to reade.

Permissu, permissione, cùm nemo adversatur. By sufferance, with leave and licence.

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. throughly to bear or suffer.

Perplaceo, valde placeo. to please very much, or throughly to please.

Persis, orientalis regio. the countrey of Persia.

Pes, una pars corporis qua graditur. a foot.

Peto, oro, obsecro, velo. to ask.

Phaleræ, ornamenta equorum. horse-trappings.

Pharos, turris altissima in portu quæ lucet navigantibus. a watch-tower.

Phaselus, navicula velox & oblonga. a brigandine.

Philotis, nomen mulieris. a womans name.

Phœnix, avis in oriente. The Phœnicio pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima; in Arabia nascens aquilæ magnitudine. Phœnix the bird.

Phryx, vir Phrygiæ. a Trojan.

Pietas, pius cultus. Godliness.

Piget, dolet, seu molestum est. It is loth.

Pingo, formam alicujus rei ductis lineis repræsento. to paint.

Pinso, tundo, panem conficio. to smite with the beak, to beat in a mortar, as once they did their grain, and thereof to bake.

Pinus, arbor est pcei generis nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. a Pine-tree.

Piper, herba. Pepper.

Piscis, animal quod continè sub aquis degit. a fish.

Pix, resina ex arboribus fluens. Pitch.

Placeo, gratus sum. to please.

Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. hunting nets, or wide meashed nets to take beasts.

Plaudo, manibus percutio, ac sic lætitiam indico. To clap hands for joy.

Plebs, vel plebes, idem quod vulgus. the comm, or people.

Plecto, supplicio afficio, punio, ferio. to punish, to beat.

Pleo, plenum facio. to fill.

Plico, contrabo, & rugas facio. to fold, or to plait.

Pluo, aquam demitto. to rain.

Plus, vox incrementi. More.

Polleo, possum, valeo. to be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.

Pono, colloco, constituo. to set, or to put.

Pons, asser, vel quodvis aliud per quod super aquas transitus. a bridge.

Pontus, mare. the sea.

Porticus, ampla domus, præter repentinos imbres ambulationis gratiâ ædificata. a gallery, or an ambulatory.

Poto, peto. to aske, to require.

Postis, latus portæ sive januæ. a post.

Poto, bibo. to drink.

Precordia, quæ exta separata ab inferiore viscerum parte. the midriffe.

Præcurro, antecurro, sive ei ante eo. to run before.

Prælego, antelego, ut solent præceptores suis discipulis. be an interpreter, or a Reader and sometime to cut, or sayle by.

Præmineo, præcello. to excell others.

O 5

Præneste, nomen urbis. *a town in Italy.*

Præs, sponsor qui se obligat, id est, fidejussor in lite nummaria. *a surety.*

Præses, qui vel quæ præsidet. *He or she that superintendeth.*

Præsul, qui vel quæ præest. Idem.

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dine.*

Precis, precationis, obsecratio nis. *Of prayer, of petition.*

Premo. *to presse, to bee against, and to vexe, to pursue, and to bee hard at hand with, to drive to hide, to expel, to shut, to flowre, to kill, &c.*

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui Deo offeruntur. *First fruits of a mans grounds, or the first-lings of any other thing.*

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *the Prince, or principesse.*

Problema, propositio interrogationem annexam habens. *a demand.*

Prodo, manifesto. *to betray, to make manifest.*

Proficiscor, eo aliò. *to go forth.*

Profluo, multùm sive multo tempore lavo. *to all to wash.*

Prominео, procùl appareo. *to spring out in sights.*

Promo, profero, eloquor. *to set forth, or to utter.*

Promptus, paratè, sine mora. *With readinesse, or speed.*

Psalo, cano instrumento musico. *to sing, or to play on an instrument.*

Pecten vel pubes, propriè lanugo, quæ maribus decimo quarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda; oriri incipit. *Ripenesse of age.*

Pet, pudore afficior. *It shameth.*

Pfalso, exactâ infantiâ puerilem inchoo. *to waxe a child.*

Pfil, qui vel quæ pugnandi non novit. *a champion, man or woman.*

Pfilis & Pulver. *Dust.* Nótum est.

Pumex, lapis cavernosus. *a Pumice stone.*

Punctus & punctum, minima individuáque linex pars. *a prick, or a point, a little center.*

Pungo, stimulo, mordeo ac aculeum infigo. *to prick, or sting.*

Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *Matter or core.*

Python, serpens è putredine natus. *a serpent.*

Q

QUæro, investigo, interrogo. *to seek for, to search.*

Quatio, moveo, concutio. *to shake.*

Quercus. *an oak.*

Queror, lamentor. *to complain and lament.*

Qui. *the which.*

Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quovis opere. *Rest; it appertains to the body, Tranquilitas unto the minde.*

Quilibet. *Every one, or whosoever you will.*

Quinisco, caput inclino, moveo. *to hang the head.*

Quisquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus, surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. *things of no weight, things not worthy regard, or chippings.*

Quot. *How many.*

R

RAbula, homo futilis. *a brawler, or a smatterer in the law.*

Rado, cultro vel quavis re acutâ decerpo. *to shave.*

Ramex, ruptura & distentio intestinorum. *Burstnesse.*

Rapio, per vim traho, aufero. *to snatch away.*

Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in fœnificio ad corradendum fœnum. *a rake.*

Raucio, raucus sum. *to be hoarse.*

Recido, retrò sive iterum in eadem cado. *to fall backward, or to fall into the same again.*

Recordor, rursus in mentem revoco. *to call to mind again.*

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *to render, or to restore.*

Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. *to have the savour of a thing, or to savour strongly; & by metaphor, to resemble, and to taste of.*

Refringo, iterum frango. *to breake open.*

Rego, guberno. *to rule, or to govern.*

Relego, rursus lego. *to reade again.*

Reminiscor, recordor, memini. *to remember.*

Ren, viscus quoddam. *the kidney.*

Renno, refuto, rejicio. *to refuse.*

Reor, arbitror, puto. *to suppose.*

Repango, dissolvo, rejungo. *to unloose, to dis-joyne.*

Reperio, invenio. *to finde.*

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provinciæ à provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilavit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*

Replico, dissolvo. *to unfold.*

Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *to prick again.*

Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendie *a thing.*

Rescio, rursum percipio. *to know again.*

Respuo, repudio, sperno. *to refuse.*

Restis, funis vel lorum. *a rope or a with.*

Resulto, resilio, revertor, in contrarium salio. *to rebound.*

Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. *a net.*

Rex, nota est significatio. *a King.*

Rideo, cachinno. *to laugh.*

Ringo, os torqueo ut canes. *to make an evil-favoured face like a snarling dog, & to vexe.*

Robur, species quercûs durissimæ. *an oak.*

Rodo, mordeo, comedo. *to gnaw*

Roma, urbs Italiæ quondam à pastoribus condita, olim gen-tium

tium domina, cùm floreret, quarta & postrema monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore cœlo fluit. *a dew.*

Rostra, templum seu forum judiciale ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *the place where matters are declaimed.*

Rudens, funis nauticus. *a cable.*

Rudo, graviter sono ut asinus. *to cry like an asse.*

Rumpo, frango. *to break.*

Ruo, cado. *to fall.*

Rus, locus extra urbem, ubi agri sunt & villæ. *the country.*

S

SAcer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus ad sacrifica facienda. *a Priest, or Nun.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *to dedicate.*

Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, salto. *to leap, or to leap as brute beasts doe when the male coveteth the female.*

Sallo, sale condio ac conspergo. *to salt, to powder, or to season with salt.*

Salto. *to leap, or to dance.*

Salum, mare, à sapore salis. *the sea.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Samnis, nomen gentis. *a Samnite.*

Sancio, firmo, & propriè effuso sanguine per hostiæ immolationem. *to make sure, and to establish.*

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Blood.*

Sapphirus, pretiosus lapis. *a Sapphire.*

Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. *Wisdome.*

Sapio, saporem habeo. *to have a taste.*

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *to patch and amend.*

Sardonyx. *a certain precious stone.*

Satago, satisago, laboro, solicitus sum. *to doe diligently.*

Satrapas, princeps. *a Prince.*

Scabo, frico. *to scrape, or rub.*

Scalpo, sculpo, & fodio unguibus ac manibus. *to claw, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *to climbe.*

Scindo, seco, findo. *to cut, or to divide.*

Scio. *to know.*

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per ferram, terebrum, aut limam, *dust.*

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *a scribe, or register.*

Scribo, literas formo. *to write.*

Scrobs, fossa, aut puteus. *a ditch, or a pit.*

Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ aut dignitatis. *a scoffer, a jester, or a parasite.*

Secerno, abjungo, separo. *to divide, to separate.*

Seco, divido. *to cut.*

Sedeo, quiesco. *to sit.*

Seges, frumentum in spicis. *Corn yet standing.*

Seligo, seorsum colligo. *to gather apart.*

Semis, id est, semias, sex unciæ, dimidium assis. *Half a pound, or the half of any whole sum.*

Senecta vel senectus, senium ætas. *Old age.*

Senex, senio confectus. *an old man.*

Senio, quod sex puncta continet. *the five point.*

Senium, idem quod senecta.

Sensus, & sensum, organum sentiendi, & quod mente concipitur. *any of the five wits called the senses; or that which the minde conceiveth, called the meaning.*

Sentio, aliquo sensu percipio. pro intelligo ponitur. *to perceive by some sense, or to understand.*

Sentis, spina. *a thorn.*

Sepelio, defunctum terræ condo. *to bury.*

Sepio, obstruo, circundo, munio. *to compasse, to hedge.*

Seps, serpens parvus. *a little serpent, after whose stroke the members doe rot.*

Sequor, abeuntem subsequor. *to follow.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Ser, populus Asiæ. *One of a certain people in Asia called Seres.*

Sero, semino, planto. *to sow, or plant, or to graffe: and sometime by translation, to beget, by translation also we say,* Serere bella, serere certamina; id est, movere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *a dragon, or serpent, or a snake.*

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritûs emissionem, inter dentes ferè. *a hissing.*

Sido, descendo ad sedendum. *to pitch, or to light downe.*

Siler, arbor quam vulgò salicem vocant. *an Osier: with the difference Mortanum, it signifieth a simple that the apothecaries doe use, in latin called* Seseli Massiliense.

Silex, lapis durissimus, unde ignis excutitur. *a flint stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen ferens tantâ acrimoniâ, ut lacrymas ciet comedenti. *Scense, mustard.*

Sindon, velum subtilissimum. *Fine linnen cloth, lawn.*

Singultio, graviter tussio, & singultum emitto. *to sob.*

Sino, permitto. *to suffer.*

Sinus & sinum, genus vasis capacis. *a bowle or dish, to carry wine or milke in.*

Siren, monstrum maris. *a Mermaid.*

Siser, herba cujus radix præcipuè est in usu. *a Parsnip.*

Sisto, state facio. *to stand, or stay.*

Sitis, desiderium potionis. *thirst.*

Soboles, successio. *an offspring.*

Socrus, uxoris vel mariti mater. *a mother in law.*

So

Sodalis, ejusdem sortis socius. *a fellow.*

Sol, qui Phœbus dicitur. *the Sun.*

Soleo, suetus sum. *to be wont.*

Solium, sella regia, in qua reges jus dicentes sedebant. *a throne, or chaire of estate.*

Solvo, quod ligatum erat, dissolvo, ac enodo. *to loose.*

Somnus, sopor, quies. *sleep.*

Sono, sonum facio. *to sound.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *to sup.*

Soror, notum est. *a sister.*

Spargo, late projicio, ac passim jacto. *to sparkle, or sprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, visio. *a forme, spice, the kinde of a thing, or an appearance.*

Specio, video. *to see.*

Specus, spelunca, unde spectare licet. *a denne to wait a prey.*

Sperno, despicio, contemno. *to despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor. *a sloe-tree.*

Splen, lien, viscus quoddam. *the milt.*

Spondeo, sponte promitto. *to promise: and sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio sive stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing, with conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenii proprii. *Of nature and own disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to set up; sometime to decree and appoint; sometime to dedicate, and set before.*

Sterno, projicio in terram. *To throw down, or to spread.*

Sterto, dormio, somnum altum dormiendo capio. *to sleep still or sound.*

Stipis & stips, pecuniæ genus, quod per capita colligere solent. *A money gathered by the poll, for the use of the gods, or for the poore: and therefore it signifieth also a reward, or a prosit.*

Stirps, origo, progenies, soboles, *A stock, a tribe, a descent; and sometime it is the body of a tree.* Idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stand.*

Strepo, sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *to make a noise, a whissing, or a croaking.*

Strideo, facio stridorem, sonum violentum. *to make a great noise, or to gnash with teeth. It is applied also to wheeles, to doore hookes, to serpents, to the sea, and such other things.*

Stringo, premo, arcto. *to make strait, to pull, sometime to strike.*

Struo. *to build, to pile up, and sometime to endeavour, and to goe about, or to set in a-ray.*

Stultitia, imprudentia, stoliditas. *Foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *to counsell.*

Suber, genus ligni, quod nautis utile est, ut supernatent retia. *A cork-tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Privily to steal away.*

Subolco, leviter oleo, sive odoratus sensu leviter percipio. *to favour or to smell a thing a little; and by translation to be e pied, and to be smelled out.*

Suesco, soleo. *to be accustomed.*

Suffero, sustineo, patior. *to sustain or abide.*

Sugo, spiritu attraho succum. *to suck.*

Sulmo, oppidum in Brutiis. *A town.*

Sum. *to be.*

Sumo, multum & penè nimium mihi. *to take.*

Supellex, res domestica. *Household stuffe.*

Supperiæ, auxilium, subsidium. *Aid, help, succour.*

Supplico, humiliter & cum reverentia precor. *to intreat.*

Surgo, erigo me. *to arise; sometime to spring or to grow, to increase. It is also to arise by little and little, as things doe in building.*

Sus, animal sordidum. *a boar, sow or hog.*

Synodus, conventus. *A councell congregate.*

T

Taceo, sileo, non loquor. *to keep silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It irketh, or weareth.*

Tænarus, locus umbrosus in radice Maleæ promontorii Laconiæ juxta Spartam civitatem, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *a promontory in Laconia, whereof is an entrance to godowne to hell.*

Tagus, fluvius Lusitaniæ habens arenas aureas. *a certaine river in Portugal.*

Talio, vindicta, hostimentum. *a vengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri simile. *a mole or want.*

Tango, percutio. *to touch.*

Tantundem, æquè tantum. *as much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est, panni depicti tegimen nitre pictum variis coloribus. *a carpet, or a cloth of arras.*

Tartarus, demissior inferni locus. *Hell.*

Taygetus, mons in Laconide Bacchi sacer, sub quo Sparta & Amiclæ. *an hill in Lacedemonia, where Sparta and Amiclæ the cities do stand.*

Teges, vile stragulum, matta scirpea. *a mat.*

Temno, sperno. *to despise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia quem Peneus alluit. *a very fine field in Thessalia, most pleasant to behold, and therefore appellatively*

latively it may be used for a place of delight, as Paradise *and* Elysium *are. There is also* Tempe *in* Bœotia, *called* Temnessa Tempe: *another in* Sicily, *named for difference* Helorix; *the first is called* Thessalia Tempe.

Tendo, expando. *to stretch, or bend.*

Teneo, apprehendo. *to hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum tum. *To be warm.*

Tepesco, tepidus fio. *to wax hot.*

Ternio, numerus ternarius. *the number of three.*

Tero, comminuo, consumo, tundo. *to weare by diminishing.*

Tessua, loca, edita, aspera.

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *a witnesse, man or woman.*

Teucrus, Teueer, nomen proprium Trojanorum regis. *a name of a certain king of Troy.*

Texo, telam struo ac paro. *to weave.*

Thebæ, nomen quarundam urbium. *the name of a Citie in Aegypt, and of another in* Bœotia: *you shall finde also in Authors* Thebe *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes, aut fornace calefactas fundendi lavandiveusibus servata. *hot bathes.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentum. *the breast, and breast-plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *a Thracian.*

Thus, incensum libamen quo Deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tignus, tignum, trabs quâ variè dispositâ domus extruitur. *a rafter.*

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *a Tiger.*

Timeo, metuo. *to feare.*

Timor, metuor. *to be feared.*

Titubo, linguâ vel pedibus vacillo. *to stumble or stammer.*

Tollo, elevo, sublevo. *to lift up, to bring up, as children are by nursing, or else to slay, or take away.*

Tondeo, crines vel lanam ferro forcipe. *to clip or shearе.*

Tonitrus, & tonitru, nubis ictæ seu potius disruptæ sonus. *thunder.*

Tono, valde sono, ac facio tonitrum. *to thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *to be sluggish and weak.*

Torqueo. *to wreathe, to wrest, to wind or turn about, to govern, to spin, to vex and trouble, to writhe, &c.*

Torquis, circulus aureus colliique ornamentum. *a chain to adorn the neck.*

Torrens, fluvius per pluviam collectus. *a lake without spring, legne by rain.*

Torreo, uro, asso. *to rost.*

Tocis, lignum ardens vel adustum. *a fire-brand.*

Tot. *So many, or many.*

Tracto, traho, vel sursum traho. *to pull, and to draw up, or to handle by faire or fonle meanes.*

Trado, in potestatem alterius transfero. *to deliver unto another.*

Tralio, vi ad me rapio ac duco. *to draw.*

Translego, legendo transcurro, ac perlego. *to reade over.*

Tremo, commoveor, agitor. *to tremble.*

Tres, *three.*

Tribus, progenies. *a kindred.*

Tricæ, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti. *feares or feathers wrapped about the feet of chickens, or pigeons, also vain trifles.*

Triptoton, nomen quod tribus quibuscunque casibus inflectitur. *a noun declined with three cases.*

Tros, nomen viri. *a Trojan.*

Trudo, manibus pedibusve impello. *to thrust.*

Tu, *thou.*

Tuber, dictum a tumendo, & prioræ longâ, terræ callus. *a swelling in any thing, a wenne, or sore where of the pushe is.*

Tueor, defendo. *to defend.*

Tuor, video. *to see.*

Tundo, deontio, pulso. *to beat, or to knock.*

Tussis, vehemens spiritûs emporio, ex qua meatum suum cibus unt excutere conantes. *the cough.*

Tybris, fluvius Italiæ. *Tyber.*

Tybur, oppidum Italiæ.

V

VAdo, eo. *to go.*

Valeo. *to be in good health, or to be able.*

Valvæ, sunt fores geminas habentes partes in se occurrentes. *a two leaved doore.*

Vannus. *a van to winnow corn with.*

Vas, vadis, vadimonium. *a surety in a matter of suit.*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *a vessell.*

Vates, Poeta, & qui futura prædicit. *a prophet, or a prophetesse.*

Uber. *the adjective signifieth plentifull, abundant, copious: the substantive signifieth a pap, or a dug, or an udder: sometime it is found for plentifulnesse: as,* Uber agri, *for* Fertilitas agri.

Vectis, instrumentum quo claudituri ostium. *a doore-bar.*

Veho, navi, plaustro, quadruped porto. *to carry.*

Vello, trabo, extirpo. *to pull, or to pluck up.*

Vendo, venundo, alieno. *to sell.*

Veneo, vendo. *to be sold.*

Venio, ad aliquem accedo. *to come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *a belly.*

Venus, dea amoris & venustati. *the goddesse of love and beautie.*

Ver, anni pars temperatior. *the spring time.*

Verber, instrumentum longum verberandi. *any thing to*

me beat withall; as rod, whip, wand, or other. It signifieth also the stripe.

Verberis, hoc non videtur deficere ullo casu. Vide Verber.

Vergo, tendo, declino, *To bend, to goe, or to incline some way.*

Vermis, à vertendo, quia sese torquendo repit. *A worme.*

Verna, ex ancilla domi natus servus. *A bond-man, borne of a bond-woman at home. It is used adjectively for that that is domestical, or not strange, as* vinum verna.

Verres, porcus non castratus. *An hogge.*

Verro, purgo, traho. *To sweep.*

Verto, muto, volvo. *To turne, or to change.*

Vervex, mas inter oves, cui adempti sunt testiculi. A *Weather.*

Vescor, utor cibo, & pasco. *To eat.*

Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* Vespertugo, *& it is taken for the evening tide.*

Veto, prohibio. *To forbid.*

Vicem, vicissitudinem. *an interchange when turnes be.*

Video, oculis intueor. *To see.*

Vieo, ligo, seu inflecto. *To binde or to bowe: thereof* Victores *be called Coopers,* qui vasa vinaria religant.

Vigil, qui vel quæ vigilat. *a watcher, man or woman.*

Vincio, ligo. *To binde.*

Vinco, supero. *To overcome.*

Vindex, qui vel quæ vindicat. *an avenger, man or woman.*

Vir, norum est. *a Man.*

Virgilius, Poeta. *a Poets name.*

Virgo, quæ non est passa virum, *a Virgin.*

Virtus, ars bene recteq; vivendi. *Vertue, or great power.*

Virus, venenum, & gravis odor. *Poyson, or stench.*

Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, power, nature, violence.*

Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. *Birdlime.*

Viso, eo ad videndum. *To go to see.*

Vitrum, materia translucida quæ ex arena & cinere fit. *Glasse.*

Vivo, vitam ago. *To live.*

Ulciscor, vindico. *To avenge.*

Unguis, dimities digitorum, tam in avibus, cæteris quæ bestiis, quàm in homine. *a nail, or hoof, and a talon.*

Vocito, frequenter voco. *Often to call.*

Volo, as, *To flie, or to goe apace: as* Navis volat: Fama volat: *But* volo, vis, *is to will, or to be willing.*

Volvo, verto. *To rowle.*

Vomis, vel vomer, nomen habet quod terram vomat. *The plough-share.*

Vomo, per os ejicio. *To vomit, or to yarbreak.*

Urgeo, premo, compello. *To thrust.*

Uro, ardore aut frigore, nonnunquam aliâ vi lædo. *To burne; and by translation, to hurt, or to grieve.*

Utor, usum rei habeo. *To use.*

Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*

Vulpes, animal astutum. *a Fox, or a Fixon.*

Uxor, viri conjux. *a wife.*

Finis interpretationis Nominum & Verborum Grammatices Regiæ.

¶ Magister discipulos ad studia literarum cohortans.

VOs ad se, pueri, primis invitat ab annis,
Atque suâ Christus voce venire jubet;
Præmiáque ostendit vobis venientibus ampla:
Sic vos, ô pueri, curat amátque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito, parve puer:
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri,
Quem vox æthere missa mandat unum
Audiríque, colique, Christe, qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, Magistro
Ut monstrante, viam ingredi; Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, possim:
Da cum moribus artibúsque honestis
Sacri dogmata puriora verbi

Addiscam

Addiſcam: ſapientiâque & annis
Ut creſcens, tibi plurimos & ipſe
Olim adducere, quæ facit beatos
Doctrinámque alios docere poſſim.
Hæc eſt ſumma mei capútque voti;
Quod ratum jubeas ut eſſe, per te
Ipſum, Chriſte, rogo, tuúmque Nomen,
Æterno ſoboles amata Patri.

Puer orans ante cibum.

Conditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis.
Nate Deo, noſtræ reparator Chriſte ſalutis,
Ut cibus, ut poſitus ſac bene potus alat.
Et tu ſancte comes, dux ſolatórque piorum
Spiritu, huic menſæ mitis adeſſe velis.
Corpora ſic rectè paſcentur noſtra, nihilque
Languida ſic poterit lædere membra mali.

Poſt cibum.

Corpora qui ſolito ſatiâſti noſtra cibatu,
Qui ſatias toto quicquid in orbe manet:
Paſce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Noſtráque cœleſti nectare corda riga.
Quo pariter membris, pariter quoque mente refectis,
Uſque tuâ liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos ſuper æthera curſu,
Inter felices aſtra tenere choros.

Oratio

Oratio Matutina.

CHriſte, Dei æterni ſoboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo:
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lavas:
Ah, vitam largire piis ſine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt.
O da peccati tangat mea pectora ſenſus,
Delicti ut pigeat, pœniteátque mei:
Utque petens veniam credam tibi vere profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum:
Te ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Unicum & agnoſcam te Dominum atque Deum:
Néve tuo à cultu veſanâ mente recedam,
Réſque prior mihi ſit nomine nulla tuo:
Nec me quicquam invita aut in nece ſeparet abs te;
Sed ſemper famulus ſim maneámque tuus.

AMEN.